

Fra avkolonisering til ny-kolonisering

Vest-Sahara i FN 1972-1976

Christian C. Grindheim

HIS350

Universitetet i Bergen

AHKR

Forord

Takk til Anders Bjørkelo, alle deltagere på masterseminarene og alle mine medstudenter for god veiledning. Takk til Nobelinstituttets bibliotek for god hjelp med kildesamling. Takk også til Mamma og Pappa.

En ekstra stor takk til Hanne som har hatt tro på meg og gjort dette mulig.

Abstract

This thesis will analyze UN-sources to answer how the debate regarding the decolonization process of Western Sahara developed during the period from 1972 to 1976. This will be done by utilizing the summary records from the General Assembly of the UN in addition to the summary records of the Fourth Committee of the UN General Assembly, the committee for cases of decolonization. This thesis will look at the period prior to the Moroccan and Mauritanian claims for the territory of Western Sahara. The thesis will then compare the debate in this period with the development in the debate and the situation on the ground from 1974 until 1976.

This thesis will end in 1976 as the UN General Assembly in both 1976 and 1977 passed resolutions of consensus deciding to postpone its consideration of the question of Western Sahara until its next session. This was done in order to await the progress made by the Organization of African Unity.

By analyzing the UN-sources this thesis can analyze the evolving arguments put forward by Morocco in both General Assembly and the Fourth Committee. The thesis can also through these sources analyze the various movements in Western Sahara reported through the UNs Visiting Mission sent to Western Sahara in May 1975. These groups will again be considered in this thesis as they were heard as petitioners for the Fourth Committee later that same year.

The thesis will also look at what others have written about Western Sahara and the neighbouring countries. This way the thesis will cover what motifs that have been focused on to explain the various countries actions in the conflict. By analyzing the UN-sources this thesis can also explain how the various countries were motivated to express themselves the way they did.

Innhold

Forord	iii
Abstract	iv
Innledning	1
Om transkribering	3
Kapittel 1: Historisk bakgrunn	5
Lokalbefolkningen	7
Motiv bak interessen	8
Mauritania	8
Marokko	9
Delkonklusjon	14
Kapittel 2: De sentrale aktørene	16
Marokko: fra anerkjennelse til fornektelse.....	16
Mauritania	22
Algerie: den saklige nøytrale part?.....	24
Spania	27
Delkonklusjon	28
Kapittel 3: Ekstraordinær saksbehandling 1975	32
Rapport fra undersøkelseskommissjonen	32
Administrasjon av området.....	33
Økonomi i området.....	35
Politikk i området	36
Diskusjoner med de involverte parters myndigheter	44
Spesialkomiteen.....	50

International Court of Justice	52
Sikkerhetsrådet	54
Madridavtalen.....	58
Delkonklusjon	59
Kapittel 4: Høringsparter og dokumentene fra 1975 inn i debatten	64
Høringspartene tar del i ordskiftet.....	64
Debatten etter høringspartene.....	81
Ordsiftet fortsetter utenfor komiteene	99
Debatten i FNs fora i 1976	102
Delkonklusjon	107
Kapittel 5: Konklusjon.....	112
Litteratur- og kildeliste	116
Litteratur:.....	116
Kilder:.....	116
Brev til og fra FN:	116
Rapportene fra generalsekretær Waldheim:	117
Resolusjoner:	117
Møter i Generalforsamlingen og 4. komite:	117
Vedlegg	119
Kart 1, kravet om «Greater Morocco» fra 1956.	119
Kart 2, detaljert kart over Vest- Sahara med delelinjen fra 1976	120
Kart 3, faser i byggingen av muren i Vest-Sahara.....	121
Kart 4, Vest-Sahara med muren, 2004.	122

Innledning

Denne avhandlingen vil ta for seg FNs arbeid for å avkolonisere Vest-Sahara i perioden 1972-1976. Vest-Sahara vil bli brukt gjennomgående i avhandlingen selv om området het Spansk Sahara under behandlingen i FN helt frem til og med 1976. Grunnen til dette valget er at området går under navnet Vest-Sahara i dag og selv om saken i FN er arkivert under Spansk Sahara ble Vest-Sahara brukt ofte i resolusjoner, rapporter og i debattene i FNs fora.

Avhandlingen vil primært se på debatten i FNs Generalforsamling og 4. komite, komiteen for avkoloniseringsspørsmål.

Avhandlingen vil jobbe med å finne ut hvordan debatten utviklet seg i denne perioden. Dette vil bli belyst gjennom tre analysekapitler som ser på forskjellige aspekter ved saksutviklingen og selvsagt debattens utvikling. I kapittel to vil analysen se på debatten fra 1972-1976 med fokus på utviklingen av hovedaktørenes synspunkt. Hovedaktørene er i denne sammenheng Spania som administrasjonsmakt over kolonien, samt Marokko, Mauritania og Algerie som var og er nabolandene til Vest-Sahara. Vi skal i dette kapitlet se en utvikling fra spesielt Marokko og Mauritanias side. Disse to landene la i løpet av 1974 krav på Vest-Sahara. I 1975 undertegnet Spania, Marokko og Mauritania Madridavtalen som tok for seg Spanias uttrekning i løpet av februar 1976 samtidig som de tre landene skal sammen stå for administrasjonen av området frem til dette. Da Spania trakk seg ut i februar 1976 stod Marokko og Mauritania igjen som administratorer av området og mente, som vi skal se i kapittel to og fire, at de hadde rett på områdene og etter hvert at området var frigjort og blitt en del av Marokko, den nordlige delen, og Mauritania, den sørlige delen. Kapittel to vil derfor se på utviklingen fra årene før disse kravene ble formulert til 1976 da Marokko og Mauritania mente å ha frigjort området. Kapittel tre og fire vil ha sin hovedvekt på spesielle hendelser eller år. Således vil disse kapitlene gå mer i dybden der kapittel to ser mer generelt på utviklingen.

Avhandlingen vil svare på hvilke motiver som kan ha påvirket aktørenes retorikk og handlinger.

Kapittel tre vil ta for seg de hendelsene som skjedde i løpet av 1975 utenfor FNs Generalforsamling og komiteer. Dette dreier seg om undersøkelseskommissjonen som ble sendt av FN til Vest-Sahara for å rapportere om situasjonen i mai, kjennelsen som

International Court of Justice (ICJ) kom med i oktober, Madridavtalen fra 14. november og resolusjonene fra FNs Sikkerhetsråd i begynnelsen av november. I rapporten fra undersøkelseskommisjonen blir flere politiske bevegelser fra området presentert og avhandlingen kan dermed svare på hvordan disse ble presentert for FN gjennom rapporten.

Kapittel fire vil så se på hvordan hendelsene tatt opp i kapittel tre påvirket debatten i 1975 og 1976. I kapittel fire vil også avhandlingen ta for seg høringspartene som ble tatt med under møtene i 4. komite disse årene. De fleste av disse vil bli presentert allerede i kapittel tre gjennom undersøkelseskommisjonens rapport. Dermed kan avhandlingen således svare på hvordan lokalbefolkningens syn ble tatt opp i FNs fora.

Avhandlingen starter i 1972 for å se på debatten i FNs fora i årene før Marokko og Mauritania la krav på Vest-Sahara i 1974. Dermed kan debatten i FNs fora i 1972 og 1973 sammenlignes med debatten etter disse kravene og senere invasjon og okkupasjon. Tidsmessig vil avhandlingen sette punktum ved slutten av 1976 etter at saken i slutten av året har vært oppe til debatt i FNs fora. Både i 1976 og 1977 utsatte FN sin behandling av saken inntil denne hadde gått sin gang i Organization of African Unity (OAU).¹ Selv om behandlingen ble utsatt disse to årene pågikk allikevel debatten i FNs fora. Forskjellen ligger i at det i disse årene ikke ble stemt på resolusjoner på vanlig måte, det ble i stedet fattet konsensusresolusjoner som kun utsatte FNs behandling. Derfor blir det naturlig for denne avhandlingen å sette punktum i 1976 fordi på den måten får man sett på debatten over en lang nok periode til å kunne sammenligne. Man får i tillegg sett på et av årene med konsensusresolusjon, og kan dermed se denne opp mot debattene fra de tidligere år som alle ledet opp mot resolusjonsforslag som ble stemt over.

Debatten i 4. komite endte i alle årene i perioden 1972-1975 opp med resolusjonsforslag som ble stemt over. 1976 står for unntaket da det dette året ble vedtatt en resolusjon ved konsensus. Det er viktig å ha med i tankene disse resolusjonenes rolle når man behandler debatten som fører frem mot disse resolusjonene. En resolusjon fra Generalforsamlingen har ikke som mål å forandre en sak i løpet av kort tid. Disse resolusjonene er det heller ikke knyttet noen reel sanksjonsmakt til, slik tilfellet er når Sikkerhetsrådet vedtar sine resolusjoner. Resolusjonene fra Generalforsamlingen tar snarere sikte for å over tid forme en

¹ Organization of African Unity ble i 2002 oppløst og i dets sted ble den Afrikanske Union (AU) dannet.

saks gang og staters syn på disse. Derfor kan vi i en sak som den om Vest-Sahara se flere resolusjoner som sier tilnærmet det samme over en lengre periode. Dette er tilfelle for resolusjonene vedtatt fra Generalforsamlingen i perioden fra Vest-Sahara først blir nevnt til og med resolusjonen fra 1973. Disse resolusjonene vil avhandlingen se nærmere på i kapittel to.

Når avhandlingen i kapittel tre tar for seg kjennelsen fra ICJ er det viktig å vite hva slags kjennelse dette er og hvilken rolle den har inn i 4. komite og Generalforsamlingens videre arbeid med avkoloniseringen av Vest-Sahara. Kjennelsen fra ICJ om Vest-Sahara kalles på engelsk en «advisory opinion», den er med andre ord ment å være rådgivende og veiledende for det videre arbeidet om Vest-Sahara i Generalforsamlingen og 4. komite. Dette er altså ikke en juridisk bindende kjennelse med sanksjonsmakt. Derfor er det muligheter for at det dukker opp forskjellige tolkninger knyttet til denne kjennelsen.

Før avhandlingen går inn på å analysere debatten vil det bli gitt en historisk bakgrunn med fokus på de forskjellige hovedaktørene og deres historie med området og ikke minst hverandre. Den historiske bakgrunnen vil også inneholde forskjellige historikers syn på motivasjon til disse forskjellige hovedaktørene.

Om transkribering

Avhandlingen vil ta for seg en hel rekke arabiske navn og enkelte ord. I FN-dokumentene som har blitt behandlet er disse arabiske navnene transkribert ifølge både engelsk, spansk og fransk språklogikk. På norsk transkribering ville det vært naturlig å skrive herrenavnet Bashir på denne måten. I FN-dokumentene er det blitt transkribert til Bachir. Ved alle disse tilfellene vil den transkriberingen som finnes i FN-dokumentene bli brukt også i denne avhandlingen. Til denne regelen er det riktignok noen unntak. Det blir ofte i dokumentene, og i denne avhandlingen, referert til en forsamling for lokalbefolkningen i Vest-Sahara i perioden avhandlingen tar for seg. Denne er i kildene omtalt som både Yema'a, Jema'a og Djemaa'. I

denne avhandlingen vil Djema'a bli brukt ved alle tilfeller denne forsamlingen blir nevnt. For øvrig er betydningen av ordet «forsamling» eller «samlingspunkt».

Om stedsnavn kan det også være på sin plass med en avklaring. Vest-Saharas største by blir ofte transkribert til Laayoune, La'Youn, El-Ayoun eller El Aaiun. Den sistnevnte formen vil bli brukt i denne avhandlingen. Avhandlingen vil også bruke formen Saguia el Hamra om elva som også kalles Sakiet el Hamra. Dessuten vil formen Bou Craa brukes om stedet som ofte også kalles Bu Craa, Bou-Craa eller Boukra.

Avhandlingen vil ikke bruke betegnelsen sahwari om lokalbefolkningen da dette ikke ble brukt i kildematerialet annet enn på spansk i form av navn på råd eller i det fulle navnet til partiet PUNS, Partido de la Union Nacional Saharaui. I stedet vil avhandlingen bruke «lokalbefolkningen» om den innfødte befolkningen i Vest-Sahara som i dag gjerne kalle sahwari.

Avhandlingen vil som hovedregel bruke den transkriberingen som foreligger i kildene for å unngå forvirring.

Kapittel 1: Historisk bakgrunn

Da Vest-Sahara ble invadert i 1975/1976 av Marokko og Mauritania er dette en hendelse som legger mye av premissene for denne avhandlingen. Men hva er Vest-Sahara og hvem befolket området?

Før 1975 var området kjent som Spansk Sahara og var en spansk koloni. Spania trakk seg som nevnt ut i februar 1976.

Et problem reiste seg umiddelbart - hvem hadde nå legitimitet over området?

Det har gjennom flere resolusjoner i FN blitt lagt vekt på at lokalbefolkningen har rett til selvbestemmelse. Hvordan denne selvbestemmelsen skulle løses i praksis fantes det forskjellige syn på. Marokko har helt siden uavhengigheten fra Frankrike i 1956 snakket om å gjenforene det som en gang var et marokkansk imperium. Derfor ville aldri Marokko gå med på at uavhengighet skulle være en del av valget, for det var nemlig meningen fra FNs side at selvbestemmelsesretten skulle utøves gjennom en folkeavstemning. En slik folkeavstemning var dog ikke gjennomført da Spania trakk seg ut i 1976 og er sågar heller ikke gjennomført i dag. Dette reiser legitimitetsproblemet tidligere skissert.

Som sagt har Marokko siden 1956 jobbet for å ”samle” Marokko. Dette bygger på tanken om ”Greater Morocco” som ofte tilknyttet Marokkos uavhengighetsparti Istiqlal. Partiet ble grunnlagt i 1944 og var en viktig bevegelse på veien mot Marokkos uavhengighet. Partiet fremsatte i 1956 kravet om ”Greater Morocco”. Dette innebar at partiet krevde områder som i dag befinner seg i vestlige deler av Algerie, Mauritania i sin helhet, vestlige deler av Mali og Vest-Sahara.² Det vil si at partiet var så djerve at de ville gjenreise sitt imperium i områder som i 1956 befant seg under fransk og spansk herredømme.

² Se vedlegg kart 1, s. 119.

I 1975/1976 invaderte Marokko Vest-Sahara. Dett skjedde først gjennom det som kalles «den grønne marsjen»³ som var en massemobilisering av sivilbefolkningen i Marokko til støtte for kong Hassan II og ønsket om et ”Greater Morocco”. Men Marokko var ikke alene om å involvere seg i spørsmålet om Vest-Sahara gjennom invasjon. Straks etter Marokkos militære invasjon rykket også Mauritania inn i den sørlige delen av Vest-Sahara. Dette ble gjort i samarbeid med Marokko da de to landene tidligere hadde avtalt en deling av Vest-Sahara, Marokko skulle ha den nordlige delen, Mauritania den sørlige.⁴ Denne delingen var et resultat av Madridavtalen som ble inngått i 1975.

Men hadde Marokko eller Mauritania legitimitet i Vest-Sahara?

Begge landene samt lokalbefolkningen i Vest-Sahara mente de hadde legitimitet. Det er dette som ligger bak de to landenes krav om området og det er på bakgrunn av dette ICJ i 1974 ble bedt om sin «advisory opinion» om områdets status før den spanske kolonitiden tok til i 1884.

Når det kommer til spørsmålet om suverenitet over Vest-Sahara er flere historikere uenige. Tony Hodges skriver at det var ikke var noen autoritet på høyere nivå enn stammetilhørighet i Vest-Sahara i tiden før Spania tok området som koloni. Han mener at emirene som styrte i det mer oaserike området i Mauritania ikke hadde kontroll over områdene lenger nord da disse var mer spredt i den forstand at stammene var sjelden samlet og det var store avstander mellom oasene. Videre mener han at sultanene i Marokko kun hadde begrenset kontroll over hele Marokko og følgelig enda mindre kontroll i Vest-Sahara.⁵ Han mener det sågar er utopisk å tenke seg til en kontroll i skattemessig og administrativ forstand.⁶

John Damis mener derimot at det fantes en religiøs autoritet til sultanen. Damis forklarer videre, som Hodges, at det var områder som var utenfor sultanens kontroll også i det som utgjør dagens Marokko, men til forskjell fra Hodges mener Damis at dette varierte med makten til sultanen. Hvis det var et sterkt maktsentrum kunne dette legge under seg områdene som ikke var det når maktsentrum var svakt.⁷ Derfor mener Damis at det gir mest nytte å se på den religiøse autoriteten i disse områdene som ikke til en hver tid befant seg under umiddelbar

³ «Den grønne marsjen» var en marsj bestående av sivile marokkanere som svarte på oppfordringen til kong Hassan II om å marsjere mot Vest-Sahara, dette bli ytterligere omtalt senere i kapitlet.

⁴ Se vedlegg kart 2, s. 120.

⁵ Hodges mener at det var spesielt Rifområdet helt nord i Marokko og Atlasfjellene som var utenfor fullstendig kontroll.

⁶ Hodges, 1984.

⁷ I dette avsnittet vil maktsentrum være sultanen i Marrakesh.

kontroll for sultanen. Damis peker på at dette var tilfelle hos stammene i Vest-Sahara. Det viktigste spørsmålet å kikke på ifølge Damis blir da å se på om det var sultanens navn fredagsprekenen gikk under.⁸ Damis mener at dette var tilfelle i Vest-Sahara og at området dermed hadde samme status som Rifområdet og områder i Atlasfjellene som var vekselvis administrert fra sentrum.

Lokalbefolkningen

Når det kommer til hvor stor lokalbefolkningen er, er det også uenighet. Bare å estimere tallet på antall flyktninger i Tindouf i Algerie ser ut til å være en vanskelig øvelse da man finner tall fra 15000 som Marokko hevder til 100000-150000 som POLISARIO⁹ hevder.¹⁰ Også forfatterne er uenige om hvor mange som flyktet til Tindouf på ulike tidspunkt. Hodges forklarer at i 1976 ble FNs høykommisjonær for flyktninger informert av myndighetene i Algerie om at det var 50000 flyktninger fra Vest-Sahara i Tindouf. Videre mener han å vite at dette tallet hadde vokst til 100000 i et estimat fra 1983. Damis er uenig i dette og estimerer at 17000-35000 flyktninger hadde slått seg ned i Tindouf i 1979. Disse tallene er basert på hans egen telling av telt fra to av leirene.

Undersøkelseskommisjonen rapporterte at den innfødte lokalbefolkningen talte 73 497 ved en spansk folketelling foretatt i 1974.¹¹ Disse tallene inkluderte ikke flyktninger utenfor Vest-Sahara. Kommisjonen viser her til at det opereres med svært varierende tall, alt fra 7000-9000 gitt av spanske myndigheter, opp til 40000-50000, gitt av forskjellige frigjøringsbevegelser og nabolandenes myndigheter.¹²

⁸ Se Damis, 1983, s. 19-21 for mer.

⁹ Frente Popular de Liberacion de Saguia el Hamra y Rio de Oro er en frigjøringsbevegelse som i dag er anerkjent av FN som representant for lokalbefolkningen.

¹⁰ Tallene er hentet fra Damis, 1983.

¹¹ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 122.

¹² Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 124.

Motiv bak interessen

Hva mener historikere om motivene bak interessen for Vest-Sahara?

Thomas A. Marks kommenterer at både Algerie, Mauritania og Marokko har økonomisk interesse for Vest-Sahara- Algerie trengte mangfold i naturressurser, Mauritania trengte alt, mens Marokko fryktet for at deres enestående posisjon på verdensmarkedet for fosfat kunne bli truet av forekomstene av fosfat i Vest-Sahara.¹³ Damis mener derimot at fosfatforekomstene i Vest-Sahara ikke motiverte Marokko til å utnytte disse selv, men mener at målet snarere var å hindre en potensiell konkurrerende eksportør i å komme på markedet.¹⁴

Når det kommer til betydningen av fosfatforekomstene mener Marks at fosfatet ved Bou Craa ble oppdaget i 1947 og at det var i 1963 omfanget ble kjent og at dette førte med seg en fornyet interesse for Vest-Sahara fra både Marokko, Algerie og Mauritania.¹⁵ Damis peker også på dette men mener at Bou Craa sitt potensial først ble kjent to år senere i 1965.¹⁶

De økonomiske rammene for hva fosfatforekomstene kan bety for lokalbefolkningen blir tatt opp i kapittel tre da undersøkelseskommisjons rapport tar opp dette.

Enkelte historikere mener Mauritania fryktet den marokkanske tanken om ”Greater Morocco” og deler av motivasjonen bak Mauritanias invasjon mener Tony Hodges var et ønske om å ha Vest-Sahara som en slags buffer mellom seg og Marokko. Hodges pekte på frykt for en lang felles grense med Marokko for å forklare dette.¹⁷ Denne hypotesen vil avhandlingen kunne se på gjennom analysen av FN-dokumentene behandlet i kapittel to-fire.

Mauritania

Da Mauritania involverte seg i invasjonen av Vest-Sahara mener Hodges at president Daddah gikk inn i en krig som ble svært upopulær hos folket, umulig å vinne og som var katastrofal

¹³ Marks, 1976, s. 12.

¹⁴ Damis, 1983, s. 17.

¹⁵ Marks, 1976, s. 3.

¹⁶ Damis, 1983, s. 25.

¹⁷ Hodges, 1984, s. 87-89.

for landets allerede skjøre økonomi.¹⁸ POLISARIO rettet hovedtyngden av angrepene sine mot Mauritania for å bryte alliansen mellom Marokko og Mauritania. Som svar på dette sendte Marokko 9000 mann til hjelp i Mauritania og Tiris el-Gharbia¹⁹ i løpet av ett år fra 13. mai 1977.²⁰ Angrepene ble rettet mot toglinjene fra Zouerate til Nouadhibou som er svært viktige for frakt av utvunnet jern til kysten. Hodges mener dette førte landet inn i en nær uholdbar økonomisk krise.²¹ Med haltende økonomi og hæren ydmyket av det store innslaget av marokkanere i troppene tok hæren makten 10. juli 1978. To dager senere ble det nye regimet gitt en midlertidig våpenhvile fra POLISARIO som et symbol på god vilje.²² Denne perioden varte til 12. juli 1979. Hodges mener irritasjon mot nøling i Mauritania førte til nye angrep mot landsbyen Tichla i Tiris al-Gharbia.²³ Dette førte til at Mauritania skrev under på en endelig våpenhvile i Alger 5. august 1979 og oppgav områdene i Vest-Sahara under Mauritanisk kontroll til POLISARIO, noe som ifølge Hodges, opprørte Rabat.²⁴

Marokko

Hodges argumenterer for at dette førte til en konsentrasjon av angrepene mot Marokko som svarte med å gi opp flere små poster og la over til å satse på sterkere forsvar og økning i antall soldater som i januar 1983 ifølge Hodges var oppe i 80000.²⁵ Styrkingen av forsvarsverket ble til den første delen av muren som i dag deler Vest-Sahara i to. I 1982 stod den første delen av muren ferdig og denne sikret det såkalte ”nyttige triangel”.²⁶ Samtidig peker Hodges på at Marokko slet med en utenlandsgjeld som steg fra 1,7 milliarder dollar i 1975 til hele 9,3 milliarder dollar i 1982.²⁷ I tillegg, argumenterer Hodges, var etterspørselen etter fosfat på vei ned og 40 % av konsolidert nasjonalbudsjett gikk med til forsvarsrelaterte utgifter.²⁸

¹⁸ Hodges, 1984, s. 101.

¹⁹ Tiris el-Gharbia er den sørligste delen av Vest-Sahara som grenser mot Mauritania.

²⁰ Hodges, 1984, s. 101.

²¹ Hodges, 1984, s. 102.

²² Hodges, 1984, s. 102.

²³ Hodges, 1984, s. 102.

²⁴ Hodges, 1984, s. 102-103.

²⁵ Hodges, 1984, s. 104.

²⁶ Nordligste delen av Vest-Sahara, inneholder byene El Aaiun og Smara samt fosfatforekomstene ved Bou Craa. Se kart 3, s. 121 for de forskjellige fasene av byggingen av muren.

²⁷ Hodges, 1984, s. 105.

²⁸ Hodges, 1984, s. 105.

Den økonomiske krisa, mener Hodges, førte til opprøret i Casablanca i 1981. Videre forteller Hodges at kong Hassan II av Marokko fryktet at å trekke seg ut fra Vest-Sahara ville føre til opprør fra nasjonalistpartiene især Istiqlal som da satt i regjering.²⁹ Her mener Hodges at den marokkanske kongen hadde satset for mye stolthet, ære og penger i prosjektet at han ikke kan trekke seg ut uten å miste deler av kongehusets legitimitet.³⁰

Flere historikere er opptatt av å se på hvordan makten er fordelt i Marokko og på hvordan kongehuset klarer å ha en suveren maktposisjon i Marokko slik at kongen faktisk har anledning til å investere både penger og egen legitimitet i politikken.

C. R. Pennell mener tronen utgjorde den eneste maktstrukturen da Frankrike gav Marokko sin uavhengighet i 1956.³¹ På dette tidspunktet var det Mohammad V som var marokkansk konge. Dermed mener Pennell at han satt som både forhandler og part i politikken, noe som Pennell mener igjen førte til at kongen satt med mer makt da Frankrike trakk seg ut, ikke mindre som han selv hadde skissert skulle skje i en overgang til konstitusjonelt monarki.³² Videre peker Pennell på at Mohammad V ble, gjennom sin karisma, sett på som både uavhengighetshelt og leder av de troende, to roller som forsterket hverandre:

he was a hero because he was commander of the faithful, and commander of the faithful because he was the hero of independence.³³

Utover dette har det blitt hevdet at det fantes i virkeligheten tre maktstrukturer- Istiqlal, Frigjøringshæren og palasset der Frigjøringshæren blir regnet som en del av Istiqlal.³⁴ Pennell kommenterer at sistnevnte kun er ønsketenkning, men at Istiqlal og palasset som eneste to maktfaktorer er korrekt.³⁵ Dette viser Pennell gjennom hvordan kong Mohammad plukket lederne i politiet og ministrene fra venner og familie da blant annet kronprins Hassan ble utnevnt til stabssjef.³⁶ De fleste av disse var fra eliten i distriktene og hadde lite å gjøre med nasjonalistene som stort sett var middelklassen i byene. Pennell argumenterer for at dette

²⁹ Hodges, 1984, s. 106.

³⁰ Hodges, 1984, s. 106.

³¹ Pennell, 2000, s. 299.

³² Pennell, 2000, s. 299.

³³ Pennell, 2000, s. 299.

³⁴ Allal el-Fassi sitert i Darif, *al-Azab* s. 85, sitert i Pennell, 2000, s. 300.

³⁵ Pennell, 2000, s. 300.

³⁶ Pennell, 2000, s. 300-301.

plasserte militæret utenfor politikken og at palasset dermed hadde allianser med alternative maktstrukturer.³⁷

Ett eksempel Pennell trekker frem for å illustrere hvordan kongehuset skaffet politisk legitimitet er fra 1959 da USA trakk seg ut fra flybasene i landet og kronprins Hassan fikk æren for dette og på denne måten mener Pennell at Hassan

stole the nationalist parties' clothes.³⁸

Dette mener Pennel viser hvordan kronprinsen kom nasjonalistpartiene i forkjøpet og styrket med det sin stilling både som kronprins og stabssjef.

Pennel skriver også om hvordan kronprinsen manøvrerte for å styrke sin egen stilling etter at han overtok tronen. Blant annet trekker han frem at det under Hassan II ikke var mindre enn fem grunnlovsendringer som Pennell mener viser hvor vanskelig det er å beholde makta og å komprimere den.³⁹ Pennell trekker frem stor oppslutning og at denne virket samlende rundt kongehuset som hovedpoenget bak grunnlovsendringene.⁴⁰ I tillegg jobbet kongehuset for å gjenvinne sitt Sahara og Hassan II klarte å vekke entusiasme rundt dette i massene og ved å ri på denne bølgen av nasjonalisme mener Pennell at han klarte å utmanøvrere opposisjon som hadde stått bak to mislykkede kuppforsøk og dermed styrket kongehusets stilling.⁴¹ Pennell beskriver videre måten dette ble gjort på. Han mener at gjennom å gjeninnføre flerpartisystemet med Vest-Saharaspørsmålet som den samlende faktor, klarte Hassan II å få støtte fra partiene. Videre mener Pennell at dette virket til å roe ned den allerede opphetede situasjonen i marokkansk politikk. Dette omtaler også Roger Owen som trekker konklusjonen at anerkjennelse av kongehusets linje i Vest-Sahara ble avgjørende for å være med i politikken. Blant annet ble partier tillatt å delta i valgene i 1977 og 1984 dersom disse la seg på kongehusets linje hva Vest-Sahara angikk.⁴² Med dette mener Owen ikke at partiene som eksisterte nødvendigvis var i opposisjon til kongehusets Vest-Sahara-politikk, snarere at det viktige var å få partienes uttalte støtte rundt spørsmålet. Dermed peker Owen på at kongehuset

³⁷ Pennell, 2000, s. 301.

³⁸ Pennell, 2000, s. 312-13.

³⁹ Pennell, 2000, s. 318.

⁴⁰ Pennell, 2000, s. 354.

⁴¹ Hodges, 1984, s. 93.

⁴² Owen, 2004, s. 46-48.

har oppnådd politisk støtte for prosjektet i Vest-Sahara som Owen mener er sterkt nasjonalistisk. Videre peker Owen på bruken av titler som samlende. Det er interessant å merke seg at Owen påpeker at i Midtøsten er Marokko et av kun tre land hvor statsleder har tittelen ”konge”.⁴³ Owen peker på at felles for disse er hovedgrunnen til at man klarer å holde på makten er konsentrasjon av denne. Akkurat konsentrasjonen av makten har Pennell vært opptatt av gjennom folkeavstemningene rundt grunnloven. Owen forklarer også at i Marokko klarer kongehuset å beholde legitimitet gjennom fleksibilitet i hvordan man legitimerer makten. Owen forteller at Marokkos kongehus baserer sin legitimitet blant annet på å være i slektskap med Profeten Mohammad.⁴⁴ Owen bruker også forholdet til hæren som kilde til legitimitet i den forstand at kongen er øverstkommanderende og ikke minst viser seg frem i uniform ved parader.⁴⁵ Dette punktet tok også Pennell opp i hvordan Hassan II var både frigjøringshelt og religiøst overhode. Dermed tegner Owen og Pennell et bilde av et kongehus som benytter seg av forskjellige virkemidler for å hele tiden kunne sentrere makten rundt seg selv. Pennell siterer også tidligere justisminister Mohammed bel-Arabi al-Alaoui i hans kommentarer til valget om grunnlovsendring i 1962:

[...] a lion, a wolf and a fox were hunting and caught a zebra, a gazelle and a hare. The lion said to the wolf: “divide the game between us!” “It is very easy”, said the wolf. “The zebra will be for your lunch, the gazelle for me, and the hare for the fox.” The lion was furious and killed the wolf [...]. He then asked the fox to proceed with the division of the spoils. “My Lord [...] the zebra will be your lunch, the gazelle for your dinner, and the hare will be your snack in between”. [...] The lion asked: ”How did you come up with such a division?” “It was the death of the wolf, my Lord, that inspired me.”⁴⁶

Løven representerer kongen, ulven representerer hvem som helst som utfordret kongen, mens reven representerer Istiqlal. Dette viser hvordan man kan se på marokkansk politikk med et skråblikk på denne tiden.

⁴³ Owen, 2004, s. 40. De to andre er Jordan og Saudi-Arabia.

⁴⁴ Owen, 2004, s. 41.

⁴⁵ Owen, 2004, s. 43.

⁴⁶ Se Pennell, 2000, s. 322.

Videre ser Pennell på hvordan dette formet Istiqlal og hvordan det igjen påvirker utviklingen i marokkansk politikk.

I januar 1944 gav Istiqlal ut sitt manifest som ikke lenger krevde reform i protektoratet men snarer krevde uavhengighet. Pennell skriver at dette manifestet ble svært populært både blant Marokkos politikere og befolkning.

I 1955 ble Istiqlal tatt med i Sidi Mohammads⁴⁷ regjering som skulle styre landet mot uavhengighet. Av totalt 20 poster i kabinettet tilfalt ni av disse Istiqlal.⁴⁸

Som Pennell skisserer har Istiqlal spilt en sentral rolle for marokkansk uavhengighet.

Økonomisk nedgang

Tidligere har vi sett hvordan Pennell mener Hassan brukte Vest-Sahara som felles mål og for å dempe presset fra nasjonalistene.⁴⁹ Dette presset ble ikke dempet av de økonomiske vanskelighetene Marokko var stilt overfor på begynnelsen av 70-tallet. Blant annet skriver Pennell at prisene på fosfat på begynnelsen av 70-tallet steg og Marokko forsøkte å etterligne OPEC gjennom å presse fosfatprisene opp fra 14 dollar tonnet til 63 dollar tonnet. Men som Pennell trekker frem kollapset prisen på fosfat allerede i 1975.⁵⁰ Dette fosfatet skulle subsidiere matvareprisene og kun gode avlinger i 1973 og 1974 hindret ifølge Pennell katastrofe.⁵¹ I tillegg møtte kongen kritikk fra opposisjonen og Istiqlal for å ha et for nært forhold til Franco og for å samarbeide med Algerie og Mauritania som resulterte i anerkjennelsen av de-factogrensene med Algerie i 1972 og vennskapsavtale med Mauritania i 1970.⁵² Grensene mot Algerie er det fremdeles uenighet om og dette kommer blant annet av at grensen mellom to franske kolonier var uklare gjennom kolonitiden.⁵³ I tillegg bør det nevnes at forhandlingene med Algerie om grensen til Marokko ennå ikke er formelt slutført. Grenseforhandlingene opptar også Damis som mener at kravene fra Marokko om store deler

⁴⁷ Senere kong Mohammad V av Marokko.

⁴⁸ Pennell, 2000, s. 291.

⁴⁹ Pennell, 2000, s. 333.

⁵⁰ Pennell, 2000, s. 327.

⁵¹ Pennell, 2000, s. 327.

⁵² Hodges, 1984, s. 89-90.

⁵³ Pennell, 2000, s. 333.

av vestlig Algerie kom av hensyn til rivaleri mellom Marokko og Algerie om dominans i vestlig Nord-Afrika.⁵⁴ Dette viser hvordan både Pennell og Damis tegner en situasjon hvor de politiske partiene la press på kongehuset som de mener sviktet målet om ”Greater Morocco”.

Videre ser vi at Pennell refererer til både kongen og de politiske partiene som uttalte at Marokko ikke er fritt før alle de marokkanske territoriene er gjenforent i ”Greater Morocco”.⁵⁵ Hodges trekker også frem hvordan kongen uttalte at han ikke vil nøle ved å bruke alle midler for å ta tilbake disse territoriene.⁵⁶ Pennell går videre og referer til kong Hassan II som uttalte at 1975 skulle bli året for

[the] territorial liberation of Morocco.⁵⁷

Siden det allerede hadde blitt forhandlet frem avtaler med både Algerie og Mauritania er det naturlig at fokus da ble rettet mot Vest-Sahara.

1975 ble i alle fall året for «den grønne marsjen» hvor kongen søkte 350000 deltakere, mens hele 524 000 meldte sin interesse i løpet av tre dager.⁵⁸ Pennell skriver om hvordan marsjen ble bejublet av opposisjonen. Etter marsjen mener Pennell at opposisjon og kongehuset var enige om kursen i Vest-Sahara.⁵⁹ Pennell viser videre at «den grønne marsjen» fenget også det marokkanske folket. Alt dette gav ny giv til kongehusets gjenreisning av anseelse.⁶⁰

Delkonklusjon

Vi har nå sett hva disse forfatterne trekker frem. Kapitlet har behandlet flere spørsmål og det sentrale har vært hva forfatterne mener om årsaker og motiver til invasjonen i 1975/1976. Vi ser klart et bilde av et marokkansk kongehus som var opptatt av å holde makten samtidig som

⁵⁴ Damis, 1983, s. 18.

⁵⁵ Pennell, 2000, s. 334.

⁵⁶ Hodges, 1984, s. 93.

⁵⁷ Pennell, 200, s. 338.

⁵⁸ Pennell, 2000, s. 339.

⁵⁹ Pennell, 2000, s. 340.

⁶⁰ Hodges, 1984, s. 95.

man måtte manøvrere forsiktig i perioder. I så henseende ser man at flere av forfatterne viser til et ustabilt Marokko. Ustabilt i forhold til politikk så vel som økonomi.

Tidligere i dette kapitlet ble det stilt spørsmål om Marokko eller Mauritania har legitimitet i Vest-Sahara. Uansett hva forfatterne mener er tilfelle vil det alltid være klart at Marokko både mente den gang og mener fremdeles at de har all mulig legitimitet i sine krav på området. Av forfatterne er det kun Hodges og Damis som tar klart stilling til dette spørsmålet. Hodges mener det er utopi mens Damis trekker frem religiøs autoritet som en avgjørende faktor. Vi skal i kapittel tre se hvordan ICJ argumenterte for hvem som hadde eller ikke hadde suverenitet over området.

Politiske forhold blir av flere trukket frem som forklaring på at det marokkanske kongehuset så seg nødt til å invadere Vest-Sahara for å roe ned konfliktnivået i marokkansk politikk. Det vises også mye til økonomi og at den dårlige økonomien forsterket uroen i marokkansk innenrikspolitikk på 70-tallet.

Vi har også sett at Mauritania gav opp sin okkupasjon av deler av Vest-Sahara allerede i 1979. De økonomiske utfordringene i Mauritania ble derimot ikke belyst for å forklare deres motiv, snarere for å svare på hvilke konsekvenser invasjonen hadde for Mauritania. Konsekvenser som store økonomiske vanskeligheter og maktskifter gjennom kupp.

Vi har også sett historikere som har ment at ønske om regionalt hegemoni har preget situasjonen i forkant av invasjonen av Vest-Sahara. Vi har sett at det forelå flere stridigheter mellom både Marokko og Algerie og mellom Marokko og Mauritania. Det var ikke før i 1972 at Marokko og Algerie kom til enighet om grensene seg imellom. En avtale som ennå ikke er formelt slutført. Dette viser at enighet om grensene mellom de to landene kom på plass kun tre år før Marokkos invasjon av Vest-Sahara. Altså har det inntil like før invasjonen foregått en stadig tautrekking om grensene mellom Algerie og Marokko. Denne tautrekkingen kan også bli sett i de to landenes kamp seg imellom om hegemoniet i Nord-Vest-Afrika.

I tillegg til økonomiske vanskeligheter og uroligheter i marokkansk innenrikspolitikk danner kampen om hegemoniet et bilde av et presset marokkansk kongehus på midten av 70-tallet.

Kapittel 2: De sentrale aktørene

I denne avhandlingen vil Spania som administrerende makt, Algerie, Mauritania og Marokko som naboland direkte involvert, bli omtalt som de sentrale aktørene innenfor FN-systemet.

Dette kapitlet vil handle om hvordan disse aktørene presenterte sitt syn i FN gjennom Generalforsamlingen og gjennom Generalforsamlingens 4. komite, FNs komite for avkoloniserings spørsmål.

Kapitlet vil ta opp endring i hvordan de forskjellige aktørene fremmet sitt syn. Det vil også bli sett på hvorfor enkelte aktørers syn endret seg. I tillegg vil det også vises hvordan de forskjellige aktørene skiller seg fra hverandre og hvordan de ligner på hverandre.

Marokko: fra anerkjennelse til fornektelse

Marokko var i de første årene av perioden 1972-1976 en av forkjemperne for retten til selvbestemmelse for befolkningen i Vest-Sahara. I 1972 og 1973 refererte Marokko til stadighet til deres umistelige rett til selvbestemmelse og benyttet seg også av ordet uavhengighet. I 1972 mente Marokko at «uavhengighet bør bli gitt området (Vest-Sahara) så fort som mulig.»⁶¹

I 1974 lanserte kong Hassan II av Marokko planen om å prøve saken for ICJ. Marokko mente at de der kunne bevise at de hadde suverenitet over området før Spania ankom i 1884. Der Marokko tidligere snakket om selvbestemmelse snakkes det fra 1974 av om marokkansk reintegrasjon. Marokko inviterte også Mauritania til å legge frem sin sak for å bevise at deler av området var under Mauritanisk suverenitet. Dette vil bli nærmere omtalt under den delen av kapitlet som omhandler Mauritania.

⁶¹ Benhima, FNs 4. komite, møte nr. 2004, 24. november 1972, paragraf 4.

Den anerkjennende fase

Perioden 1972-1973 vil jeg kalle den anerkjennende perioden. Marokko anerkjente i disse årene, gjennom sine uttalelser i FN, Vest-Saharas befolknings rett til selvbestemmelse. Også at dette var et kolonispørsmål ble anerkjent. Dette allerede fra 1960 da Marokko stemte for resolusjon 1514 som omhandler alle kolonilands rett til selvbestemmelse. Denne resolusjonen er generell og Vest-Sahara blir følgelig ikke eksplisitt nevnt i resolusjonsteksten. Vest-Sahara blir derimot nevnt i resolusjon 2072 fra 1965 som omhandler Ifni og Vest-Sahara. Begge disse stemte Marokko for. I det hele tatt stemte Marokko for alle resolusjoner som nevner Vest-Saharas rett til selvbestemmelse fra 1965 til 1973, med unntak av resolusjon 2591 fra 1969 der Marokko ikke var til stede ved stemmegivningen og resolusjon 2983 fra 1972 der Marokko avstod på grunn av misnøye med at resolusjonen ikke tok opp utvikling den siste tiden.⁶² Det er verdt å merke seg at resolusjon 2983 er den eneste av resolusjonene fra 1965 til 1975 som brukte ordet uavhengighet i resolusjonsteksten. Der samtlige andre resolusjoner fra disse årene fastslår retten til selvbestemme for lokalbefolkningen, så resolusjon 2983 også fast deres «rett til selvbestemme og uavhengighet.»⁶³ Det kan kun spekuleres i om dette var den faktiske grunnen til at Marokko unnlot å stemme for denne resolusjonen. Vi har også allerede sett at Marokko i 1972 selv uttalte at området burde bli gitt uavhengighet snarest.

Uansett hvorfor Marokko avsto fra å stemme på resolusjon 2983 i 1972, kan man si at Marokko anerkjente selvbestemmelsesretten til lokalbefolkningen gjennom disse resolusjonene. Hva angår Marokkos ytringer i FN og deres posisjon med tanke på hvordan avkoloniseringsspørsmålet skal løses ser vi en klar endring etter 1973. Dette kommer kapitlet tilbake til senere. Først vil det gjøres rede for hva Marokko ytret i årene 1972 og 1973.

Den anerkjennende fase kjennetegnes ved at Marokko slo fast lokalbefolkningens rett til selvbestemmelse gjennom sine taler i Generalforsamlingen og i 4. komite, ikke bare i resolusjonene. Gjentatte ganger kan en se Marokko omtale denne retten. I tillegg ser man at det oppmuntres til at Spania må holde en folkeavstemning som skal avgjøre lokalbefolkningens fremtid. Dette går igjen som en del av Marokkos kritikk mot Spania i

⁶² Ved stemmegivningen i 1974 over resolusjon 3458 var Marokko ikke til stede og i 1976 ble resolusjon 31/45 fattet uten stemmegivning. For Marokkos begrunnelse se Benhima, FNs 4. komite, møte nr. 2015, 6. desember 1972, paragraf 48.

⁶³ Se resolusjon 2983 for hele teksten.

årene 1972 og 1973. Marokko viste da til at Spania ikke godtar å ta imot en FN-utsendt undersøkelseskommisjon til området. Tanken var at denne kommisjonen skulle avlegge en rapport til FNs generalsekretær og at dette skulle danne grunnlaget for det videre arbeid for å gjennomføre en folkeavstemning. Marokko mente således i 1972, i FNs 4. komite, møte nr. 2004, at dette viste Spanias manglende vilje til å avkolonisere området. Ved samme anledning kritiseres også Spania for å skulle ha så mange soldater i området at det regnes halvannen soldat per innbygger (av lokalbefolkningen). Dessuten uttrykte også Marokko frykt for at ressursene i området skulle gå direkte til spanske selskaper (eller andre utenom lokalbefolkningen). Lenger ut i dette møtet uttrykte Marokkos delegasjon bekymring for hvordan folkeavstemningen skulle foregå, skal også spanske soldater og tilflyttere få stemme? Marokko bekymret seg her over at Spania skulle bruke folkeavstemningen til sin fordel ved å oversvømme den med spanske statsborgere og på den måten legitimere og forlenge kolonisituasjonen.

Når den spanske delegasjonen fikk ordet i dette møtet gav de et løfte om at Spania ville respektere områdets territoriale integritet og ba nabolandene, underforstått Marokko, Mauritania og Algerie, om å gi det samme løftet. Denne oppfordringen ble besvart av Marokko allerede under neste møte. Der ble oppfordringen brysk avvist. Marokko mente Spania, som okkupant, umulig kunne kreve dette. Marokko likte dårlig at Spania antydte at nabolandene utgjorde en trussel for lokalbefolkningen og mente at den eneste grunnen til at lokalbefolkningen ikke er mer aktive i sin motstand mot spanjolene er fordi de ble truet til taushet.

I oktober 1973 talte Ahmed Taibi Benhima, Marokkos informasjonsminister, til Generalforsamlingen om sin regjerings bekymring for utviklingen i området dette året. Denne negative utviklingen fikk Spania skylden for. I denne talen ble også selvbestemmelsesretten til lokalbefolkningen nevnt.⁶⁴

Når diskusjonen om Vest-Sahara begynte under møte nr. 2066 i FNs 4. komite, skisserte den spanske delegasjonen opp 6 punkter som skulle sikre mer lokal innflytelse på veien mot en folkeavstemning for lokalbefolkningen.⁶⁵ Senere samme møte uttalte den marokkanske delegasjonen at de hørte med «fordypet oppmerksomhet» da Spania la fram sin skisse for å kunne komme frem til en folkeavstemning. Dette førte derimot ikke til at Marokko på noen

⁶⁴ Benhima, tale til FNs Generalforsamling, møte 2138, 2. oktober 1973, paragraf 112-115.

⁶⁵ De Pinies, FNs 4. komite, møte nr. 2066, 26. november 1973, paragraf 24.

som helst måtte ble blidgjort. Under et senere møte repeterte den marokkanske delegasjonen sin bekymring overfor «sine brødre i Sahara» som fremdeles levde under kolonistyre. Selv om det også kom noen positive bemerkninger rettet mot Spania fra den marokkanske delegasjonen var det i dette møte en skarp tone fra Marokko. Det ble trukket frem som positivt at Spania prater i FN av fri vilje og at Spania så på «selvbestemmelsen i [Vest-]Sahara som et regionalt anliggende.» Videre kom det frem at hele den prosessen som Spania skisserte opp måtte betviles. Dette fordi Marokko mente at den institusjonen Spania pekte på som skulle ivareta lokalbefolkningens interesser, Djema'a, var iscenesatt. Marokko stilte seg skeptiske til at ingen andre enn Spania selv visste noen ting som helst om hvordan denne forsamlingen var satt sammen. Marokko begrunnet videre sitt syn ved å peke på de dokumenter Spania hadde frigitt om denne forsamlingen. Spesielt reagerte Marokko på at når forsamlingen stilte krav var disse mistenkelig like de planene Spania allerede hadde gjort kjent. Marokko mente dette viste at hele den prosessen som ble skissert opp av Spania måtte betviles og at denne lå langt unna å være på vei mot selvbestemmelse.⁶⁶

Retorisk endring

I 1974 var Marokkos holdning at saken skulle prøves for ICJ og at Marokko der skulle bevise at Vest-Sahara tilhører Marokko. Med dette endres også Marokkos retorikk i FNs fora. Når de i 1974 og 1975 diskuterte Vest-Sahara var det Marokkos territorielle integritet som var i fokus, selvbestemmelse ble knapt nevnt, bortsett fra i resolusjonene, og uavhengighet ble ikke omtalt i det hele tatt. Marokko mente nå at Spania stykket opp deres territorium gjennom å okkupere Vest-Sahara, følgelig kan ikke Marokkos integritet være fullendt før dette har blitt rettet på. Dette kommer til syne i FNs Generalforsamling 30. september 1974. Her slo den marokkanske delegasjonen fast at Marokko alltid har gitt høy prioritet til spørsmål om avkolonisering. Det ble lagt vekt på at dette skyldes Marokkos fortid som koloni hvor oppdelingen kom inn da delegasjonen mente Marokkos kolonihistorie var blitt komplisert av at det var både Frankrike og Spania som var koloniherrer. Delegasjonen mente at

⁶⁶ Zentar, FNs 4. komite, møte nr. 2073, 3. desember 1973, paragraf 20-23.

although important parts of our national territory have been liberated, it is nevertheless true that vast areas of our country are still occupied by a European colonial Power, namely Spain.⁶⁷

Områdene det er snakk om er Saguia el Hamra og Rio de Oro, som utgjør Vest-Sahara samt byene Ceuta og Melilla.

Senere i samme møte uttalte den marokkanske delegasjonen at den så, og ser på, avkoloniseringen av områdene Rio de Oro og Saguia el Hamra som reintegrering i den marokkanske stat. Dette er en endring fra ordene man brukte i de to foregående årene der man kunne se ord som selvbestemmelse og uavhengighet bli brukt. Selv om vi ikke kan fullstendig utelukke at Marokko i 1972 mente at Vest-Sahara burde bli en selvstendig stat, virker det åpenbart at Marokko mente noe annet enn FNs definisjoner av uavhengighet og selvbestemmelse når man brukte disse ordene om Vest-Sahara i 1972 og 1973.

Det er også verdt å legge merke til hva man kaller området man snakker om. I dag og i denne avhandlingen snakker man om Vest-Sahara som grovt sett består av de to områdene Rio de Oro og Saguia el Hamra. Av Marokko i årene 1972 og 1973 brukte man ofte det generelle uttrykket «territory» eller man snakket om «the Sahara». Det siste ble ofte brukt når man snakket om lokalbefolkningen av området, «the peoples of the Sahara». Fra 1974 begynte Marokko å omtale områdene som «the two Saharan provinces» eller ved disses navn. Dermed ser vi en omlegging i hva man kalte det man snakker om samtidig som man ser en omlegging i måten man snakker om det. Dette henger sammen med at Marokko da begynte å argumentere for at dette var områder som rettmessig tilhører Marokko.

Den marokkanske delegasjonen viste til resolusjon 1541 som definerer selvbestemmelse som et fritt valg mellom uavhengig suveren stat, fri assosiering med en uavhengig stat eller integrasjon med en uavhengig stat.⁶⁸ Den marokkanske delegasjonen argumenterte for at integrering av området til Marokko er mulig innenfor denne resolusjonen, men nevnte ingenting om det skal foreligge at lokalbefolkningen må kunne uttrykke sin frie mening om de tre mulighetene før det kan kalles selvbestemmelse. Det ble blant annet uttalt at kolonihistorien skulle kunne diktere hvilken løsning man valgte. Dette er i seg selv ikke

⁶⁷ Laraki, tale til FNs Generalforsamling, møte nr. 2249, 30. september 1974, paragraf 182.

⁶⁸ Se resolusjon 1514 og 1541.

uriktig, men dersom man skal kunne kalle det for selvbestemmelse så ser man at resolusjon 1541 eksplisitt omhandler hvordan dette skal foregå. Dersom et område blir en del av en annen uavhengig stat skal dette skje gjennom en demokratisk prosess der befolkningen blir presentert for valgene og er informert om hva de forskjellige valgene er.⁶⁹

Flere ganger ble selvbestemmelse omtalt også i 1974, men dette ser vi kun når Marokko kritiserte Spania for å bryte sine løfter om fri selvbestemmelse når det befinner seg så mange spanske soldater i området. Med andre ord ser man at Marokko opererte på to plan da det ble diskutert hva man mente skulle gjøres med området. Marokko selv mente at området skal reintegreres med Marokko. Samtidig kritiseres Spania for å ikke leve opp til sine løfter om fri selvbestemmelse for lokalbefolkningen. Dermed ser vi at Marokko mente to ting. Eksplisitt uttrykte delegasjonen at reintegrering er rett og hva Marokko ønsker. Det ble ikke sagt at dette skulle skje gjennom selvbestemmelse, Marokko ønsket snarere å beviser for ICJ at områdene var under marokkansk herredømme før den spanske koloniseringen i 1884. Samtidig ble det også gitt kritikk mot Spania fordi den spanske regjering ikke levde opp til prinsippene om selvbestemmelse. Dette viser at Marokko, fra 1974, ikke selv ønsket selvbestemmelse for lokalbefolkningen, men kritiserte andre for ikke å gi dem nettopp dette. Man ser også i samme del av talen at Marokko mente at lokalbefolkningen er en oppdiktet entitet som kun er skapt for å forlenge kolonisituasjonen man befant seg i. Med andre ord forsøkte den marokkanske delegaten å delegitimere den eksisterende lokalbefolkning. Dette kan sees på som et forsøk på å styre prosessen i en retning av at en folkeavstemning skal være unødvendig.

I denne talen ble også Mauritania invitert til å sende sine dokumenter til ICJ og slik være med på denne prosessen. Dette utdypes senere i kapitlet under omtalen av Mauritanias innlegg i FNs fora i denne perioden.

Det vi har sett i denne ene talen fra Marokko oppsummerer bra hva Marokko mente i 1974. Hovedpunktene som vi har vært gjennom allerede ble gjentatt i FNs 4. komite når saken omtales i diskusjonen der. Der kan vi også finne mer utdypende redegjørelser. For eksempel uttrykte den marokkanske delegasjonen i 4. komite at dersom ICJ konkluderer med at Marokko har rett, ligner Vest-Saharasaken på Gibraltar og må behandles deretter. Det vil si at som et tilfelle der en stats territorium er blitt stykket opp av en annen stat og at dette blir en

⁶⁹ Se resolusjon 1541, prinsipp VI – IX.

sak om reintegrering.⁷⁰ Marokko mente at dersom ikke Spania ville samarbeide om å legge saken frem for ICJ ville de be Generalforsamlingen, gjennom en resolusjon, be ICJ om å gi en «advisory opinion». Dersom saken skulle bli lagt frem for ICJ var Marokko av den oppfatning at den avstemningen som Spania har snakket om dermed måtte utsettes i påvente av den kjennelsen som eventuelt måtte komme fra ICJ.

Den fornektende fase

I 1974 ser man den første drastiske kursendringen fra Marokko hva retorikken om Vest-Sahara angår. Fra 1975 kan man se en ytterligere retorisk endring mot fornektelse.

I 1975 mente den marokkanske delegasjonen at det ikke er noe behov for å høre hva POLISARIO hadde å si fordi disse ikke representerte lokalbefolkningen og dermed utgjorde en «pseudo-bevegelse».⁷¹

Også i 1976 kan vi Marokko protestere på at POLISARIO skal høres for 4. komite. Marokko mente dette umulig kunne være relevant da det ikke kunne finnes «noen grunn for å opprette en frigjøringsgruppe etter at området er frigjort.»⁷² Med andre ord var Marokko her av den mening at de faktisk hadde frigjort området og at det dermed ikke var noe behov for å jobbe videre med saken. Marokko har da gått fra å snakke om uavhengighet i 1972 og selvbestemmelse i 1973 til å mene at området var frigjort gjennom marokkansk okkupasjon i 1976.

Mauritania

«Historiske, geografiske og kulturelle bånd knytter Mauritania til (Vest-) Sahara. Derfor mer enn bare én grunn til solidaritet.»⁷³ Slik ble årsakene bak Mauritanias involvering i saken

⁷⁰ Slaoui, FNs 4. komite, møte nr. 2117, 25. november 1974, paragraf 45.

⁷¹ Zaimi, FNs 4. komite, møte nr. 2135, 1. oktober 1975, paragraf 19.

⁷² Bengelloum, FNs 4. komite, møte nr. 10, 26. oktober 1976.

⁷³ Ould Mognass, tale til FNs Generalforsamling, møte nr. 2063, 11. oktober 1972, paragraf 91.

oppsummert i 1972. Ganske åpenbare grunner som delt grense og mer spesifikke kulturelle bånd gjør at det er naturlig å se på hva Mauritania foretar seg i FN under behandlingen av kolonispørsmålet Vest-Sahara.

Vi kan se i taler til FNs Generalforsamling og i diskusjoner i FNs 4. komite at Mauritania stort sett var enige i Marokko om hva som måtte gjøres med Vest-Sahara. Det var også på invitasjon fra Marokko at Mauritania ville legge frem sine dokumenter for ICJ. Når det gjelder sak var det i det hele tatt stor enighet mellom Mauritania og Marokko i perioden 1972-1976. Det var derimot ikke like skarp kritikk mot Spania fra Mauritania. Denne er gjennom perioden 1972-1976 til tider spisset fra marokkansk side. Dette ser vi sjelden fra Mauritania. Mauritania ba gjerne Spania om å følge opp sine løfter slik som også Marokko gjorde, men der stoppet som regel Mauritania. Når Spania ble anklaget av Marokko for å bevisst drøye sakens gang, ser vi heller at Mauritania roste de tiltak Spania mente de ville gjennomføre. Med andre ord ser det ut til å være en saklig enighet med Marokko, men at tonen var en annen.

Denne saklige samkjøringen ser vi allerede i 1972. Delegasjonen fra Mauritania priste veltalenheten og klarheten hos den marokkanske delegasjonen i innlegg omhandlende Vest-Sahara.⁷⁴ I likhet med Marokko ba Mauritania Spania å både ta imot undersøkelseskommisjonen samt å holde folkeavstemning. Dette skjedde i det samme møtet der Marokko hadde oppfordret til nettopp dette.⁷⁵

I 1973 ser vi klare eksempler på skillet i hva Marokko og Mauritania uttalte hva gjelder kritikken mot Spania. Vi har sett at Marokko ytret seg svært kritisk til utviklingen i området og mente at Spania nærmest holdt verden og FN for narr. Under det samme møtet roste derimot Mauritania Spanias innsats og uttrykte tro på at de skisserte punktene for mer lokal selvbestemmelse kunne utgjøre veien mot en folkeavstemning hvor befolkningen kunne utøve sin selvbestemmelsesrett.⁷⁶ Dette viser en vesentlig forskjell i kritikken mot Spania. Det kan virke som de to landene hadde forskjellige taktikker for hvordan man kan få til en avkolonisering av området. Det virker som Mauritania mente det ikke tjente deres interesser å gå i strupen på Spania. Når vi også har sett den endringen i retorikken fra Marokko blir det fra 1974 av klart at denne skarpe kritikken var et resultat av at Marokko mener at Spania har

⁷⁴ El Hassen, FNs 4. komite, møte nr. 2004, 24. november 1972, paragraf 20.

⁷⁵ Mauritania hadde ordet direkte etter Marokko i dette møtet.

⁷⁶ El Hassen, FNs 4. komite, møte nr. 2073, 3. desember 1973, paragraf 36-37.

stykket opp sitt landområde. Dette er i og for seg det samme som Mauritania mente fra 1974, men likevel ser vi et klart skille i hvor langt man går i å kritisere den andre part mellom to naboland som delte en saklig enighet i hva som burde gjøres. Denne saklige enigheten ser vi fortsette i 1974 da Mauritania svarte i FNs Generalforsamling på den invitasjonen fremsatt av Marokko dagen før. Den mauritanske delegasjonen mente at de folkene som lever i Vest-Sahara ikke skiller seg fra de stammene som lever i nord-vestlige deler av Mauritania og at de derfor er å regne som mauritanske.⁷⁷ Det ble også argumentert for at historisk sett er det nytteløst å skille mellom Vest-Sahara og Mauritania. Det er med bakgrunn i dette at Mauritania uttrykte med stor selvsikkerhet at ICJ ikke kan unngå å se sannheten i dette.

Til forskjell fra Marokko mente Mauritania at uansett eventuelt utfall fra ICJ ville det viktigste alltid være lokalbefolkningens rett til selvbestemmelse.⁷⁸ Dette nevnte aldri Marokko fra 1974. Også der skiller Mauritania seg fra Marokko.

Mauritania brukte også tid til å legge vekt på viktigheten av et godt forhold til Marokko og at det gjennom historien har vært og er viktige bånd mellom de to landene. Det er naturlig at dette vies plass når man senere i samme tale svarte på forespørselen fra Marokko om prøve sin sak for ICJ.

Vi ser etter hvert at Mauritania og Marokko delte områdene seg imellom i 1976 gjennom Madridavtalen fra 1975. Det er naturlig at dette var målet allerede i 1974. Ellers ville det vært unaturlig for Marokko å invitere Mauritania til å prøve sin sak sammen med Marokko for ICJ. Madridavtalen og ICJs kjennelse vil bli sett nærmere på i neste kapittel.

Algerie: den saklige nøytrale part?

I 1975 mente Algerie stolt at de var nøytrale og saklige der andre aktører var partiske og styrt av egne interesser. Dette kom frem i både Generalforsamlingen og 4. komite. Generalforsamlingen fikk under talen til Abdelaziz Bouteflika⁷⁹ høre at

⁷⁷ Ould Moknass, tale til FNs Generalforsamling, møte nr. 2251, 1. oktober 1974, avsnitt 154.

⁷⁸ Ould Moknass, tale til FNs Generalforsamling, møte nr. 2251, 1. oktober 1974, avsnitt 165.

⁷⁹ Daværende utenriksminister for Algerie og er i dag landets president.

the opinion of the population [of Western Sahara] directly concerned will always remain the primary and decisive element in any settlement.⁸⁰

Bouteflika mente i samme tale at på grunn av dette var Algerie trofast mot FNs verdier i saken om Vest-Sahara og at landet ikke ble styrt av egne interesser, men heller tro mot de avgjørelser som ble tatt tidligere i FN. Stemmer dette overens med det Algerie har foretatt seg i FN i årene frem mot 1975? Spørsmålet kan besvares ved å analysere Algeries innlegg i FNs fora i perioden 1972-1976.

I 1972 mente Algerie det var Mauritania, Algerie og Marokko som stod imot Spania og at disse tre landene samarbeidet godt for tiden og at dette måtte utnyttes.⁸¹ Dette ble sagt under diskusjonen om Vest-Sahara i FNs 4. komite dette året.

Påfølgende år kritiseres Spania, men Algerie gav også ros for den informasjonen som ble gitt av Spania til 4. komite. Dette er lagt mindre spissformulert kritikk enn vi har sett fra Marokko og dermed ligner kritikken fra Algerie på den kritikken Mauritania satte frem. Begge landene kom med kritikk, men kom også Spania i møte i de initiativ og løfter Spania gav.

Senere ble igjen fellesskapet mellom Algerie, Marokko og Mauritania trukket frem da det ble vist til at alle disse landene deler grense med Vest-Sahara og derfor hadde en viktig rolle å spille.⁸² Det ble pratet varmt om samarbeidet mellom landene til tross for at Algerie og Marokko fremdeles på dette tidspunktet ikke var kommet fullstendig til enighet om grensene seg imellom. Som vi var inne på under historisk bakgrunn er den enigheten man begynte å nærme seg tidlig på 70-tallet selv ikke i dag endelig fullført.⁸³

Senere i dette møtet viste Algerie også til bred enighet i det internasjonale samfunnet om at Vest-Sahara måtte avkoloniseres. FN sine resolusjoner ble trukket frem og det ble påpekt at både OAU og de ikke-allierte landene stilte seg bak disse. Algerie uttrykte også frykt for konsekvensene av en situasjon som kan skape spenning i området. Her ble det pekt på blant annet flyktningsproblemet som i hovedsak har berørt Algerie som mottakerland. Det kom

⁸⁰ Bouteflikas tale til FNs Generalforsamling, møte nr. 2382, 9. oktober 1975, avsnitt 177.

⁸¹ Rahal, FNs 4. komite, møte nr. 2004, 24. november 1972, paragraf 30-31.

⁸² Rahal, FNs 4. komite, møte nr. 2073, 3. desember 1973, paragraf 43.

⁸³ Se Pennell 2000 for mer.

også frem bekymring for at en fremmed makt hadde så omfattende militært nærvær i området at det kunne true stabiliteten.

Algerie var i likhet med Marokko og Mauritania skeptiske til forsamlingen som Spania mente ble dannet for å gi et lokalt selvstyre. Dette gjelder det tidligere nevnte brevet fra Djema'a til spanske myndigheter som høstet kritikk for å være svært nært opp mot allerede kjente spanske planer. Algerie mente brevet bar preg av at det var sendt fra en forsamling dominert av dem brevet ble sendt til. Algerie mente også at de punktene Spania skisserte ikke illustrerer noen grunnleggende endring i spansk strategi. Den algeriske delegasjonen mente det fremdeles var for mye prat og for lite handling. Et eksempel på handling som burde vært foretatt ifølge delegasjonen var at flyktingene burde få anledning til å returnere.⁸⁴ Videre påpekte Algerie at en løsning på kolonispørsmålet om Vest-Sahara ville være like mye til hjelp for kolonimakten som for den koloniserte befolkning. En løsning som man mente måtte komme gjennom FN i tett dialog med nabolandene. Det ble også påpekt at disse nabolandene har hatt sine erfaringer med å løsrive seg fra en kolonimakt.⁸⁵

I 1974 trakk Algerie igjen frem at de stod sammen med Marokko og Mauritania om å finne en løsning på kolonisituasjonen i Vest-Sahara. Også samarbeidet de tre «søster-statene» imellom i både OAU, den ikke-allierte bevegelsen og FN ble av Algerie omtalt som godt.⁸⁶ I likhet med de to andre nevnte stater mente Algerie det finnes grunner til å betvile Spanias løfter.

Algerie stilte seg støttende til at saken om Vest-Sahara skulle prøves for ICJ og mente dette kunne gi klarhet i noen vesentlige spørsmål vedrørende området status før 1884.

Delegasjonen uttrykte som Mauritania at det uansett utfall er befolkningens vilje som er det viktigste for å løse denne saken.

Vi kan med andre ord se at Algerie, som Mauritania, ikke går like langt som Marokko når de kritiserte Spania.

I 1973 trakk Algerie frem lokalbefolkningens behov for å kunne kommunisere med verdenssamfunnet gjennom internasjonale organisasjoner. To år senere, i 1975, kan vi se Algerie videresende en rekke brev til FNs generalsekretær. Disse brevene inneholder informasjon fra forskjellige hold innad i Vest-Sahara. Dette vil bli tatt opp igjen i kapittel fire.

⁸⁴ Rahal, FNs 4. komite, møte nr. 2073, 3. desember 1973, paragraf 51-53.

⁸⁵ Rahal, FNs 4. komite, møte nr. 2073, 3. desember 1973, paragraf 54.

⁸⁶ Rahals tale til Generalforsamlingens møte nr. 2265, 10. oktober 1974, avsnitt 100-101.

Spania

Vi har sett at alle hovedaktørene kom med kritikk mot Spania og deres jobb som administrasjonsmakt i Vest-Sahara. Vi har også i gjennomgangen av Marokko, Mauritania og Algerie sett at Spania kom med innspill til hvordan de ville løse avkoloniseringen, men at denne oftest ble møtt med skepsis og kritikk. Kritikken og skepsisen var gjerne rettet mot at man ikke stolte på Spanias vilje til å avkolonisere Vest-Sahara.

Spania kom også med sine innspill som dreide seg om annet enn dem selv og deres jobb med avkoloniseringen. Vi kan i 1972 se at Spania kritiserte Marokko og kom med beskylder. Under et møte i 4. komite refererte Spania til flere artikler i marokkansk presse og disse dannet grunnlaget for kritikken. Spania hadde som vi har sett tidligere i kapitlet bedt nabolandene å garantere at de ville respektere grensene til Vest-Sahara og områdets integritet. Spanias delegasjon gjorde rede for hvorfor de ville høre nabolandenes garantier. Artiklene Spania refererte til handlet nemlig om et symposium der flere hadde tatt til orde for Marokkos suverenitet over Vest-Sahara.⁸⁷ Det ble også referert til en tale der kong Hassan II omtalte området som «marokkansk Sahara».⁸⁸ Spania mente dette gav grunnlag for å uroe seg over om dette var den holdningen marokkanske myndigheter faktisk jobbet etter. Marokko svarte på dette under samme møte ved å vise til at Marokko var stolte av å ha en fri presse og dermed kunne man ikke trekke konklusjoner fra dette. Marokkos representant mente heller at Marokkos holdning var det som ble sagt av marokkanske tjenestemenn.⁸⁹ Det ble også hevdet at Marokko ikke baserte sine uttalelser på utklipp fra aviser.

Dette hindret derimot ikke Marokko fra å kritisere Spania basert på nettopp avisartikler to år senere i 1974. Under en tale til Generalforsamlingen viste Marokkos representant til to avisartikler som han mente bekreftet at Spania jobbet for å forlenge kolonisituasjonen.⁹⁰ Disse to avisartiklene viste til at Djema'a hadde uttrykt vilje til at området fremdeles skulle være tilknyttet Spania. Denne kritikken ble møtt av Spania på samme måte som Marokko avviste kritikken fra Spania to år tidligere, ved å forklare at disse artiklene kun representerte

⁸⁷ Moran, FNs 4. komite, møte nr. 2005, 27. november 1972, paragraf 101-103.

⁸⁸ Moran, FNs 4. komite, møte nr. 2005, 27. november 1972, paragraf 104.

⁸⁹ Benhima, FNs 4. komite, møte nr. 2005, 27. november 1972, paragraf 107.

⁹⁰ Slaoui, FNs 4. komite, møte nr. 2259, 7. oktober 1974, paragraf 318.

oppfatningen til journalisten.⁹¹ Da kan vi se at begge land beskyldte hverandre for ting basert på avisartikler, mens begge også mente dette ikke sier annet enn at pressen har frihet.

Selv om Spania avviste kritikk basert på avisartikler i 1974 er likevel deres advarsel fra 1972 enestående i årene 1972 og 1973. Det er nemlig ingen andre som advarer på denne måten om hva som kan komme til å skje. Spania er i så måte ensomme i FNs fora når de advarte om at det ikke nødvendigvis var slik at Marokko ønsket en selvstendig uavhengig stat i Vest-Sahara. Det er interessant å se at dette kun kommer fra Spania og at det i tillegg kun dukket opp denne ene gangen allerede to år før Marokko kunngjorde sin intensjon om å skulle bevise for ICJ at Vest-Sahara faktisk var under marokkansk herredømme før 1884.

Delkonklusjon

Man kan tydelig se at det hele tiden var et diplomatisk spill om Vest-Sahara. Hva som ble sagt og ment i det som tilsynelatende er den anerkjennende fase kan sees i forhold til det som ble lagt frem senere. Dette gjør at når Marokko pratet om uavhengighet og selvbestemmelse i 1972 og 1973 kan dette ses i lys av den holdning som kommer tydelig frem fra 1974. Dermed er det nærliggende å forstå at Marokko mente noe helt annet enn det resten av det internasjonale samfunn vil kalle selvbestemmelse og uavhengighet når dette ble sagt i 1972 og 1973. Marokkos bruk av ordet uavhengighet henger nok sammen med det vi ser fra 1974, da man mente uavhengighet er frigjøring fra Spania, ikke en uavhengig, selvstendig stat. Dette kom klart frem fra 1976 da Marokko mente at det ikke var noen grunn til at det skal finnes noen frigjøringsbevegelse i Vest-Sahara for etter deres mening ble området frigjort i 1975. Frigjort fra Spania altså. Og det var nok uavhengighet fra Spania man fra marokkansk hold etterlyste så snart som mulig, ikke Vest-Sahara som en selvstendig stat.

Vi kan altså se hele perioden 1972-1976 i lys av det Marokko presenterte senere i perioden. Dermed vil det som i utgangspunktet ser ut som tre forskjellige faser også kunne ses på som en prosess. Denne prosessen vil kunne sies å starte med underforståtte meninger som ikke kom frem. Altså at hele betydningen av uttalelser som kom i 1972 eller 1973 ikke kan forstås fullt ut ved kun å se på disse for seg selv. Ved å sette meningene og uttalelsene opp i tre

⁹¹ De Pinies, FNs 4. komite, møte nr. 2259, 7. oktober 1974, paragraf 428.

«faser» for å sammenligne disse ser man en tendens, men dersom man benytter de meninger som kommer frem senere i perioden 1972-1976 blir denne tendensen en annen. Dermed kan man identifisere både tre faser og en prosess som går gjennom disse tre fasene og som ender med at man kommer frem til hva Marokko faktisk mente med sine uttalelser tidlig i denne perioden.

Det er og interessant å se at Marokko så sent som i 1974 beskyldte Spania for å gjøre en for dårlig jobb med å sikre at lokalbefolkningen i Vest-Sahara skulle få utøve selvbestemmelse. Dette skjedde samtidig som Marokko redegjorde for at de mente Vest-Sahara var marokkansk og at det var mulig å bevise dette gjennom å prøve saken for ICJ. Spesielt interessant blir det når vi kan se Marokko i 1974 uttale at de alltid har sett på Vest-Sahara som en del av Marokko. Det er forøvrig viktig å tenke på at det var i 1974 Spania gjorde kjent at de ville gjennomføre en folkeavstemning blant lokalbefolkningen med mål om la dem uttrykke sin vilje om Vest-Saharas fremtidige status. Dette skjedde etter at Spania flere år i forveien hadde gjort det kjent at de ikke lenger ville holde Vest-Sahara som en koloni. Det er med andre i 1974 Vest-Sahara på mange måter ble gjort tilgjengelig da Spania annonserte at de ville la lokalbefolkningen selv bestemme sin videre skjebne. Det er klart at dette kan ha påvirket kravene til Marokko og Mauritania. De to landene kan da ha sett at de kunne få muligheten til å hevde sin rett i et stort område som bestod av spredt befolkning og en del kjente forekomster av naturressurser. Det er mulig at Marokko, og Mauritania, da forstod at de kunne vise til historiske bånd og på den måten tilegne seg kontroll over området. Med andre ord er det ikke lett å peke på om det var en faktisk endring av mening eller om det kun var en retorisk endring og at målet alltid var å hevde sin rett for ICJ. Det er også viktig å se på Spania i 1974 og sommeren 1974 da Juan Carlos tok over som fungerende statsoverhode frem til september da Franco kom seg etter sykdom. Det er klart dette gjør at omverdenen var klar over at Spania kunne når som helst stå overfor en ustabil politisk situasjon ved Francos bortgang. Franco døde 20. november 1975 i en alder av 82. Det er mulig Marokko og Mauritania så dette som gunstige tidspunkt å fremlegge sine krav. Det er også interessant at «den grønne marsjen» skjedde mens Franco lå i koma.

Både Marokko og Mauritania ser ut til å ha flere motiver. Spesielt Marokko ser ut til å kunne ha et ønske om å roe ned den politiske situasjonen innenriks. Dette så vi på i den historiske bakgrunnen der vi så flere historikere danne et bilde av en ustabil Marokko og at kongehuset kunne ha nytte av å dreie oppmerksomheten til en sak som har vært synlig i marokkansk

politikk tidligere, «Greater Morocco». Vi kan også se at «den grønne marsjen» fikk mye oppmerksomhet ikke bare i form av deltakere, men også i den marokkanske bevisstheten. Dette gjør at det kan se ut som dette kan ha virket samlende og at kongehuset dermed kan ha vunnet legitimitet sådan.

Hva gjelder Mauritania er det vanskeligere å se deres egen overbevisning om at dette skulle være et område som en gang skulle kunne ha vært en del av Mauritania da landet er for ungt til dette. Det skal vi også se senere da Mauritania mente for ICJ at Vest-Sahara var en del av Bilad Shinguitti som igjen skulle ha vært en mauritansk enhet. Med andre ord virker Mauritanias krav å være basert på en mindre håndfast basis enn hva tilfellet var for Marokko i og med at Marokko har eksistert vesentlig lenger enn Mauritania. Det er derimot ikke helt utenkelig at Mauritania kan ha vært motivert av dette. Det som derimot ikke ser ut å være tilfelle er hypotesen til Tony Hodges som vi så i den historiske bakgrunnen. Han mener Mauritania kunne vært motivert av å ha Vest-Sahara som en slags buffer mellom seg og Marokko i frykt for at Marokko ville gjenopplive tanken om «Greater Morocco». Det virker i så fall veldig rart å skulle samarbeide så tett med den man da frykter. I gjennomgangen av kildene i dette kapitlet har vi sett et nært samarbeid i FN gjennom saksgangen i perioden som ledet opp til invasjonen. Vi har også sett i historisk bakgrunn at Marokko og Mauritania også samarbeidet militært ved at Marokko sendte tropper til Mauritania for å hjelpe til i deres kamp mot POLISARIO. Dermed ser ikke denne hypotesen ut til å stemme.

Vi har også sett på Algerie som ikke har lagt ned noe krav på området, men som har kommet med forslag til løsninger på avkoloniseringsspørsmålet. Dette har bestått av å oppfordre til tett dialog nabolandene mellom. Selv om ikke Algerie har gjort krav på områdene vil det være naturlig å se på om Algerie kan ha en annen motivasjon enn kun den gode gjerning. Det er umiddelbart mulig å identifisere at gjennom en uavhengig suveren stat i Vest-Sahara som er vennligstilt til Algerie så vil hele Sør-Algerie få en kortere vei til havn i Vest-Sahara som i tillegg vil være uavhengig av Gibraltarstredet. Dette gjør at det kan tenkes at geografiske strategiske hensyn kan ligge bak støtten til POLISARIO. Det er og klart at rivaleriet mellom Algerie og Marokko om hegemoni i Nord-Vest-Afrika kan ha vært et motiv.

Vi også sett forskjeller i hvordan Marokko, Mauritania og Algerie rettet sin kritikk mot Spania. Tydeligst i sin kritikk kan vi se at Marokko var mens både Mauritania og Algerie var langt forsiktige i sin måte å kritisere på. Dermed kan vi si at Algerie og Mauritania ligger

nærme hverandre i sin kritikk mot Spania i perioden 1972-1974 da begge de to landene rettet kritikk mot Spania som, sett i forhold til Marokko, var mer dempet. Vi ser også at både Algerie og Mauritania kom med langt mer ros til Spania for hva Spania la frem for FN i både Generalforsamlingen og 4. komite. Dette ser vi Marokko gjøre i langt mindre grad enn både Algerie og Mauritania. Denne likheten i uttalelsene mellom Algerie og Mauritania varte ikke lenge for vi skal i kapittel fire se at i 1975 ble det mellom disse landene rettet alvorlig kritikk mot hverandre.

Vi har også sett at det var kun Spania som gav uttrykk for bekymring for hva Marokko egentlig ville med sin involvering i spørsmålet om Vest-Sahara. Dette har vi sett ble gjort kun ved én anledning i 1972. Denne bekymringen og advarselen fra Spania kan vi derimot i ettertid se var betimelig da Marokko enda ikke har latt lokalbefolkningen i Vest-Sahara ha sin folkeavstemning om områdets videre status.

Kapittel 3: Ekstraordinær saksbehandling 1975

Dette kapitlet vil se på de ekstraordinære hendelsene innad i FN-systemet som påvirket saken om Vest-Sahara i løpet av året 1975. Kapitlet vil blant annet dekke rapporten undersøkelseskommisjonen leverte til Spesialkomiteen. Denne rapporten er skrevet av kommisjonen som besøkte området i mai 1975 i tråd med Generalforsamlingens resolusjon 3292 vedtatt desember 1974. Også i tråd med denne resolusjonen er ICJs «advisory opinion» som ICJ ble bedt å komme med. Denne kjennelsen foreligger oktober 1975. Selv om denne rapporten slo fast at hverken Mauritania eller Marokko hadde suverenitet over området slik de hevdet snudde ikke noen av landene i sine krav om suverenitet over Vest-Sahara. I løpet av oktober og november 1975 satte Marokko i gang det som senere har blitt kalt «den grønne marsjen» inn i området. Dermed tok saken en dramatisk vending og ble også i denne perioden tatt opp i FNs Sikkerhetsråd.

Det er disse ekstraordinære hendelsene dette kapitlet vil behandle.

Rapport fra undersøkelseskommisjonen

Kommisjonen var av relativt liten størrelse. Den talte tre medlemmer fra Cuba, Iran og Elfenbenskysten, samt en del støttepersonell. Kommisjonen besøkte området på bakgrunn av resolusjon 3292 og hadde som oppgave å informere Spesialkomiteen om situasjonen i Vest-Sahara hva gjaldt både sosiale, politiske og økonomiske forhold. Den hadde også som oppgave å kartlegge viljen blant befolkningen med tanke på fremtidig status for området. Kommisjonen ville gjøre dette ved å prate med de involverte regjeringer i Spania, Algerie, Marokko og Mauritania samt så mange som mulig av lokalbefolkningen med et så bredt spekter som mulig. Kommisjonen ble også tilsendt de dokumenter Spania, Marokko og Mauritania oversendte ICJ til vurdering.

Før kommisjonen besøkte Vest-Sahara, var den i Madrid for samtaler med de spanske myndighetene. Selve besøket til koloniområdet ble foretatt i perioden 12.-19. mai 1975. Etter denne perioden returnerte kommisjonen til Madrid for nye samtaler. Deretter ble Marokko, Algerie og Mauritania besøkt for å holde samtaler med myndighetene om situasjonen i Vest-

Sahara. I rapporten fra kommisjonen kan vi lese oversikter over hvor kommisjonen dro og hvem de møtte. Med et mål om å konsultere flest mulig lokale innbyggere kan vi lese at dette ble gjennomført ved å prate med flere representanter for lokale råd og organisasjoner av forskjellig art. Det er spesielt to organisasjoner som går igjen flere av stedene kommisjonen besøkte, POLISARIO og Partido de la Union Nacional Saharaui (PUNS). Sistnevnte var per tidspunkt mai 1975 det eneste partiet i koloniområdet godkjent av spanske myndigheter. Disse gruppene vil også bli tatt opp i neste kapittel da PUNS, som POLISARIO, i november 1975 ble invitert til å holde innlegg for FNs 4. komite. Også i Marokko møtte kommisjonen flere organisasjoner som vil bli omtalt senere i kapitlet, blant disse er FLU⁹² og MOREHOB⁹³. Både i Marokko og Algerie ble også flyktingleire besøkt. I alle de tre nabolandene møtte kommisjonen statsoverhoder samt representanter for befolkningen i grenseområdene.

Med andre ord kan vi se at rapporten hviler på et bredt grunnlag for å kunne informere Spesialkomiteen om forholdene i området.

Denne delen av kapitlet omhandler de deler av rapporten som tar for seg den administrative og politiske situasjonen i 1975.

Administrasjon av området

I litteraturen har det ikke vært mye å finne om den faktiske administreringen av området under den spanske kolonitiden. Man kan lese at enkelt forfattere kommer innom områdets øverste myndighet og at denne lå under en spansk generalguvernør. Man kan også lese om en forsamling kalt Djema'a. Dette har ikke vært et stort tema i den utvalgte sekundærlitteraturen, men kildene kan derimot si en del om hele områdets administrative oppbygning. Vi har fått et innblikk i dette temaet ved å se på debatten i 4. komite. Spesielt Djema'a ble ofte diskutert i 4. komite og hva denne forsamlingen var eller ikke var. Fra spansk side mente man at dette var et skritt i retning av lokalt selvstyre, mens fra marokkansk hold kom anklager om en forsamling opprettet av spanske myndigheter med formål å forlenge kolonisituasjonen. Og Mauritania og Algerie var skeptiske til formålet bak opprettelsen av forsamlingen. Dermed

⁹² Front de liberation et de l'unité.

⁹³ Mouvement de resistance pour la liberation des Territoires sous domination espagnole.

kan det være vanskelig å danne seg et nøytralt bilde av hva denne forsamlingen egentlig var. Heldigvis blir dette omtalt andre steder i kildene, disse er også objektive.

Rapporten fra undersøkelseskommissjonen omhandler blant annet den spanske administrasjonen av området i 1975. I dette avsnittet skal vi se på de deler av rapporten som tar for seg den spanske administrasjonen.

Rapporten tar for seg utviklingen fra 1961/62 da lover om regulering av området kom på plass.⁹⁴ Frem til 1966 ble området regulert som en spansk provins med rett til å bli representert i det spanske parlament samt eget cabildo, en type provinsråd. I 1966 endret administrasjonen seg da Spania innstilte seg på at området skulle få benytte selvråderetten. I 1967 ble Djema'a opprettet og utøvde to funksjoner. Samtidig som forsamlingen skulle være høyeste representative organ, skulle også forsamlingen fremme saker som angikk lokale interesser.

Rapporten beskriver at administrasjonen av området ble endret radikalt da spanske myndigheter i 1973 ville la området få større grad av selvstyre frem mot en utøvelse av selvråderetten. Med andre ord at frem mot en folkeavstemning om områdets fremtid ble det lagt planer for hvordan området kunne reguleres med større lokal innflytelse. Rapporten påpeker at disse tiltakene ikke ble gjennomført da Marokko protesterte fordi de mente denne prosessen ikke representerte en utvikling mot selvstyre. Marokko kritiserte Spania for å gjøre dette for å forlenge kolonisituasjonen. Dette er også blitt omtalt tidligere i avhandlingen da vi så på debatten i 4. komite.

Der den øvrige utvalgte litteraturen kun påpeker at det finnes en generalguvernør og en forsamling kalt Djema'a, går rapporten nærmere inn på funksjonene deres samt gir en oversikt over Djema'as sammensetning. Det ble påpekt at generalguvernøren hadde samme autoritet som i andre spanske provinser og ansvarsområdene inkluderte å opprettholde lov og orden, oppsyn av offentlige tjenester og å utvikle området.

Rapporten beskriver også Djema'a som er en forsamling sammensatt av ulike samfunnsgrupper blant lokalbefolkningen samt medlemmer fra koloniadministrasjonen. Blant

⁹⁴ Denne gjennomgangen omhandlende utviklingen av administrasjonen av området er basert på rapporten kommisjonen leverte Spesialkomiteen og kan finnes som dokument a/10023/rev.1 volum 3 i FN's kilder. Sidene 40-44 er viet den konstitusjonelle utviklingen i området.

annet er utvalgte sjeiker, representanter fra næringslivet og medlemmer valgt av den mannlige befolkningen over 21 år representert i forsamlingen som rommet 103 medlemmer totalt.⁹⁵

Med andre ord bestod forsamlingen av både valgte og utvalgte medlemmer. Møter i forsamlingen ble holdt to ganger i året, men det kunne bli innkalt til ekstraordinære møter ved behov. Rapporten påpeker at fra februar 1975 ble det opprettet en permanent kommisjon, bestående blant annet av forsamlingens president, som kunne informere den spanske regjering om viktige saker når Djema'a ikke var samlet.

Rapporten regner forsamlingen som et rådgivende organ som kan iverksette debatter og legge frem lovforslag, men har ikke selv anledning til å utøve eller vedta egne lover. Selv om de medlemmene kommisjonen møtte var klare i sitt ønske om selvstyre og uavhengighet, ble det rapportert at forsamlingen til da kun hadde spilt en begrenset rolle i utviklingen mot dette målet. Det ble også bemerket at kommisjonen var av det inntrykk at forsamlingen stort sett representerte det eldre lag av befolkningen, noe som kommisjonen selv mente kunne skyldes dens sammensetning.

Økonomi i området

De deler av rapporten der kommisjonen omtaler økonomien i området, handler for det meste om fosfatforekomstene og utvinningen av disse. Gjennom rapporten blir det opplyst at inntektene fra fosfat i 1975 var på 13 000 millioner pesetas tilsvarende ca. 220 millioner dollar. Rapporten mener dette vil ha en betydelig effekt på økonomien i området da spanske myndigheter mente at dette skal komme lokalbefolkningen til gode. Det er verd å merke seg at 1975 var første hele året med full drift i fosfatindustrien i området. Dette gjør at spanske myndigheter opplyser kommisjonen om at *per capita* vil området kunne ha samme inntekt som enkelte utviklede europeiske land.⁹⁶ Det kommer ikke frem av rapporten hvilke spesifikke land det var snakk om. Det skal også legges til at disse tallene er fra anlegget i Bou Craa alene.

⁹⁵ Et lite problem i kilden er at det ble skrevet at Djema'a rommet 103 medlemmer, men det ble kun beskrevet 102 representanter fra forskjellige samfunnsgrupper. Dette har dog ingen innvirkning på denne avhandlingen annet at det er litt merkelig.

⁹⁶ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 173.

Allerede i 1947 ble det oppdaget forekomster av fosfat i Vest-Sahara, men ikke før 1962 ble omfanget av forekomstene kjent. Etter 12 års utvikling av anlegg startet driften i 1974. Ifølge rapporten var det ventet at produksjonen ved Bou Craa skulle øke frem mot 1980 og det ble forespeilet at det fra da av ville kunne generere 680 millioner dollar basert på fosfatprisen fra 1975.⁹⁷ Vi kan altså se forespeilet en økonomi som spanske myndigheter og forfatterne av rapporten mener kunne gi en fremtidig selvstendig stat et *per capita* inntektsnivå på linje med enkelte utviklede europeiske land.

Politikk i området

Rapporten inneholder en detaljert oversikt over steder kommisjonen besøkte og hvem de møtte når og hvor. Kommisjonen mente selv de fikk besøkt de aller fleste befolkningssentra og følgelig vært i kontakt med en så stor og bred del av lokalbefolkningen at de kunne uttale seg om ønskene til flertallet av befolkningen. Gjennom å observere store demonstrasjoner på stedene de besøkte og gjennom private samtaler med representanter fra befolkningslag mener rapporten

it became evident to the Mission that there was an overwhelming consensus among Saharans within the Territory in favor of independence and opposing integration with any neighbouring country.⁹⁸

Dette blir også gjentatt senere i rapporten da kommisjonen forteller at til tross for ekstra sikkerhetstiltak

the Mission was able to conclude after visiting the territory that the majority of the population within the Spanish Sahara was manifestly in favour of independence.⁹⁹

⁹⁷ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 179.

⁹⁸ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 202.

⁹⁹ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 229.

Dette begrunner rapporten i de demonstrasjoner de var vitne til samt det kommisjonen selv kaller et «ekstremt høyt antall» intervjuer som ble foretatt uten spanske eller andre myndigheter tilstede.¹⁰⁰ Ved å supplere dette med tilfeldige diskusjoner med allmennheten mener kommisjonen de har et bredt grunnlag for å konkludere på denne måten.¹⁰¹ Rapporten forteller også mer spesifikt om demonstrasjonene. Blant annet beskrives demonstrasjonene som møtte kommisjonen i El Aaiun. Befolkningen i byen blir av kommisjonen opplyst å være på 28 499 per mai 1975. Opp mot 15 000 mennesker skal ha tatt imot kommisjonen på deres vei fra flyplassen inn til bykjernen. I Smara rapporteres det om at nesten hele befolkningen på ca. 7000 skal ha møtt opp.¹⁰² I det hele tatt rapporteres det om omfattende demonstrasjoner sett i forhold til innbyggertall de forskjellige stedene kommisjonen besøkte. Kommisjonen rapporterer også at de alle fleste av disse viste flagg eller emblemer som knyttet dem til POLISARIO.¹⁰³ Det er viktig å få med seg at rapporten ikke på noe vis omtaler noen av demonstrasjonene som voldelige. Det rapporteres snarere at kommisjonen hadde anledning til å gå blant demonstrantene og høre deres syn. Dette til tross for mengder så store som 15 000 i El Aaiun.¹⁰⁴

Når det gjelder befolkningens ønsker er kommisjonen meget klare på hva de mener er et riktig bilde av situasjonen. Dette bildet skal vi se bli utfordret senere i rapporten. Det er de politiske gruppene som jobber for integrasjon med Marokko som har et helt annet syn på saken. Dette kommer også frem senere når dette kapitlet omhandler kommisjonens samtaler med de involverte lands myndigheter.

Videre mener rapporten at besøket fra kommisjonen i seg selv kan ha virket som en katalysator for det å bringe frem politiske krefter til syne. Dette baseres spesielt på de demonstrasjoner til fordel for POLISARIO nesten hvert eneste sted kommisjonen besøkte.

¹⁰⁰ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 230.

¹⁰¹ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 230.

¹⁰² Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 234.

¹⁰³ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 234.

¹⁰⁴ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 235.

Det ble også lagt vekt på at denne politiske oppvåkningen kom som en overraskelse på spanske myndigheter og på lokalbefolkningen selv.¹⁰⁵

Rapporten beskriver så godt det lar seg gjøre de politiske grupper og frigjøringsbevegelser de møtte. Det tas i rapporten forbehold for at dette er nylig dannede grupper som derfor har et lederskap og utforming av agenda som kan være under forandring. Det vies plass til to frigjøringsbevegelser og to grupper som jobber for integrasjon med Marokko.

PUNS¹⁰⁶

PUNS ble dannet i 1974 og ble i februar 1975 registrert av spanske myndigheter som et politisk parti, områdets eneste sådanne.¹⁰⁷ Partiets program fra 1974 slår fast at partiet skal jobbe for uavhengighet gjennom stadig mer selvstyre, avvise fremmede makters krav og flere andre punkter som handler om å fremme blant annet utdanning og økonomi samt å pleie gode forhold med både Spania og andre land.¹⁰⁸ De fleste medlemmer av Djema's permanente kommisjon identifiserte seg ifølge rapporten som medlemmer av dette partiet og at partiet fikk størst støtte fra det tradisjonelle segmentet av lokalbefolkningen.¹⁰⁹ Dette faller sammen med rapportens oppfatning av at Djema'a stort sett representerte det eldre lag av lokalbefolkningen. Totalt sett hevdet partiet i møte med kommisjonen å ha 15 000 medlemmer.¹¹⁰ PUNS ble anklaget av sine motstandere, især POLISARIO, for å være en organisasjon opprettet og finansiert av Spania og at medlemsmassen var så stor kun fordi medlemskort fra PUNS skal ha gitt fordeler ved jobbsøknader.¹¹¹ PUNS avviste disse anklagene gjennom samtaler med kommisjonen. Rapporten har tidligere omtalt demonstrasjonene stedene kommisjonen besøkte og det påpekes at PUNS ikke ble lagt merke til under disse. Det ble forklart fra partiet at det skal ha vært en enighet mellom PUNS og POLISARIO om å ikke vise partieffekter eller symboler under demonstrasjonene.

¹⁰⁵ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 206.

¹⁰⁶ Partido de la Union Nacional Saharaui.

¹⁰⁷ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 208.

¹⁰⁸ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 208.

¹⁰⁹ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 210.

¹¹⁰ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 208.

¹¹¹ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 210.

POLISARIO mente det ikke fantes en enighet om dette, men at PUNS kom med forslaget. POLISARIO innrømmet overfor kommisjonen at de derimot ødela flagg og bannere til støtte for PUNS.¹¹² Denne innrømmelsen fører til at kommisjonen mener at dette gjør at demonstrasjonene alene ikke kan gi et fullstendig bilde på befolkningens ønsker. Derfor ble intervjuene og diskusjonene viktige når rapporten konkluderer om folkets ønsker.

Det skjer imidlertid en dramatisk omveltning innad i PUNS mens kommisjonen er i området. Partiets generalsekretær, Khali Hana Ould Rachid, dukket ikke opp til flere avtalte møter med kommisjonen. Omstendighetene rundt dette var ukjent før marokkansk radio kunne melde at han hadde reist til Marokko og proklamert sin lojalitet til den marokkanske tronen.¹¹³ Dette brøt med partiets program som slår fast at partiet skal jobbe for uavhengighet og mot andre makters krav. Følgelig omorganiserte partiet seg under ny ledelse.¹¹⁴ Kommisjonen møtte endelig Ould Rachid på et senere tidspunkt i Marokko. I dette møtet ble Spania anklaget for å drive med skittent spill. Han mente at lokalbefolkningen i Vest-Sahara stort sett var lojale mot Marokko og at det kun var Spania som satte befolkningen opp mot Marokko. Han fortalte kommisjonen at Spania har gjort dette gjennom å opprette ikke bare PUNS, men også POLISARIO.¹¹⁵ Med andre ord har Ould Rachid da gitt POLISARIO rett i sine anklager om at PUNS faktisk var opprettet av Spania. Derimot ser det ut til at det kun er sentralledelsen i partiet som har vært orientert om dette, og det kan forklare omorganiseringen som skjedde umiddelbart etter Ould Rachids avhopp. Ould Rachid hevdet at å skape frigjøringsgruppene bare var en del av Spanias arbeid for å motarbeide Marokko, han hevdet også at Djema'a ble skapt av Spania som en marionettforsamling.¹¹⁶ Ould Rachid fortalte videre at han av Spania ble lovet stilling som regjeringsleder dersom Vest-Sahara fikk uavhengighet, men han ville heller jobbe med å undergrave frigjøringsbevegelsene fra innsiden.¹¹⁷ Han fortalte også at demonstrasjonene kommisjonen så var organisert av spanske myndigheter og at disse ikke representerte ønskene til majoriteten av befolkningen som snarere var lojale til Marokko og at det derfor ikke finnes legitimt grunnlag for å holde en folkeavstemning. Dette til tross for at

¹¹² Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 232.

¹¹³ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 213.

¹¹⁴ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 214.

¹¹⁵ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 322.

¹¹⁶ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 322.

¹¹⁷ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 323.

kommisjonen rapporterer at de fleste demonstrantene viste sympati med POLISARIO og at de aller fleste kommisjonen snakket med, som de mener kan danne et bilde av flertallets ønsker, nettopp ønsket en uavhengig stat.

Ould Rachid mente som sagt at POLISARIO var skapt av spanske myndigheter, men la også til at det fantes tre ulike organisasjoner som gikk under navnet POLISARIO og at disse ikke hadde mye med hverandre å gjøre. Den andre gruppen mente han befant seg i Algerie som jobbet for algeriske interesser og han mente en tredje holdt til i Mauritania.¹¹⁸

POLISARIO¹¹⁹

Denne frigjøringsbevegelsen har allerede blitt introdusert i denne avhandlingen og denne delen vil handle om hva rapporten sier om denne.

Også POLISARIO hevdet at Spania forsøkte å skape en marionettforsamling av Djema'a.¹²⁰ Både Djema'a og PUNS ble anklaget av POLISARIO for å være feyodalistiske elementer i samfunnet i Vest-Sahara.¹²¹ Rapporten forteller at POLISARIO ønsket uavhengighet og å etablere en sosialistisk republikk. Bevegelsen stod også imot spansk tilstedeværelse samt Marokko og Mauritanias territoriale krav. POLISARIO selv hadde ingen territoriale krav utover Vest-Saharas uavhengighet selv om gruppens lederskap hevdet det i alle tre nabolandene bodde folk med tilknytning til lokalbefolkningen i Vest-Sahara.¹²²

Det rapporteres også om langsiktige økonomiske mål om å nasjonalisere alle naturressurser og bruke inntektene fra disse på økonomisk og sosial utvikling av området og dets befolkning.

Rapporten forteller også om POLISARIOs ledere som beskrev både en politisk og en bevæpnet fløy. Blant annet tok gruppen på seg ansvaret for en sabotasjeaksjon mot transporten av fosfat fra Bou Craa til kysten via samleband. Rapporten mener fra hva de har blitt fortalt av spanske myndigheter og gjennom samtaler med PUNS, at man har undervurdert omfanget av POLISARIO i lokalbefolkningen.

¹¹⁸ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 325.

¹¹⁹ Frente Popular de Liberacion de Saguia el Hamra y Rio de Oro.

¹²⁰ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 215.

¹²¹ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 216.

¹²² Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 366.

In fact, the Mission found that it [POLISARIO] had considerable support among all sections of the population [...].¹²³

Rapporten beskriver videre at den tidligere nevnte politiske oppvåkningen endret den politiske situasjonen betraktelig.¹²⁴ Sammen med beskrivelsene av det undervurderte omfanget av POLISARIO som frigjøringsbevegelse tegner rapporten et bilde av en politisk situasjon som er annerledes enn det man hadde forventet å finne samtidig som denne er i stadig utvikling. Dette understrekes av rapportering om at kommisjonen i seg selv har kunnet bidra ytterligere til den politiske oppvåkningen i området.

Senere i rapporten forteller ledere i POLISARIO at de i prinsippet mener det ikke er behov for en folkeavstemning da folkets vilje er representert gjennom POLISARIO. Derimot vil ikke gruppen stille seg imot en folkeavstemning dersom FN mente det ville være nødvendig.¹²⁵ Lederne satte imidlertid opp tre forutsetninger for at de kunne godkjenne en folkeavstemning. Den første av disse handler om Spanias uttrekning av området må Spania trekke seg ut av området mens en midlertidig administrasjon skulle ta over. Den andre forutsetningen gjaldt spansk overgivelse av sikkerheten i området som skulle ivaretas av POLISARIOS frigjøringshær. Til sist mente POLISARIO at alle flyktninger skulle ha anledning til å returnere til området.¹²⁶

Rapporten forteller at kommisjonen gav en uttalelse over radio om at de håpte politiske aktiviteter i området skulle i fortsettelsen være fredelige og bære preg av respekt for andre meninger.¹²⁷ Etter kommisjonens besøk blir det tatt med i rapporten at det derimot ble meldt om en spent situasjon mellom PUNS og POLISARIO.

¹²³ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 219.

¹²⁴ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 220.

¹²⁵ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 244.

¹²⁶ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 244.

¹²⁷ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 256.

FLU¹²⁸

Dette er den første av to grupper som jobbet for integrasjon med Marokko. Gruppen stod imot det de mener var et spansk-algerisk plott for å forlenge kolonisituasjonen i området. FLU var ifølge rapporten først og fremst en gruppe som opererte væpnet. Gruppen påtok seg ansvaret for flere bombeepisoder i El Aaiun.¹²⁹ Rapporten kan opplyse gjennom en talsmann for FLU at gruppen eksisterte i alle regioner i området og at disse var delt inn i flere sektorer, hver med en egen sektorkommandør.¹³⁰

Både spanske myndigheter og POLISARIO mente FLU var en gruppe bestående av medlemmer av lokalbefolkningen, men at gruppen ble opprettet av den marokkanske regjering. Spanske myndigheter mente gruppen hadde til rådighet 1 500 bevæpnede soldater som hevdes å være en del av den marokkanske hær.¹³¹ En mindre gruppe soldater ble i juni 1975, like etter kommisjonen forlot området, tatt til fange av spanske myndigheter da disse forsøkte å overta en grenseovergang mellom Vest-Sahara og Marokko. Gruppen skal uten unntak ha bestått av lokalbefolkningen i Vest-Sahara. Dokumenter funnet blant soldatene skal ha tydet på tilhørighet i den marokkanske hær. Dette ble avvist fra marokkansk hold som mente denne gruppen var en enhet tilhørende FLU.¹³²

Kommisjonen møtte soldater fra FLU under deres besøk til Marokko, men ingen av lederne. Rapporten slår fast at de fleste soldatene var desertører fra Tropas Nomadas¹³³ og territorialpolitiet. Det påpekes at således er mye av utstyret brukt av FLU kommet fra den spanske hæren.¹³⁴ Gruppen selv hevdet de ikke mottok støtte fra Marokko. Dette viser at det finnes uenighet rundt hva denne gruppen faktisk var. Spania mente det var en avdeling av den marokkanske hær, mens Marokko mente dette var en gruppe som opererte uavhengig av dem.

Det kommer også frem av rapporten hva FLU mener om de tre andre gruppene kommisjonen har pratet med. Det slås fast at FLU ikke anerkjenner PUNS da denne gruppen ble beskyldt

¹²⁸ Front de Liberation et de l'unité.

¹²⁹ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 223.

¹³⁰ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 224.

¹³¹ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 225.

¹³² Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 262.

¹³³ En del av den spanske kolonihæren bestående av lokalbefolkningen ledet av spanske offiserer.

¹³⁴ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 331.

også av FLU for å være en spansk kreasjon. FLU opplyste at de vil kjempe uopphørlig mot POLISARIO som ble beskrevet av FLU som en gruppe bestående av barn. MOREHOB hevdet FLU å aldri ha hørt om.¹³⁵ Soldatene kommisjonen møtte hevdet de ikke kom til å legge ned våpnene før området var frigjort eller til deres egen død.¹³⁶ Med andre ord ser vi at gruppen består av tilsynelatende målbevisste soldater, men det finnes ingen indikasjoner i kildene som forteller om noen sivil politisk del. Dette kommer heller ikke frem da FLU ble hørt som høringspart i 1975. Dette blir tatt opp i neste kapittel. Det vil uansett være nødvendig å ta hensyn dette når man skal vurdere hva denne står for og dens gjerninger. En vurdering av disse gruppene vil også bli foretatt i dette kapitlets delkonklusjon.

MOREHOB¹³⁷

Denne gruppen ble etablert i 1971 i Marokko, men har siden flyttet til Algerie og Belgia før gruppen igjen etablerte seg i Marokko fra 1975. Rapporten forteller at gruppen hadde en politisk og en væpnet fløy.¹³⁸ Både spanske myndigheter og de andre politiske bevegelsene kommisjonen møtte mente MOREHOB hadde svært få medlemmer og det vises til at det ikke finnes bevis for at gruppen i det hele tatt har operert innenfor Vest-Sahara.¹³⁹ Kommisjonen rapporterer at de ikke møtte noen medlemmer, hverken i området eller utenfor, annet enn gruppens president Edouard Moha.¹⁴⁰ Kommisjonen møtte ham mens de var i Marokko for å blant annet diskutere Vest-Sahara med landets myndigheter. Som PUNS, mente Moha at det finnes flere enn en gruppe som kalles POLISARIO, han mente derimot å vite at det var Mauritania som har opprettet gruppen som opererer i området, ikke Spania. Moha mente denne gruppen forsvant som en følge av at Spania takket nei til Mauritanias tilbud om å overføre suvereniteten over Vest-Sahara i bytte mot økonomiske monopol. Moha var av den mening at Spania følte de kunne få bedre avtaler og derfor takket nei til dette forslaget.¹⁴¹ I

¹³⁵ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 331.

¹³⁶ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 330.

¹³⁷ Mouvement de resistance pour la liberation des territoires sous domination espagnole.

¹³⁸ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 227.

¹³⁹ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 228.

¹⁴⁰ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 228.

¹⁴¹ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 328.

samme paragraf kommenterte Moha at spørsmålet en folkeavstemning skulle stille må bli diskutert mellom Marokko og Spania.

Alle disse fire gruppene dukker opp også i neste kapittel da disse senere i 1975 ble tatt inn som høringsparter av FNs 4. komite.

Diskusjoner med de involverte parters myndigheter

Da kommisjonen hadde fullført sitt besøk i Vest-Sahara, ble det avlagt besøk for diskusjoner med myndighetene i Spania, Marokko, Algerie og Mauritania. Diskusjonene med myndighetene handlet om hvordan de så på saken og hvordan den kunne løses best mulig. I tillegg møtte kommisjonen flere av stedene flyktninger eller politiske grupper.

Spania

Umiddelbart etter endt besøk returnerte kommisjonen til Madrid for samtaler med spanske myndigheter. Under disse samtalene gjentok spanske myndigheter en del av det som har kommet frem gjennom FNs 4. komite allerede. Spania gjentok at de tror den rette måten å løse kolonisituasjonen på er gjennom selvråderetten ved å avholde en folkeavstemning etter at området har gått gjennom en prosess med stadig mer lokalt selvstyre. Spania gjorde også rede for hvem de mente skulle kunne delta i en slik avstemning. Kun de av lokalbefolkningen som er innfødte til området, inkludert flyktninger, skulle kunne stemme. Bevis på tilhørighet vil da være å tilhøre en av familiegruppene i området. Spanske myndigheter mente disse familiegruppene kunne bekrefte denne tilhørigheten.¹⁴²

Gjennom rapporten kan vi lese at Spania mente deres militære nærvær på dette tidspunktet var nødvendig for å opprettholde sikkerheten gitt spenningen i regionen. Derimot sa Spania seg villig til å gå med på en militær uttrekning dersom en FN-styrke stod klar til å erstatte de spanske styrkene og overta ansvaret for sikkerheten i området.¹⁴³ I diskusjonen med

¹⁴² Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 273-274.

¹⁴³ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 275.

kommisjonen dukket det også opp enkelte emner som ikke har vært tatt opp før. Spania fortalte blant annet til kommisjonen at de ønsket å trekke seg ut av området så snart området var blitt avkolonisert og befolkningen hadde uttrykt sitt ønske for fremtiden gjennom folkeavstemningen. Det ble også uttrykt ønske om å kunne forhandle med en fremtidig uavhengig regjering om tilbakebetaling av de investeringer som ble gjort i fosfatindustrien, men Spania ønsket ikke å insistere på at slike forhandlinger skulle finne sted.¹⁴⁴ Dette tyder på at Spania hadde ambisjoner om å pleie et såpass godt forhold til en tidligere koloni at denne ville være villig til å betale for investeringer kolonimakten har gjort i området.

Spania fortalte også kommisjonen at en forverring av forholdene spesielt i grenseområdene kunne føre til en spansk uttrekning fra området dersom spanske myndigheter ved en slik situasjon ikke lenger kunne garantere for sikkerheten i området. Spania pekte på resolusjon 3292 og utsettelsen av den planlagte avstemningen og mente dette bidro til å forsterke spenningen i regionen. Dersom Spania så seg nødt til å trekke seg ut av området vil de be FN ta over administrasjonen av området.¹⁴⁵ Det ble også uttrykt ønske om å involvere de andre berørte parter i samtaler for å kunne bli enige om avkoloniseringen, dersom dette ikke ville være gjennomførbart direkte ville Spania at dette skulle skje under regi av FN.¹⁴⁶

Marokko

Også under samtalene med marokkanske myndigheter ble mye som allerede er kjent fra FN's fora gjentatt. Marokko la igjen skylden på Spania og mente deres manglende vilje til å diskutere suvereniteten over området var grunnen til at området på dette tidspunktet enda ikke var avkolonisert.¹⁴⁷

Marokko mente Spania hadde ødelagt mulighetene for en folkeavstemning i området og derfor kunne ikke Marokko være for en slik avstemning. Spania ble igjen beskyldt for å ha opprettet Djema'a kun for at denne skulle tale Spanias sak. Marokko gjentok også sin bekymring for Spanias militære nærvær og mente dette umuliggjorde en fri og rettferdig

¹⁴⁴ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 279.

¹⁴⁵ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 280.

¹⁴⁶ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 282.

¹⁴⁷ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 302.

folkeavstemning.¹⁴⁸ Marokko mente derimot at det kunne stilles kun ett spørsmål ved en eventuell avstemning,

Do you want to remain under the authority of Spain or to rejoin Morocco?¹⁴⁹

Med andre ord tok Marokko en seier for sitt syn i ICJ for gitt og gjentok at de mente Marokko hadde suverenitet over området før 1884. Selv om dette ikke stemmer overens med selvråderetten definert i resolusjon 1541, mente Marokko at man ikke trengte å ta hensyn til dette da de mente dette området var under marokkansk suverenitet og at Spania har forrykket integriteten til staten Marokko.¹⁵⁰

Under diskusjonen med kommisjonen ble også militæraktivitet på grensen mellom Marokko og Vest-Sahara tatt opp. Marokko mente Spania ikke hadde grunn til å bekymre seg for situasjonen da forsterkningen av marokkanske tropper i Tarfaya ikke var ment for å konfrontere, snarere for å vise marokkansk målbevissthet om å ikke la Spania opprette en stat i området.¹⁵¹ Hvordan Marokko kunne mene at målbevissthet om å integrere området i den marokkanske stat på dette tidspunktet ikke var en konfrontasjon med både Spanias ønsker om avkolonisering og FNs arbeid for det samme virker vanskelig å forstå for andre enn Marokko selv. Dette henger selvfølgelig sammen med den overbevisning Marokko hadde og fremdeles har om at dette området tilhører Marokko.

Marokko uttrykte også sin misnøye med Spanias trussel om å trekke seg ut av området. Marokkanske myndigheter var av en oppfatning av at dette ville kunne skape et farlig vakuum i regionen. Marokko mente videre de var klare til å gjenoppta det historiske og juridiske ansvar i Vest-Sahara

¹⁴⁸ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 310.

¹⁴⁹ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 311.

¹⁵⁰ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 304-306.

¹⁵¹ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 316.

because morality, history and law all oblige it [Morocco] to act, however great the sacrifices such action require.¹⁵²

Marokko gjentok altså flere ganger ettertrykkelig deres standpunkt i saken.

Flyktninger kommisjonen møtte i Marokko snakket i hovedsak om områdets marokkanske karakter, frigjøring fra Spania og områdets tilbakelevering til Marokko.¹⁵³

Algerie

Også i møte med kommisjonen la Algerie vekt på at alle parters interesser møtte ivaretas, men særsilt lokalbefolkningens interesser.¹⁵⁴ Kun som et resultat av lokalbefolkningens frie vilje gjennom en folkeavstemning mente Algerie man kunne ivareta disse interessene. Algerie viste også til enighet om dette mellom Algerie, Mauritania og Marokko, i alle fall til og med 1973 da dette ble tatt opp i disse tre lands overhoders samtale om dette under et møte i Agadir i juli 1973.¹⁵⁵ Et kommunike fra dette møtet undertegnet de tre overhoder er vedlagt rapporten. I dette kommunikeet kan vi se enighet om at

[...] the will of the inhabitants of Sahara was given free and genuine expression [...].¹⁵⁶

Denne enigheten fra 1973 preger ikke situasjonen i mai 1975.

Algeriske myndigheter ble også spurt om deres forhold til frigjøringsbevegelser i området. Påstander om at Algerie på noen måte skal ha opprettet POLISARIO ble avvist og det ble

¹⁵² Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 317.

¹⁵³ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 340.

¹⁵⁴ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 346.

¹⁵⁵ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 348-350.

¹⁵⁶ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, Appendix III, D

gjort klart at Algerie kun støttet gruppen fordi den var den mest aktive.¹⁵⁷ Det ble uttalt at algeriske myndigheter ikke favoriserer den ene frigjøringsbevegelsen fremfor noen annen.

Kommisjonen møtte også i Algerie flyktninger fra området. Disse uttrykte sin støtte til POLISARIO. Det ble også observert menn i uniformer fra Tropas Nomadas. Disse forklarte for kommisjonen at de hadde desertert tidligere i mai for å slutte seg til POLISARIO med våpen og utstyr.¹⁵⁸

I løpet av besøket i Algerie møtte også kommisjonen for første gang lederne i POLISARIO. Disse var ifølge rapporten svært takknemlige for å få en mulighet til å gjøre seg selv og sine aktiviteter kjent for verden da de fortalte at organisasjonen manglet verktøy for å sende ut kommunikeer eller på andre måter gjøre seg kjent for omverdenen.¹⁵⁹ POLISARIOs generalsekretær Said Louali kunne fortelle kommisjonen at selv om gruppen var takknemlig for støtten den fikk fra Algerie og Libya var den på ingen måte konstruert av en fremmed makt. Heller ikke i denne samtalen la POLISARIO skjul på deres sabotasje av PUNS i deres forsøk på å vise seg i demonstrasjonene mens kommisjonen var i området.

Mens kommisjonen besøkte området ble de i samtaler med Vest-Saharas generalguvernør bedt om å videreformidle at han selv var villig til å møte POLISARIO i et håp om å legge ned våpnene og å få status som et lovlig politisk parti.¹⁶⁰ Til denne oppfordringen svarte POLISARIO at de var villige til å gå i dialog med spanske myndigheter på betingelse av at det kom oppriktige innrømmelser fra nevnte myndigheter.

Vi ser med andre en innstilling mot villighet til dialog fra POLISARIO og spanske kolonimyndigheter.

Mauritania

Til sist på sin rundreise besøkte kommisjonen Mauritania. Der gjorde myndighetene rede for hvorfor de krevde herredømme over Vest-Sahara. Dette ble forklart ved at de mente det hadde

¹⁵⁷ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 359.

¹⁵⁸ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 363.

¹⁵⁹ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 363.

¹⁶⁰ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 371.

eksistert ett sammenhengende mauritansk rike fra Senegal-elva i sør til Saguia el Hamra i nord før Spania kom inn i bildet i 1884.¹⁶¹ Mauritanske myndigheter forklarte at dette dannet basis for det kravet Mauritania fremmet fra 1974. Det vil si siden grensen da skulle ha gått ved elva Saguia el Hamra ville nesten hele Vest-Sahara vært under Mauritania. Når vi da senere ser at Mauritania og Marokko ble enige om en delelinje mye lenger sør kan man stille spørsmålstegn ved hvorfor Mauritania kunne godta dette da dette førte til at de mest nyttige områdene i nord havnet under marokkansk kontroll. Uten å gå for mye inn på dette vil det være nærliggende å tro at dette har mye å gjøre med de to landenes styrkeforhold. Interessant blir det uansett når Mauritania hevdet overfor kommisjonen at Mauritanias krav om det meste av området var respektert av Marokko og at de i sin tur kun la krav på områdene helt i nord.¹⁶² Det er tydeligvis andre forhold som ble tatt da landene etter hvert delte området seg imellom like nord for Dakhla¹⁶³. En deling som gjorde at Marokko kontrollerte mesteparten av området.¹⁶⁴

Om uavhengighet kommenterte mauritanske myndigheter at Vest-Sahara ikke er levedyktig som uavhengig stat til tross for en potensielt relativt høy velstand. Dette ble grunngitt mangel på utdannet personell og befolkningens nomadiske karakter.¹⁶⁵ Dette står i kontrast til kommisjonen som mente kun 18 % av befolkningen i Vest-Sahara var nomadiske.¹⁶⁶

Hva angår en folkeavstemning mente Mauritania at to forutsetninger var nødvendige, for det første måtte Spania trekke seg ut av området og administrasjonen bli overtatt av FN. For det andre måtte det samarbeides tett med de involverte landene Mauritania og Marokko under forberedelsene og gjennomføringen av en folkeavstemning.¹⁶⁷

Med andre ord ble Algerie av Mauritanske myndigheter her ikke sett på som en involvert part. Dette må forstås i lys av at Mauritania omtaler seg selv og Marokko i denne sammenheng fordi det er disse landene som fremmet krav om området. Dette kommer også frem når Mauritania mener at samarbeidet med de to landene under en folkeavstemning skal foregå i

¹⁶¹ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 378.

¹⁶² Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 381.

¹⁶³ Den gang het byen Villa Cisneros.

¹⁶⁴ Se vedlegg kart 2, s. 120.

¹⁶⁵ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 389.

¹⁶⁶ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 121.

¹⁶⁷ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 390-391.

disse landenes «områder av innflytelse» som bør forstås i sammenheng med de områdene de respektive land la krav på.¹⁶⁸

Spesialkomiteen

Rapporten ble overlevert Spesialkomiteen som gav sine anbefalinger basert på hva rapporten forteller. Spesialkomiteen fattet vedtak 7. november 1975 om å stille seg bak de observasjoner og konklusjoner undersøkelseskommisjonen leverte i sin rapport.¹⁶⁹

Spesialkomiteen bekrefter at kommisjonen har kontaktet et bredt lag av befolkningen og at disse i all hovedsak var for uavhengighet og stod imot kravene til Marokko og Mauritania.¹⁷⁰

Vanskeligheten ved å vurdere hvem som er fra området og hvem som ikke er det blir understreket. I kommisjonens rapport kommer det frem mange motstridende tall om hvor mange lokalbefolkningen faktisk teller og mengden flyktninger forskjellige steder.

Spesialkomiteen kommenterer til dette at dersom man benytter seg av noen av disse tallene vil disse kunne bestrides gitt den uenigheten og den store usikkerheten knyttet til disse tallene.¹⁷¹

Det ble av kommisjonen og Spesialkomiteen slått fast at inntil Generalforsamlingen har funnet ut hvordan saken skal behandles fremover er det Spanias ansvar å opprettholde sikkerheten i området samt områdets forsvar.¹⁷²

Spesialkomiteen bemerket også at for å kunne finne en varig løsning i området måtte denne løsningen involvere alle berørte parter, Spania, nabolandene og lokalbefolkningen inkludert flyktninger.¹⁷³ Det ble understreket at jobben med å identifisere hvem som faktisk tilhører hvilken befolkningsgruppe kan være utfordrende.¹⁷⁴ En varig løsning, mente både kommisjonen og Spesialkomiteen, kunne finne sted dersom følgende forutsetninger oppfylles, spansk uttrekning, militær og sivil, returnering av flyktninger og til sist en overgangsperiode

¹⁶⁸ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 391.

¹⁶⁹ Rapport A/10023/add.5, paragraf 7.

¹⁷⁰ Rapport A/10023/add.5, paragraf 11, underparagraf 5 og 18.

¹⁷¹ Rapport A/10023/add.5, paragraf 11, underparagraf 8-9.

¹⁷² Rapport A/10023/add.5, paragraf 11, underparagraf 29.

¹⁷³ Rapport A/10023/add.5, paragraf 11, underparagraf 32-33.

¹⁷⁴ Rapport A/10023/add.5, paragraf 11, underparagraf 35.

under FNs nærvær og overvåking.¹⁷⁵ Det ble slått fast at en nedrusting måtte til på grensen mellom Vest-Sahara og Marokko og det ble bedt om at de involverte partene

avoid taking any initiative of any kind which might change the status quo of the Territory as it exists at present.¹⁷⁶

Avslutningsvis kommer Spesialkomiteen og kommisjonen med sine anbefalinger til Generalforsamlingen. Disse beror seg på å la de uenige befolkningsgruppene tilhørende området få utøve sin rett til selvbestemmelse i samsvar med blant annet resolusjon 1514.¹⁷⁷ Det legges til at prosedyren for en folkeavstemning kan blir utformet av en ny undersøkelseskomisjon utpekt av generalsekretæren.¹⁷⁸ Spesialkomiteen tok også med kommisjonens overbevisning om at FNs tilstedeværelse ville kunne virke positivt med tanke på å roe ned den spente situasjonen i området.¹⁷⁹ Det ble ikke foreslått av hverken kommisjonen eller Spesialkomiteen hvilken form denne tilstedeværelsen skulle ha eller over hvor langt tidsrom den skulle operere. Det ble slått fast at dette var ting som kunne avgjøres på et senere tidspunkt.

Vi ser altså en Spesialkomite som tydelig stilte seg bak undersøkelseskommisjonens rapport, men kanskje viktigere er det at Spesialkomiteen kom med anbefalinger for hvordan Generalforsamlingen skulle jobbe med saken fremover. Og anbefalingen var klar, resolusjon 1514 bør følges. Altså mener kommisjonen og Spesialkomiteen at befolkningen i Vest-Sahara har rett til å velge sin egen fremtid gjennom selvbestemmelsesretten beskrevet blant annet i resolusjon 1514 og 1541.

¹⁷⁵ Rapport A/10023/add.5, paragraf 11, underparagraf 34.

¹⁷⁶ Rapport A/10023/add.5, paragraf 11, underparagraf 38.

¹⁷⁷ Rapport A/10023/add.5, paragraf 11, underparagraf 43.

¹⁷⁸ Rapport A/10023/add.5, paragraf 11, underparagraf 44.

¹⁷⁹ Rapport A/10023/add.5, paragraf 11, underparagraf 40.

International Court of Justice

Når ICJ behandlet saken i 1975 var dette på bakgrunn av resolusjon 3292 som fastslår at saken om Vest-Sahara skal prøves for ICJ. I resolusjonen blir det stilt to spørsmål som omhandler saken og det ble ICJs oppgave å besvare disse spørsmålene. Spørsmål nummer en omhandler hvorvidt Vest-Sahara ved tidspunktet for den spanske koloniseringen, 1884, var *terra nullius*¹⁸⁰ eller ikke. Hvis svaret på dette spørsmålet er nei, Vest-Sahara var ikke *terra nullius*, ber resolusjonen ICJ svare på «hva var de juridiske båndene mellom territoriet (Vest-Sahara) og Marokko og Mauritania?». Resolusjonen ber videre Spania, Marokko og Mauritania om å oversende alle de dokumenter og informasjon som kan besvare disse to spørsmålene til ICJ. I tillegg bes Spania å avstå fra å holde den planlagte folkeavstemningen i området til etter at Generalforsamlingen kan vurdere videre arbeid med saken sett i lys av kjennelsen fra ICJ. Dermed instruerer resolusjonen to ting, hvilket arbeid ICJ skal gjøre samt hva Spania som administrerende makt og Marokko og Mauritania som interesserte parter skal oversende ICJ for å kunne gjøre dette arbeidet.

Resolusjon 3292 ble vedtatt 13. desember 1974, og både Algerie, Marokko og Mauritania stemte for mens Spania avstod fra å stemme. ICJs kjennelse falt 16. oktober 1975, med andre ord ti måneder etter vedtatt resolusjon.

Spørsmålet «var Vest-Sahara *terra nullius* ved den spanske koloniseringen?» ble av ICJ negativt besvart, området var ikke på tidspunktet for koloniseringen *terra nullius*. Den negative besvarelsen var enstemmig. Dermed måtte også det andre spørsmålet bli besvart.

Dette spørsmålet ble besvart i to deler der den første delen vurderte Marokkos krav og den andre delen vurderte Mauritanias krav. ICJ konkluderte med at det fantes bånd mellom sultanen av Marokko og noen av stammene i Vest-Sahara. Det ble også konkludert med at det også fantes bånd mellom Mauritania og området i form av landrettigheter. Konklusjonen sier derimot videre at disse båndene ikke er av en slik art at det kan tillegges en territoriell suverenitet fra hverken marokkansk eller mauritansk side.

¹⁸⁰ Landområde som ikke tilhører noen.

Thus the court has not found legal ties of such a nature as might affect the application of resolution 1514 in the decolonization of Western Sahara and, in particular, of the principle of self-determination through the free and genuine expression of the will of the peoples of the Territory.¹⁸¹

Paragraf 162 hvor dette er hentet fra blir nevnt i den endelige konklusjonen som ble stemt over blant dommerne i saken. I det marokkanske tilfellet ble det stemt 14 mot to for at det fantes bånd av en slik art nevnt i paragraf 162, mens for Mauritania sak ble det stemt 15 mot en for det samme.¹⁸²

Med andre ord ble det konkludert at retten til selvbestemmelse fremdeles burde gjelde og at man burde bruke resolusjon 1514 i arbeidet med avkoloniseringen også fremover.

Dette avsnittet har kun tatt for seg de viktigste punktene i denne dommen. Man kan i dette dokumentet også finne rettens vurdering av de forskjellige argumentene fremsatt av partene. Dette blir ikke tatt med i denne avhandlingen, men er å finne i det samme dokumentet som er behandlet her. Det igjen nevnes at denne kjennelsen fra ICJ er rådgivende, en «advisory opinion». Det vil si at dette ikke er en rettslig bindende kjennelse. Den er derimot ment å instruere FN om det videre arbeidet med saken om Vest-Sahara. Den instruksens kjennelsen da har gitt er at det ikke ligger noe i kravene fra hverken Marokko eller Mauritania som gjør at FN bør se bort fra resolusjon 1514 og lokalbefolkningens rett til selvbestemmelse. Med andre ord anbefaler dommen at FN fremdeles skal bruke dette som verktøyene for å løse kolonispørsmålet om Vest-Sahara.

Dette gjør at både undersøkelseskommissjonen, ICJ og Spesialkomiteen anbefaler at resolusjon 1514, samt andre relevante resolusjoner, skal ligge til grunn for FN's videre arbeid.

¹⁸¹ ICJ advisory opinion, 16. oktober 1975, paragraf 162.

¹⁸² ICJ advisory opinion, 16. oktober 1975, paragraf 163.

Sikkerhetsrådet

I løpet av oktober og november 1975 kom også FNs Sikkerhetsråd på banen. ICJ gav sin kjennelse om saken den 16. oktober 1975. Denne kjennelsen sier entydig at hverken Marokko eller Mauritania har noen historiske bånd til Vest-Sahara som er av en slik art at det kan sies at de har hatt suverenitet over området. Derfor anbefaler også ICJ at områdets lokalbefolkning skal få utøve sin selvråderett.

«Den grønne marsjen» var Marokkos svar på denne kjennelsen som Marokko var, og er, svært uenige i. Kong Hassan II oppfordret marokkanere til å marsjere inn i Vest-Sahara som da var under spansk herredømme. Da «den grønne marsjen» la ut tidlig på morgenen 6. november hadde denne oppfordringen fått svar blant flere hundretusen marokkanere.

Allerede før den tid har «den grønne marsjen» vært kjent i medier og også for FN. FNs egne kilder viser at det var hektisk aktivitet rundt denne perioden og flere forslag til resolusjoner ble forkastet og tre resolusjoner ble vedtatt. Resolusjon 377 kom på bakgrunn av et brev til sikkerhetsrådets president datert 18. oktober 1975.¹⁸³ Dette brevet som er undertegnet Jaime De Pinies, Spanias permanente representant i FN, ber presidenten samle Sikkerhetsrådet til et krisemøte. Dette er uttrykt på vegne av den spanske regjering. Bakgrunnen for denne forespørselen ligger i kong Hassan IIs oppfordring til det marokkanske folk om å slutte seg til «den grønne marsjen». Dette blir i brevet omtalt som en trussel om invasjon av området som fremdeles var under spansk kontroll på dette tidspunktet.¹⁸⁴ Fire dager senere, 22. oktober, ble resolusjon 377 enstemmig vedtatt av Sikkerhetsrådet. Denne resolusjonen ber generalsekretæren om å forhandle med de involverte parter og appellerer til moderasjon hos disse.¹⁸⁵ 31. oktober 1975 sendte daværende generalsekretær Kurt Waldheim sin rapport etter å ha konsultert de involverte parter.¹⁸⁶ Disse definerte Waldheim til å være Marokko, Mauritania, Algerie og Spania. Generalsekretæren rapporterer at han etter å ha snakket med de respektive lands diplomater til FN, avtaler at situasjonen i Vest-Sahara må diskuteres med

¹⁸³ Per 18. oktober 1975 var det Sverige som holdt den rullerende posisjonen som president i Sikkerhetsrådet.

¹⁸⁴ Se S/11851 for mer.

¹⁸⁵ Se S/res/377 for hele resolusjonsteksten.

¹⁸⁶ Se S/11863 for hele rapporten.

statsoverhodene. Dette ble gjort i tidsrommet 25.-28. oktober 1975.¹⁸⁷ I rapporten gis det uttrykk for de forskjellige landenes synspunkt på situasjonen. Her tok Marokko og Mauritania til orde for at situasjonen kunne løses med direkte samtaler mellom Spania på den ene siden og Marokko samt Mauritania på den andre. De tok også til orde for at ICJs vurdering er feil, men at den delvis tilkjenner de to landene autoritet over området. Algerie stod klart imot dette og ville ikke akseptere en løsning som ligger utenfor FN. Spania mente også at situasjonen måtte løses gjennom FN og at det eneste Spania hadde diskutert med Marokko og Mauritania omhandlet «den grønne marsjen». Helt avslutningsvis uttrykte generalsekretæren sin bekymring over situasjonen og mente at

it [is] of the greatest importance that any action be avoided which might further escalate the tension.¹⁸⁸

Denne rapporten danner bakgrunnen for resolusjon 379 fra 2. november 1975. Det samme gjør et brev sendt fra Spanias permanente representant i FN til presidenten av Sikkerhetsrådet, datert 1. november.¹⁸⁹ I dette brevet uttrykker Spania sin bekymring for situasjonen som menes å ha blitt forverret ytterligere siden forrige brev av 18. oktober.¹⁹⁰ Det ble igjen oppfordret til å innkalle til hastemøte i Sikkerhetsrådet. Resolusjon 379 ble vedtatt allerede dagen etter. Resolusjonen gjentar oppfordringen fra resolusjon 377 om forhandlinger mellom partene og at generalsekretæren skal fortsette å rapportere til Sikkerhetsrådet. Den første av disse, S/11874 er datert 8 november og tar for seg noen nye momenter som er kommet frem fra partene i samtaler med generalsekretærens spesialutsending. I denne rapporten kan vi lese at partene har blitt bedt om å ta stilling til et løsningsforslag. Dette gikk ut på at Spania skulle trekke seg ut av området samtidig som FN tok over ansvaret for området på en midlertidig basis inntil lokalbefolkningen har uttrykt sin vilje. Dette forslaget ble avvist av Marokko som mente en folkeavstemning var unødvendig. Dette begrunnes med at ICJ har anerkjent de historiske båndene til Marokko og at lokalbefolkningen allerede har uttalt sin vilje i saken

¹⁸⁷ Under besøket i Marokko 25. oktober ble generalsekretæren uforvarende en del av en samling for å engasjere om «den grønne marsjen». Dette står beskrevet i Waldheims memoarer, se side 128-129 om dette i Waldheim, 1985.

¹⁸⁸ S/11863.

¹⁸⁹ Per 1. november 1975 var det Sovjet som holdt den rullerende posisjonen som president i Sikkerhetsrådet.

¹⁹⁰ Se S/11864 for brevet i sin helhet.

gjennom flere representanter som har gitt sitt løfte om troskap til den marokkanske tronen, senest ved El Hadj Khatri, president av Djema'a. Dette gjorde at Marokko understreket at de ville fortsette sine trilaterale forhandlinger med Spania og Mauritania. Ifølge denne rapporten mente også Mauritania at de ville fortsette forhandlingene med Spania og Marokko, men til forskjell fra Marokko mente Mauritania at nevnte løsningsforslag kunne aksepteres dersom ikke trepartsforhandlingene nådde frem. Det ble derimot lagt til at Mauritania ikke ville akseptere en løsning som ikke tok hensyn til historiske rettigheter over deler av området. Algerie stilte seg kritisk til både Marokko og Mauritania og mente det forelå et forsøk på et *fait accompli* fra Marokko og Mauritania. Algerie stilte seg derimot positivt til løsningsforslaget og la til at de ikke så på Djema'a i seg selv som representativ for befolkningen.

Spania virket mest opptatt av en snarlig løsning og mente løsningsforslaget kunne fungere og sa seg villig til å eventuelt overføre både suvereniteten over området og militært personell til en FN-operasjon. Imidlertid mente Spania at dette ikke nødvendigvis var den eneste mulige løsningen og fremholdt at en trepartsavtale mellom Spania, Marokko og Mauritania kunne være en farbar vei dersom FN sa seg enig i dette. Avslutningsvis pekte generalsekretæren på forskjellene mellom partene og understreker at «den grønne marsjen» hadde økt spenningen i området betraktelig.

Fire dager etter å ha vedtatt resolusjon 379 og to dager før rapport S/11874, møttes Sikkerhetsrådet igjen den 6. november. Under dette møtet instruerte Sikkerhetsrådet sin president å meddele til kong Hassan II på vegne av rådet følgende oppfordring;

The Security Council has authorized me to address to Your Majesty an urgent request to put an end forthwith to the declared march into Western Sahara.¹⁹¹

Denne oppfordringen ble mottatt samme dag og svaret lot ikke vente på seg. I en melding til presidenten av Sikkerhetsrådet svarte kong Hassan II at han hadde mottatt meldingen

¹⁹¹ Se S/11868 for mer.

concerning the march into our Sahara. We can only inform you that the march has in fact already begun this morning.¹⁹²

Senere same dag, 6. november 1975, ble resolusjon 380 vedtatt. Denne resolusjonen ber Marokko om å øyeblikkelig trekke tilbake alle deltakere i «den grønne marsjen».

Dette gjør det hele mer interessant. Det er først i resolusjon 380 at det nevnes i klare ordelag hva man skal gjøre eller ikke. Dette ligger ikke i resolusjonene 377 og 379. Tidligere ble det nevnt to forslag til resolusjoner. Disse ble lagt frem av Costa Rica 20. oktober¹⁹³ og 22. oktober¹⁹⁴. Disse resolusjonene ligner veldig på resolusjon 380. I det første resolusjonsforslaget heter det at;

The Security Council, [...] Demands, as a matter of urgency, that the Government of Morocco desist immediately from the proposed march on Western Sahara.

I det andre forslaget er ordet “immediately” fjernet. Ingen av de to forslagene ble vedtatt og som vi har sett ble resolusjon 377 vedtatt samme dag som det reviderte forslaget fra Costa Rica ble behandlet. Vi har også sett at denne resolusjonen hadde en mye svakere ordlyd enn forslaget fra Costa Rica som ligner på resolusjon 380 som ble vedtatt kun fjorten dager senere. Det er en vanskelig øvelse å skulle spekulere i hva som kunne ha skjedd annerledes dersom Costas Ricas forslag som ligner resolusjon 380 hadde blitt vedtatt så tidlig som 22. oktober. Det er heller ikke denne avhandlingens mål å kunne svare på. Dette gir derimot et bilde av Costa Rica som er aktive i FNs øverste organ tilsynelatende på vegne av Vest-Sahara.

Etter at resolusjon 380 ble vedtatt fortsatte generalsekretær Waldheim å rapportere til Sikkerhetsrådet på bakgrunn av resolusjon 379. Vi har allerede sett på den første rapporten med dette formålet som er datert 8. november. Den andre rapporten med bakgrunn i resolusjon 379 er en kort rapport fra 12. november som informerer om at Marokko har begynt

¹⁹² Se S/11868 for mer.

¹⁹³ S/11853.

¹⁹⁴ S/11853/Rev.1.

tilbaketrekkingen av deltakerne i «den grønne marsjen». Generalsekretæren påpeker i denne rapporten at det fremdeles var uenighet mellom partene.¹⁹⁵ En uke senere, 19. november, rapporterte igjen generalsekretæren til Sikkerhetsrådet.¹⁹⁶ Denne rapporten beskriver at forhandlingene mellom Spania, Marokko og Mauritania har fortsatt og partene har endt opp i en erklæring av prinsipper for avkoloniseringen av Vest-Sahara. Denne erklæringen ble offentliggjort 14. november og vil senere i dette kapitlet omtales nærmere. Rapporten beskriver hvordan Marokko, Mauritania og Algerie så på inngåelsen av denne avtalen. Marokko la vekt å presisere at de var av den mening at avtalen er innenfor FNs rammeverk og at den samstemmer med resolusjonene 377, 379 og 380. Dette synet ble delt av Mauritania som også la til at denne avtalen ville styrke freden i området. I opposisjon til dette synet stod Algerie som mente denne avtalen er «null and void» og i direkte motstand til resolusjon 379 da denne resolusjonen blant annet ber de involverte parter å avstå fra handlinger som kan øke spenningen. Dessuten mente Algerie at avtalen gikk utenfor spillerommet gitt av resolusjonene 377, 379 og 380. Algerie forstod heller ikke hvorfor det var kun de tre landene som gjorde en avtale når resolusjonene oppfordrer til forhandlinger mellom alle involverte parter. Algerie var også av den oppfatning at disse forhandlingene kun burde ha dreid seg om «den grønne marsjen» og ikke avkoloniseringen som er et langt bredere felt. Det ble også lagt vekt på fra algerisk side at kravene til Marokko og Mauritania ikke gir dem rett til autoritet uten FNs godkjenning og at avkoloniseringen kun er en sak mellom Spania, FN og lokalbefolkningen.

Madridavtalen

Den 14. november 1975 offentliggjorde Spania, Marokko og Mauritania sin deklarasjon av prinsipper som dannet grunnlaget for Madridavtalen. Denne deklarasjonen består av seks prinsipper. I all hovedsak kan vi i denne lese at Spania skal samarbeide med Marokko og Mauritania samt Djema'a i en overgangsperiode frem til Spanias uttrekning fra Vest-Sahara senest den 28. februar 1976. Det blir i avtalen slått fast at lokalbefolkningens syn, uttrykt

¹⁹⁵ Se S/11876 for hele rapporten.

¹⁹⁶ Se S/11880 for hele rapporten.

gjennom Djema'a, skal respekteres. Et annet prinsipp i deklarasjonen er at FNs charter også skal respekteres og at man skal opprettholde internasjonal fred og sikkerhet.¹⁹⁷

Dette dannet grunnlaget for Madridavtalen og det er i denne deklarasjonen vi første gang ser en fastsatt dato for spansk uttrekning fra Vest-Sahara. Det ble senere hevdet at prinsippet om selvbestemmelse ble opprettholdt i denne deklarasjonen og senere den endelige avtalen. Dette skal ses nærmere på i neste kapittel som tar for seg debatten i FNs Generalforsamlingen og 4. komite i 1975 og 1976.

Delkonklusjon

Vi har i dette kapitlet sett hva undersøkelseskommisjonen rapporterte til Spesialkomiteen om forholdene i Vest-Sahara i mai 1975. Denne rapporten fortalte om både økonomien i området samt hvordan Spania administrerte sin koloni. Kommisjonen rapporterte at det fantes et godt økonomisk grunnlag i området gitt forekomstene av naturressurser. Det ble i rapporten påpekt at Spania var av den oppfatningen at det økonomiske grunnlaget kunne støtte et velstandsnivå *per capita* på linje med enkelte utviklede europeiske land.

Vi så også av rapporten at områdets administrasjon hadde utviklet seg gjennom forskjellige tiltak gjort av Spania i den hensikt å gi Vest-Sahara mer lokal innflytelse. Spania pekte spesielt til Djema'a i så henseende. Vi har sett at rapporten mente denne forsamlingen kun var et rådgivende organ som ikke selv hadde noen beslutningsmakt og at forsamlingen var preget av å representere den eldre delen av lokalbefolkningen.

Derimot rapporterte kommisjonen om POLISARIO og vektla at denne gruppen tilsynelatende hadde bred støtte i lokalbefolkningen. Dette baserte kommisjonen på de observasjoner de gjorde av demonstrasjonene i området under deres rundreise. Dette inntrykket var også basert på diskusjoner med representanter for ulike samfunnsgrupper samt *ad hoc*-samtaler på individuelt nivå i sammenheng med demonstrasjonene. Selv om kommisjonen baserte dette inntrykket på observasjoner og diskusjoner flere ulike steder i Vest-Sahara, var det flere

¹⁹⁷ Se S/11880/annex 1 for hele deklarasjonen.

grupper som mente POLISARIO var en forlengelse av algeriske interesser i området. Både PUNS og MOREHOB mente det fantes flere grupper som gikk under navnet POLISARIO og FLU mente POLISARIO kun bestod av barn. I det hele tatt var de forskjellige gruppene kritisk til hverandre. Også PUNS ble, som vi har sett med rette, anklaget av både POLISARIO og FLU for å være opprettet av Spania. Etter at PUNS generalsekretær Ould Rachid forklarte sitt avhopp kan vi se at han argumenterte for at hans parti kun hadde spilt på lag med Spania for å unngå forfølgelse og egentlig var han selv og partiets sentralkomite av den mening at Vest-Sahara tilhørte Marokko. Vi har også sett at Ould Rachid lå svært nær hva Marokko mente om folkeavstemning da han mente dette ikke var nødvendig fordi det ikke fantes grunnlag for dette da han mente at lokalbefolkningen var lojal mot Marokko. Også POLISARIO fortalte kommisjonen at de heller ikke så et grunnlag for en folkeavstemning, men dette på bakgrunn av at POLISARIO mente lokalbefolkningen var representert gjennom dem. Til forskjell fra Ould Rachid forklarte derimot POLISARIO at de ikke ville motsette seg en folkeavstemning dersom FN så dette som nødvendig. POLISARIO var derimot enige med Marokko og Mauritania om én sak. Dette gjennom at også POLISARIO mente Djema'a var en marionettforsamling skapt av Spania.

Vi ser altså de lokale gruppene kritisere hverandre. Og kritikken gikk alltid i retning av den som utfordret egeninteressene til gruppene. Etter at Ould Rachid gjorde kjent hans avhopp til Marokko ser vi at kun POLISARIO jobbet for en uavhengig suveren stat i Vest-Sahara. Dermed er det helt naturlig at alle de andre gruppene kritiserte POLISARIO. Når POLISARIO var kritiske til PUNS er det naturlig at gruppen var kritisk også til Djema'a da vi av rapporten blir fortalt at de øverste lederne i Djema'a identifiserte seg som medlemmer av PUNS. Uavhengig av om disse var informerte om Ould Rachid og sentralkomiteens dobbeltspill, vil det ligge i POLISARIOS egeninteresse å være imot en forsamling hvis ledelse identifiserte seg med et parti som stod i opposisjon til en selv.

I tillegg til å se på de forskjellige gruppenes egeninteresser vil det være fruktbart å se grundigere på gruppene i form av hva de egentlig er. Det ser av rapporten ut som at kun to av gruppene kan sies å være bevegelser med relativt bred støtte. Dette er især POLISARIO, men også til en viss grad PUNS. FLU og MOREHOB ser av rapporten ut til å være mindre grupper som ikke har en bred støtte. Det virker i tillegg som om FLU først og fremst var en væpnet gruppe som ikke hadde en veldig aktiv politisk fløy. Spanske myndigheter mente dessuten at FLU var en del av den marokkanske hæren. Vi har også sett av rapporten at flyktingene fra

Vest-Sahara som befant seg i Marokko var i stor grad for integrasjon med Marokko og det vil ikke være utenkelig at det der skulle kunne være et grunnlag for rekruttering til nettopp en slik gruppe som FLU.

MOREHOB virker derimot å være et meget spesielt tilfelle da det fra flere hold i rapporten blir betvilt om gruppen i det hele tatt har operert i Vest-Sahara. Det blir også i rapporten påpekt at kommisjonen aldri møtte noen medlemmer av gruppen, kun dens president.

Det er også verd å merke seg at Ould Rachid etter sitt avhopp uttalte seg om Vest-Sahara på et vis som lå svært opp mot det vi så fra Marokko i kapittel to. Vi skal se nærmere på dette i neste kapittel da vi skal se på alle disse fire gruppenes uttalelser som høringsparter for FNs 4. komite.

Vi har også sett av rapporten at de involverte lands myndigheter kom med innspill til kommisjonen på hvordan situasjonen kunne løses. Det var da særskilt en eventuell folkeavstemning som ble tatt opp. Vi har sett at Spania som da hadde annonsert sine planer om holde en slik avstemning kunne fortelle kommisjonen at de ville la flyktninger få returnere og sammen med den innfødte lokalbefolkningen få stemme. Vi har også sett at Algerie mente en slik avstemning var den eneste løsningen. Mauritania mente en avstemning ville være mulig, men at det ville være vanskelig å forsvare en uavhengig suveren stat i området da de var av den oppfatning at lokalbefolkningen var nomadisk. Dette til tross for at kommisjonen mente kun en liten del av lokalbefolkningen fremdeles holdt ved sitt nomadiske levesett. Vi har også sett Marokko mene at en avstemning kun kunne inneholde ett spørsmål; om lokalbefolkningen ville være en del av Spania eller Marokko. Dette til tross for at marokkanske myndigheter i samtaler med kommisjonen mente at Spania hadde ødelagt mulighetene for å holde en slik avstemning.

Vi har også sett gjennom rapportene fra FNs generalsekretær til Sikkerhetsrådet at de fire hovedaktørene ble bedt om å ta stilling til et løsningsforslag som gikk ut på at Spania skulle trekke seg ut av Vest-Sahara og overlevere ansvaret til FN. FN skulle ifølge forslaget kun ha ansvaret for området inntil lokalbefolkningen hadde uttrykt sin vilje gjennom en folkeavstemning. Vi har sett at Algerie stilte seg positive til dette forslaget. Vi så også at Spania aksepterte forslaget, men ikke ville utelukke muligheten for å finne en løsning i samtaler med Marokko og Mauritania. Mauritania avviste heller ikke forslaget, men forklarte

at de ikke ville godta en løsning som ikke tok hensyn til de historiske rettighetene som de mente de hadde til området. Marokko mente disse historiske rettighetene hadde blitt slått fast gjennom ICJ og forklarte derfor at en folkeavstemning ville være unødvendig. Vi har også sett at Marokko mente at lokalbefolkningen allerede hadde blitt hørt gjennom generalsekretæren i PUNS og presidenten for Djema'a.

Dermed har vi sett at Algerie var for en folkeavstemning både i mai og november 1975 samtidig som de har ment at en løsning kun kan komme gjennom FN. Vi har sett Spania godta en folkeavstemning som en løsning, men også holdt døren åpen for å forhandle med Marokko og Mauritania om en mulig løsning. Vi har også sett at Mauritania ikke avviste en løsning gjennom en folkeavstemning, men uttrykt seg til fordel for forhandlinger mellom Marokko, Mauritania og Spania. Marokko har vi sett avvise behovet for en folkeavstemning og ment at lokalbefolkningen allerede hadde gjort sin vilje kjente gjennom lederne for PUNS og Djema'a.

Vi har sett at forhandlingene mellom Marokko, Mauritania og Spania førte til Madridavtalen fra 14. november 1975. Dette førte til at området reelt sett gikk fra å være administrert av Spania til å bli administrert av Marokko, Mauritania og Spania. Dette skulle kun vare til Spania trakk seg ut i februar 1976 og lokalbefolkningen skulle høres, ifølge avtalen, gjennom Djema'a. Denne forsamlingen har vi sett være mottaker av mye kritikk for å være en forsamling dominert av Spania fra Marokko og Mauritania så vel som som Algerie. Madridavtalen ble offentliggjort den 14. november 1975, kun få dager etter at «den grønne marsjen» hadde snudd og vendt tilbake til Marokko. Både marsjen og Madridavtalen endret situasjonen i området betraktelig gitt en situasjon med tre administratorer av kolonien. Dette skjedde til tross for at vi har sett at Spesialkomiteen eksplisitt ba alle involverte parter frstå fra handlinger som kan endre *status quo* i Vest-Sahara. Dette kom fra Spesialkomiteen i sin anerkjennelse av rapporten til undersøkelseskommisjonen der komiteen kom med sine anbefalinger og instruksjoner for hva som skulle gjøres i forbindelse med avkoloniseringen av Vest-Sahara.

Madridavtalen ble enda et nytt element som måtte bli tatt hensyn til under FN's videre arbeid med avkoloniseringen av Vest-Sahara.

Også ICJs kjennelse måtte FN ta hensyn til i sitt videre arbeid. Vi har i kapitlet sett hvordan ICJ besvarte spørsmålene stilt i resolusjon 3292. Vi har sett av kjennelsen at ICJ mente Vest-Sahara ikke var *terra nullius* før den spanske koloniseringen. Vi har også sett at ICJ mente det fantes historiske bånd mellom Vest-Sahara og Marokko og mellom Vest-Sahara og Mauritania. Kjennelsen fra ICJ konkluderte derimot at disse var ikke var av en slik art at man kunne mene at Marokko eller Mauritania hadde hatt suverenitet over området. Følgelig mente ICJ at dette gjorde at resolusjon 1514 ikke kunne settes til side.

Det var svært viktig for både Marokko og Mauritania at det første spørsmålet ble besvart negativt. For hvis det hadde blitt besvart med at området faktisk var *terra nullius* kunne Spania ha gjort som de ville med området og i en avkoloniserings situasjon ville da ikke Spania måtte forholde seg til hverken Marokko eller Mauritania, ei heller FN for den saks skyld, i det minste ikke på samme vis. Videre ble måten ICJ besvarte spørsmål nummer to viktig. Ved at ICJ svarte at det fantes bånd mellom området og de to land kunne landene tolke dette som en seier hvis de da lot være å se det forbehold som ligger i kjennelsen, nemlig at disse båndene ikke legger grunnlag for noen suverenitet over området fra hverken Marokko eller Mauritania.

Vi har dermed sett tre forskjellige og uavhengige organ innad i FN samt undersøkelseskommissjonen gjøre sine anbefalinger for FNs videre arbeid med Vest-Sahara.¹⁹⁸ Vi har sett alle disse anbefale at resolusjon 1514 skulle brukes i det videre arbeid. Det vil si at den klare anbefalingen var at retten til selvbestemmelse var tilstede hva saken om Vest-Sahara angår. Det ble også oppfordret til at de involverte parter skulle samarbeide og ikke foreta seg noe på egenhånd. Vi har sett at denne oppfordringen ikke ble fulgt av Marokko da de la ut på sin «grønne marsj».

Alt dette hadde mye å si for debatten i FNs fora fra november 1975 og inn i debatten i 1976. Dette vil avhandlingen ta opp i neste kapittel.

¹⁹⁸ Sikkerhetsrådet gjennom sine resolusjoner, Spesialkomiteen gjennom sin godkjennelse av rapporten fra undersøkelseskommissjonen sammen med deres egne anbefalinger og ICJ gjennom sin kjennelse i oktober 1975 kom alle med sine instruksjoner om hvordan arbeidet i FN skulle fortsette.

Kapittel 4: Høringsparter og dokumentene fra 1975 inn i debatten

I dette kapitlet vil vi se nærmere på debatten i FNs fora etter at delegatene har gjort seg kjent med dokumentene fra 1975 som rapporten fra undersøkelseskommissjonen, kjennelsen fra ICJ, Madridavtalen samt resolusjonene fra Sikkerhetsrådet og rapportene til Sikkerhetsrådet fra generalsekretæren. I tillegg preges også debatten av at ulike grupper fra Vest-Sahara har blitt tatt inn som høringspart i saksbehandlingen i FNs 4. komite. Dette dreier seg i hovedsak om de gruppene rapporten fra undersøkelseskommissjonen presenterer i sin rapport og som ble tatt for seg i forrige kapittel.

Dette kapitlet vil se på hvordan de nye opplysningene fra både dokumentene og innleggene til høringspartene formet debatten i 1975 spesielt, men også debatten i 1976 vil bli undersøkt.

Debatten i FNs fora i årene 1975 og 1976 ble endret av dette og derfor vil ikke dette kapitlet kun se på hovedaktørene Spania, Marokko, Mauritania og Algerie. Det vil være mer formålstjenlig å se på debatten bredere enn som sådan. Dette fordi i disse årene kan vi se flere aktører som er mer aktive i debatten enn før. Ofte kommenterte disse aktørene de nye hendelsene eller refererte til de nye dokumentene. Også innleggene til de ulike høringspartene ble diskutert.

Høringspartene tar del i ordskiftet

Som vi har sett i tidligere kapittel ble det av enkelte aktører stilt spørsmål ved behovet for å høre enkelte høringsparter. Like fullt var det ingen av disse som ble nektet å bli med i debatten.

Representanter fra politiske bevegelser i Vest-Sahara var for første gang tilstede under debatten i 4. komite den 18. november 1975 under møte nr. 2170. I forrige kapittel ble flere grupper presentert gjennom rapporten fra undersøkelseskommissjonen. Under dette møtet ble

representanter fra tre av disse gruppene hørt. POLISARIO, FLU og MOREHOB la frem sine syn på saken under dette møtet. Under møte nr. 2173 ble enda tre gruppers representanter hørt. Både PUNS og Djema'a har tidligere i avhandlingen blitt undersøkt primært gjennom rapporten fra undersøkelseskomisjonen. Når det kommer til den tredje gruppen som ble hørt under møte 2173, sier ikke kildene noe annet om gruppen enn det som kommer frem under nettopp dette møtet. Denne gruppen, hvis navn jeg velger å forkorte til Front Mauritanie¹⁹⁹, dukker heller ikke opp i FN-kildene fra årene etter 1976. Det er kun under disse to møtene de forskjellige gruppene var tilstede for 4. komite i 1975.

I dette avsnittet vil analysen først presentere hvordan disse bevegelsene la frem sine syn før det senere i kapitlet vil bli sett på debatten i et bredere perspektiv.

Møte 2170

Når høringene tok til under møte 2170 var dette et stykke ut i møtet. Dermed var det fra høringene begynte i dette møtet kun høringspartene som hadde ordet. Det var altså ingen innspill på det representantene la frem fra andre aktører mens representantene fra bevegelsene var tilstede. Dette ble derimot diskutert uten høringspartene tilstede ved senere møter i 1975 som vi senere i dette kapitlet vil komme tilbake til.

POLISARIO

Først ut av høringspartene var POLISARIO som ble representert ved sin daværende generalsekretær Amin Bachir. Etter å ha takket for å få lov til å tale for komiteen presenterte han POLISARIO som den eneste autentiske representant for lokalbefolkningen.²⁰⁰ Før Bachir gikk inn på situasjonen som forelå i 1975 tok han for seg utviklingen frem til 1975. Han understreket at Spania forsøkte å annektere området ved å stadig flytte spanske statsborgere inn i kolonien samtidig som de spanske koloniadministrasjonen hadde motarbeidet de av

¹⁹⁹ Gruppen blir i kildene omtalt som Front pour la liberation et la rattachement du Sahara occidental a la Republique islamique de Mauritanie.

²⁰⁰ Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 78.

lokalbefolkningen mistenkt for å inneha nasjonalistiske synspunkter.²⁰¹ Bachir mente Spania hadde både militær, økonomisk og kulturell kontroll over området. Han fortalte videre at «fengslene har i årevis vært fylt av nasjonalister». Denne aggresjonen, mente Bachir, førte til massakren utført av Spania i juni 1970 som han hevdet ble fordømt av generalforsamlingen i resolusjon 2711.²⁰² I resolusjon 2711 kan vi se under paragraf 5 at denne hendelsen refereres til som «incidents of bloodshed».²⁰³

Denne hendelsen er av flere andre sagt å være en utløsende faktor for hvorfor frigjøringsbevegelsene gikk fra fredelige midler til væpnet motstand. Også Bachir som generalsekretær for POLISARIO trakk frem dette og mente lokalbefolkningen hadde nådd et punkt hvor man stilte spørsmål om fredelige midler var effektive nok da disse ikke så ut til å gi resultater.²⁰⁴ Selv om metodene hadde forandret seg forsikret Bachir at målet forble det samme; retten til frihet og uavhengighet. Han mente lokalbefolkningen er fredselskende og tar til våpen kun for å hevde sin rett til eksistens selv om dette skulle kreve «det ultimate offer».²⁰⁵ Dette ville ifølge generalsekretæren fortsette selv om kolonisituasjonen skulle skifte fra å være europeisk gjennom Spania til å bli afrikansk.²⁰⁶ Her er det uten tvil kravene til Marokko og Mauritania som menes med afrikansk kolonialisme. Dette kommer frem i all sin tydelighet da Bachir fortsatte ved å fortvile over den situasjonen som har oppstått fordi den har

transformed into a conflict among brothers, who should have united in a common endeavour [...] in order to compel the forces of colonialism [...].²⁰⁷

Disse «brødrene» ble eksplisitt omtalt som Marokko og Mauritania senere i samme paragraf der det også ble stilt spørsmål om disse landene trodde lokalbefolkningen hadde stått i mot spansk kolonialisme bare for å akseptere at nabolandene skulle gjøre det samme som Spania.

²⁰¹ Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 80.

²⁰² Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18.11.75, paragraf 81.

²⁰³ Ordet denne resolusjonen benytter om disse hendelsene er ikke «condemn», men «regret». «The General Assembly regrets the incidents of bloodshed [...]» Se hele resolusjonsteksten for mer.

²⁰⁴ Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 82-83.

²⁰⁵ Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 102-103.

²⁰⁶ Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 84.

²⁰⁷ Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 85.

Bachir trakk senere i sitt innlegg inn kjennelsen fra ICJ og viste til konklusjonen som sier at det ikke fantes bånd som gav grunn for suverenitet over området for hverken Marokko eller Mauritania. Han stilte i den forbindelse spørsmål ved hvorfor de to landene hadde latt Spania ta området i 1884 som de så tydelig mente de hadde suverenitet over.²⁰⁸ Når vi har sett i kapittel to at Marokko da uttalte at de alltid hadde ment at Vest-Sahara var et marokkansk område virker dette som et viktig spørsmål å stille. Det er derimot ikke et spørsmål som er mulig å besvare på en tilfredsstillende måte i denne avhandlingen.

Bachir la til at hverken Spania, Marokko eller Mauritania hadde suverenitet over området. Suvereniteten tilhører, ifølge ham, lokalbefolkningen som er representert av POLISARIO. Dette gjør at Marokko og Mauritania ikke kan ha rett til å dele den nevnte lokalbefolkningen mellom seg som en «flokk sauer».²⁰⁹

Når Bachir omtalte de andre politiske bevegelsene i området forklarte han at disse enten tjener Spania eller ekspansjonistiske interesser (underforstått hos Marokko og Mauritania).²¹⁰ Når PUNS fremholdt at de var den eneste av gruppene anerkjent av spanske myndigheter som politisk parti i området, mente Bachir dette beviste at PUNS handlet ut ifra spanske interesser.²¹¹ Han la i sitt innlegg stor vekt på at i motsetning til PUNS og andre grupper i området ble POLISARIO omtalt i rapporten fra undersøkelseskommissjonen som en bevegelse med bred støtte i folket.²¹²

Bachir rettet også kritikk mot Spania som POLISARIO mente hadde ansvaret for områdets sikkerhet, men at de nå hadde

left the door open to the entry of foreign units into the area, thus giving rise to armed confrontations.²¹³

²⁰⁸ Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 86. Bachir legger også til at begge landene hadde vært uavhengige i 1884. Marokko protektorat fra 1912, Mauritania koloni fra 1906.

²⁰⁹ Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 88 og 90.

²¹⁰ Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 91.

²¹¹ Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 92.

²¹² Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 93-95.

²¹³ Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 100.

Dette mente han skjedde gjennom Madridavtalen som ble inngått 14. november, altså kun fire dager før møte nr. 2170 fant sted. Bachir var av den oppfatning at dette var en avtale inngått mellom en kolonist og to ekspansjonister. En avtale som i tillegg brøt med blant annet sikkerhetsrådsresolusjon 379 som ber alle parter involvert og interessert å forhandle.²¹⁴ Videre mente han denne avtalen burde vært fordømt av det internasjonale samfunnet fordi den, etter Bachirs mening, kun var inngått for å stikke kjepper i hjulene for avkoloniasliseringsprosessen.²¹⁵

Bachir viste også til at både Marokko og Mauritania stemte for resolusjon 1514 samt at det fantes enighet om lokalbefolkningens rett til selvbestemmelse under en trepartskonferanse mellom de tre statsoverhodene for Algerie, Marokko og Mauritania så sent som i juli 1973. Deretter reiste han spørsmål om hvorfor Marokko og Mauritania endret holdning til hele avkoloniseringsspørsmålet.²¹⁶ Denne endringen har blitt diskutert i kapittel to hvor vi kan se at det er mulig å se på dette som en faktisk endring og med sikkerhet se dette som en retorisk endring. Om endringen sees på som prosess eller i faser er det ikke mindre en forandring i måten Marokko i 1975 snakker om Vest-Sahara sammenlignet med 1972 og 1973.

Avslutningsvis i sitt innlegg kommenterte også Bachir at undersøkelseskomisjonens rapport slår fast at de fleste i området var for uavhengighet fra Spania og motstandere av integrasjon med nabolandene.²¹⁷

FLU

Senere i samme møte ble FLU, representert av Douihi Mohamed Rachid, hørt. Fra kommisjonsrapporten så vi at denne gruppen jobbet for integrasjon med Marokko. Dette synet brukte Rachid anledningen til å fremme for 4. komite. Han pekte på det han identifiserte som sosiale, politiske og militære bånd mellom Vest-Sahara og Marokko. Faktisk ble ikke betegnelsen Vest-Sahara brukt av Rachid, han omtalte kun båndene mellom «de okkuperte

²¹⁴ Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 101 og 117.

²¹⁵ Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 102 og 117.

²¹⁶ Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 105-106.

²¹⁷ Bachir, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 109-111.

områdene og båndene til resten av Marokko».²¹⁸ Med andre ord skilte han ikke mellom det spanskkontrollerte området og Marokko, men mente dette var ett og samme. Dette ligger på linje med det vi har sett fra offisielt marokkansk hold fra 1974 og utover. Synet på dette blir straks utdypet da Rachid forklarte at nå hadde den siste delen av Marokko blitt frigjort og at dette var slutten på den oppdelingen «imperialistiske krefter» har praktisert i tiår.²¹⁹ Det understrekes at den eneste løsningen på spørsmålet om Vest-Sahara er gjennom fullstendig gjenforening med Marokko.²²⁰ Han mente også at dette kunne skje fordi

the Saharans had continued to demand their return to the fatherland.²²¹

Dette ble utdypet videre når det ble vist til hvordan lokalbefolkningens deltagelse i slagene om Tarfaya viste at denne befolkningen heller ville dø enn å gi opp kampen for «forening med deres brødre i de frigjorte delene av Marokko».²²² Derfor mente Rachid det ikke var behov for selvbestemmelse fordi opp gjennom historien har befolkningen vist at de står på marokkansk side mot kolonister. Han mente dette viste hvor lojaliteten ligger siden offervilje for å etablere den «marokkanske enhet» hadde blitt vist gjennom århundrer.²²³

Videre fortalte Rachid at FLU representerte de som fremdeles forsvarte det historiske «Greater Morocco».²²⁴ Han forklarte også at det er gjennom militære slag at FLU har demonstrert sin evne til organisering og det menes å være derfra gruppen oppstod som politisk bevegelse.²²⁵

Også FLU kommenterte noen av de hendelsene som skjedde i 1975 som vi så på i forrige kapittel. Mens POLISARIOs representant tok for seg både rapporten fra undersøkelseskommisjonen, kjennelsen fra ICJ og Madridavtalen, kommenterte FLUs representant kun Madridavtalen. I motsetning til POLISARIO som omtalte denne avtalen i til

²¹⁸ Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 129.

²¹⁹ Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 130-131.

²²⁰ Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 136.

²²¹ Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 132.

²²² Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 135.

²²³ Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 138.

²²⁴ Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 137.

²²⁵ Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 135.

dels krasse ordelag og uttrykte sin motstand til avtalen, mente FLU derimot at denne avtalen kunne være med på å sikre fred og sikkerhet i området. Rachid slo fast at således vil FLU støtte denne avtalen fordi FLU ville støtte

any peaceful solution, provided that the rights of the Moroccan nation were respected [...].²²⁶

Rachid avsluttet sitt innlegg ved å si at saken må behandles i en kontekst der det finnes historiske, politiske, og sosiale bånd mellom området og Marokko. Dersom man fjernet saken fra denne konteksten vil dette være

contrary to the will of the masses, who looked forward to the day of liberation and unity.²²⁷

Det er med andre ord et helt klart skille mellom hva POLISARIO og FLU stod for. Det er langt i fra overraskende når de to tross alt representerte to vidt forskjellige ståsted i en spent konflikt. Det er derimot mer interessant å legge merke til hvordan de to representantene brukte de nye dokumentene i saken som kom frem i løpet av 1975, spesielt rapporten fra undersøkelseskommisjonen og kjennelsen fra ICJ. Dette har vi sett var viktige punkter i innlegget til Bachir, POLISARIOS generalsekretær. Derimot har vi ikke kunnet se FLUs representant, Rachid, i det hele tatt nevne hverken kjennelsen fra ICJ eller undersøkelseskommisjonen og dennes rapport. Den eneste utviklingen i saken som ble behandlet i forrige kapittel som også FLU tok tak i var Madridavtalen. Som vi ser var gruppene vidt uenige om denne avtalen stod i overensstemmelse med relevante resolusjoner fra FN eller ikke. Også her ser vi et stort sprik når FLU mente denne avtalen kunne være med på å fremme fred og sikkerhet i området. Også denne uenigheten er naturlig gitt den store kløften mellom de to gruppenes ståsted. Det er derimot litt overraskende at ikke FLU

²²⁶ Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 140.

²²⁷ Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 141.

kommenterte kjennelsen fra ICJ og tok den til inntekt for sitt syn slik vi etter hvert kommer til å se Marokko gjøre. Dette fordi FLU ellers la seg svært tett opptil Marokkos måte å argumentere på.

MOREHOB

Der tredje gruppen som ble hørt under møte 2170 skiller seg dermed ut på dette feltet. MOREHOB ble av undersøkelseskommisjonen beskrevet som en gruppe som jobbet for integrasjon med Marokko. I forrige kapittel så vi at kommisjonens rapport også forteller oss at gruppen har vært etablert i både Marokko, Algerie og Belgia før gruppen så etablerte seg i Marokko igjen. Rapporten gjør det også til et poeng at undersøkelseskommisjonen aldri møtte noen medlemmer av gruppen, kun dens president Edouard Moha. Det er også Moha som representerte gruppen når de ble hørt for 4. komite. Før Moha kommenterte kjennelsen fra ICJ gjorde han rede for gruppens historie. Samtidig gjorde han også rede for at hans egentlige navn er Ouled Taleb Mohamed Ahmed og brukte Edouard Moha som et pseudonym.²²⁸ Denne avhandlingen vil fortsette å omtale ham som Edouard Moha da det er dette navnet som ble brukt i FNs kilder.

Moha fortalte at hans gruppe skal ha hatt 6750 medlemmer per 1. oktober 1975. Han fortalte videre at gruppen var militært aktiv i Vest-Sahara gjennom frigjorte naboland og at de samarbeidet med spanske partier og organisasjoner som stod i opposisjon til Franco.²²⁹ Under sitt innlegg forklarte Moha at gruppen hadde kjøpt våpen utenlands for å stå imot spansk kolonialisme på marokkanske territorier.²³⁰

Når det kommer til synet på spørsmålet om Vest-Sahara var Moha av den oppfatning at MOREHOB var talerøret for lokalbefolkningen i Vest-Sahara og mente hele spørsmålet var en sak mellom Spania, Marokko og Mauritania som han mente kunne løses innen den afrikanske gruppen innad i FN.²³¹ Med andre ord mente han dette var en sak som kun involverte disse tre landene og at denne saken kunne løses av en av de regionale

²²⁸ Moha, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 142.

²²⁹ Moha, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 145 og 149-150

²³⁰ Moha, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 157.

²³¹ Moha, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 152.

grupperingene i FN. Dette gjør at han ekskluderer Algerie og ikke minst FNs organ som sådan. Det kommer straks klart frem hvorfor Algerie ble ekskludert. Moha fortalte at hans gruppe hadde basert seg i Algerie i håp om få politisk og materiell støtte i sin motstandskamp mot Spania som han påpekte så på området som en integrert del av landet på samme måte som Kanari-øyene.²³² Derimot fikk ikke MOREHOB denne støtten for utover i sitt innlegg beskrev han Algerie som en skorpion,

a poisonous two-faced scorpion motivated not by the spirit of true liberation of all Sahara but by the desire for bargaining [...].²³³

Moha mente med dette at Algerie var ute etter å kjøpslå med spanske myndigheter for å sikre seg dominans over området ved å «arve» kolonien og at dette ble gjort bak en «maske av broderlighet».²³⁴ Dette kvalifiserte han ved å stille spørsmål ved hva annet som kunne ligge bak Algeries insistering på å samarbeide med Spania.²³⁵ Han forklarte at Algerie prøvde å ta over området fra Spania ved å ha opprettet en gruppe som utførte aksjoner i området med algeriske militærenheter samt spanske opposisjonelle flyktninger.²³⁶ Dessuten mente Moha at Algerie har skapt opposisjonelle bevegelser i Vest-Sahara, spesielt pekte han på POLISARIO.²³⁷ Algerie ble av Moha beskyldt for å stå bak POLISARIO og gjennom denne gruppen undergrave undersøkelseskommissjonen som da ville se noe Algerie ville de skulle se, nemlig en dominerende frigjøringsbevegelse.²³⁸ Dermed argumenterte Moha for at et medlemsland av FN hadde lyktes i å lure organisasjons undersøkelseskommissjon til å finne noe som faktisk ikke var der, nemlig populær motstand mot Marokko og Mauritania's krav. Det kom ingen presisering på hvordan Algerie skal ha klart å overtale en spredt befolkning til å tale deres budskap. Uten at det er mulig å fullstendig utelukke disse beskyldningene virker det som en oppgave som er svært vanskelig når man tar hensyn til det spanske nærværet i

²³² Moha, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 153-156.

²³³ Moha, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 159.

²³⁴ Moha, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 160.

²³⁵ Moha, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 161.

²³⁶ Moha, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 164-166.

²³⁷ Moha, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 187-188.

²³⁸ Moha, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 171.

området som da måtte ha vært med på denne planen samtidig som Spania forhandlet med Marokko og Mauritania. Forhandlinger som endte opp i Madridavtalen senere samme år.

Moha var også av den oppfatning at det ikke fantes flyktninger tilhørende Vest-Sahara i Algerie og at det var svært mangelfulle opplysninger Algerie kom med om disse påståtte flyktningene.²³⁹ Dette gjør at situasjonen muligens kunne fremstilles litt mer oversiktlig når man eliminerte den ene faktoren som av flere aktører, også Marokko, tok opp som et reelt problem. Derimot pekte Moha på at situasjonen er svært kompleks, så kompleks at det kan være grunnen til vanskeligheten med å finne en løsning. Dette synet mente han deles av undersøkelseskommisjonens leder som han siterte på å mene at situasjonen er svært uoversiktlig.²⁴⁰ Dette og beskyldningene mot Algerie for å stå bak POLISARIO og deres rolle under undersøkelseskommisjonens besøk i området er de eneste referansene Moha hadde til rapporten. Likedan var han svært kort i sin omtale av kjennelsen fra ICJ. Moha oppfattet det slik at siden ICJ har etablert at området ikke var *terra nullius* da Spania tok området som sin koloni, kunne man ikke benytte resolusjon 1514 for da måtte man ha gjort dette i alle land, spesielt de hvor man har opposisjonelle bevegelser på tvers av raser.²⁴¹

Moha kom med ytterligere kritikk mot POLISARIO og mente at gruppen bestod kun av avhoppere og opposisjonelle fra Marokko og Mauritania under ledelse av en touareg.²⁴² Han mente også at gruppen ikke hadde noen militær styrke og at gruppen feilaktig gav inntrykk av å ha dette. Moha hevdet å vite at POLISARIO kun hadde en liten gruppe soldater bestående av 130 mann, mens gruppen påstår å ha omringet 6000 marokkanske soldater. Dette får ham til å sammenligne POLISARIO med historien om flua som drakk opp havet.²⁴³ I og med at POLISARIOS motstandkamp førte til at Mauritania trakk seg ut av Vest-Sahara i 1979 tyder dette på at gruppens militære styrker bestod av langt mer enn 130 soldater. Dermed ser det ut som det ligger noe mer bak Mohas uttalelse. Det vil være naturlig å forstå dette i lys av hans syn på POLISARIO som en gruppe som er opprettet av Algerie og at gruppen fikk militær støtte derfra. Derfor er det naturlig å tro Moha da mente at gruppen kun hadde 130 soldater og at resten tilhørte Algerie som kun gikk under dekke av å være en del av POLISARIO. Dette

²³⁹ Moha, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 180-183.

²⁴⁰ Moha, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 170.

²⁴¹ Moha, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 184-185.

²⁴² Moha, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 186.

²⁴³ Moha, FNs 4. komite, møte nr. 2170, 18. november 1975, paragraf 186 og 188.

står i stil med beskyldninger rettet mot Algerie fra Mauritania og Marokko som vi skal se senere i dette kapitlet.

Møte 2173

Etter møte 2170 gikk møte 2171 og 2172 uten høringsparter før tre nye ble hørt under møte 2173. Denne gangen var det PUNS, Djema'a og Front Mauritanie som ble hørt.

PUNS

Selv om vi i forrige kapittel har sett at PUNS gjennomgikk en omstrukturering i kjølvannet av deres generalsekretærs avhopp til Marokko, var det nettopp den samme Ould Rachid som ble hørt som generalsekretær for PUNS av 4. komite. Dette til tross for at undersøkelseskommisjonen har rapportert at lederskapet i partiet ble kastet og partiet omorganisert under ny ledelse mot slutten av kommisjonens reise i Vest-Sahara og nabolandene. Kildene har ikke kunnet fortelle om hvordan dette kan ha seg, men det gjør at vi bør ha i bakhodet at dette ikke nødvendigvis er en representant fra dette partiet som faktisk representerer partiets program eller medlemmer.

Ould Rachid fremhevet likeså at hans parti var det eneste partiet juridisk anerkjent av spanske kolonimyndigheter i Vest-Sahara.²⁴⁴ Hvilken betydning dette har for deres anerkjennelse som representant for lokalbefolkningen kan diskuteres. Ould Rachid fortalte at partiet ble etablert i oktober 1974, med andre ord ble partiet anerkjent av Spania som på denne tiden var en ettpartistat som også var koloniherre over området partiet tilhører. Det bør derfor være begrenset legitimitet å få av å være anerkjent av spanske kolonimyndigheter. Alle disse omstendighetene er viktig å ha i tankene når vi ser på Ould Rachids innlegg for FNs 4. komite.

²⁴⁴ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 70.

I sitt innlegg hevdet også Ould Rachid at hans parti var det eneste partiet i området som ikke er påvirket av ekstern innflytelse.²⁴⁵ Dette mente han var tilfelle nå etter at partiet hadde brutt med sin spanskstøttede oppstart selv om han fremdeles slo fast med stolthet partiets anerkjennelse fra spanske kolonimyndigheter og at alle lederne i partiet har fått sin utdannelse i Spania.²⁴⁶ Når det kommer til medlemstall mente generalsekretæren at hans parti hadde mer enn de 15 000 medlemmene han mente de hadde i mai. Han forklarte også at dette er utav 70 000 innbyggere hvor majoriteten er av nomadisk karakter.²⁴⁷ Dette til tross for at rapporten fra undersøkelseskommissjonen mener at kun 18 prosent av befolkningen levde som nomader per mai 1975. Ould Rachid viste også til rapporten fra undersøkelseskommissjonen og hvordan denne forteller at de fleste av de sjeiker og stammeledere representert i Djema'a også var aktive i PUNS.²⁴⁸

Det ble også forklart hva som nå var partiets mål. Fra forrige kapittel kan vi huske at under den første partikongressen ble det arbeidet frem et program som skulle fremme selvbestemmelse og uavhengighet for Vest-Sahara og motstand mot kravene fra Marokko og Mauritania. Etter Ould Rachids avhopp til Marokko var det ikke lenger dette synet som ble fremmet. Det er ikke overraskende at dette kommer fra ham, men under høringen for 4. komite la Ould Rachid frem sitt syn som hele partiets syn, selv etter omleggingen. Han argumenterte under høringen for at befolkningen i Vest-Sahara

had never felt any national consciousness independent of Morocco [...].²⁴⁹

Dette mente Ould Rachid har blitt bevist gjennom flere historiske hendelser og at alle marokkanske dynastier hadde sitt opphav fra Sahara.²⁵⁰ Derfor var hovedmålet for PUNS å integrere Vest-Sahara med Marokko, som Ould Rachid pekte på som områdets fedreland.²⁵¹

²⁴⁵ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 74.

²⁴⁶ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 71.

²⁴⁷ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 71.

²⁴⁸ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 72.

²⁴⁹ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 76.

²⁵⁰ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 76.

²⁵¹ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 75.

Han forklarte at lokalbefolkningen alltid hadde uttrykt vilje om å bli gjenintegrert med sitt hjemland.²⁵²

Ould Rachid fortalte også om omstendighetene rundt hans reise til Marokko og påpekte at undersøkelseskommisjonens besøk til Vest-Sahara gjorde det mulig for ham å reise til Rabat for der å avlegge sin troskapsed til kong Hassan II. I samme anledning la også Ould Rachid frem for kongen på vegne av hele lokalbefolkningen at det var deres ønske å bli gjenintegrert med Marokko.²⁵³ Dette skjedde den 19. mai og fire dager senere annonserte Spania at de ville trekke seg ut av Vest-Sahara så fort som mulig. Dette skjedde så kort tid etter hans besøk, mente Ould Rachid, fordi nå hadde han på vegne av hele befolkningen vist selvbestemmelse.²⁵⁴ Han mente denne selvbestemmelsen fortsatte da presidenten for Djema'a den 4. november 1975 avla sin troskapsed til den marokkanske trone på vegne av alle stammene i Vest-Sahara.²⁵⁵

Ould Rachid avsluttet sitt innlegg ved å hevde at hans parti var den utvilsomme representant for lokalbefolkningen og at det internasjonale samfunn burde anerkjenne dette og den prosessen av selvbestemmelse som pågikk blant annet gjennom eden han selv og presidenten av Djema'a avla til den marokkanske trone.²⁵⁶ Han mente at den beste måte å løse problemet på var direkte forhandlinger mellom Spania og Marokko.²⁵⁷ Både gjennom denne og flere tidligere argumenter utelukket Ould Rachid fullstendig Mauritania som en part å ta hensyn til i konflikten. Dette er mer overraskende enn å utelukke FN og Algerie som flere andre gjorde. Det er også verd å merke seg at Ould Rachid ikke nevnte Madridavtalen. Han viste derimot til rapporten fra undersøkelseskommisjonen selv om denne konkluderer med at POLISARIO var den dominerende frigjøringsbevegelsen i Vest-Sahara og at PUNS flere steder ikke var å se i demonstrasjonene kommisjonen observerte. Med andre ord viste Ould Rachid til en rapport som på mange områder ser ut til å svekke hans partis stilling i områdets i forhold til POLISARIOS. Han gjorde dette mens han samtidig hevdet hans parti var den udiskutable representanten for lokalbefolkningen i Vest-Sahara.

²⁵² Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 86.

²⁵³ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 82.

²⁵⁴ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 83-84.

²⁵⁵ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 84.

²⁵⁶ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 87.

²⁵⁷ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 88.

Front Mauritanie

Også Front Mauritanie ble hørt under dette møtet. I navnet ligger også deres mål, å frigjøre området for så å forene det med Mauritania. Deres representant Mohamed Abderrahmane Ould Abdellaziz mente det kun var kunstige barrierer satt opp av kolonialismen som skilte Sahara og Mauritania fra å igjen bli en sammenhengende stat.²⁵⁸ Han fortalte at befolkningen ønsket å rive disse barrierene og på den måten skape et rikere og sterkere Mauritania.²⁵⁹ Han mente også at andre frigjøringsbevegelser ikke representerte den sanne vilje til folket og kun var opptatt av utenlandske ambisjoner.²⁶⁰ Det ligger mellom linjene at denne kritikken først og fremst er rettet mot POLISARIO. Det kommer også frem når Ould Abdellaziz mente alle bortsett fra én av høringspartene hadde et helt avvikende syn på selvbestemmelse. Han mente denne gruppens legitimitet måtte revurderes av 4. komite fordi enkelte medlemmer av hans gruppe hadde forkastet deres sympati til denne gruppen og vervet seg for ham.²⁶¹

Front Mauritanie var av den oppfatning at prinsippet om selvbestemmelse ikke skal misbrukes og at oppdelingen av et folk og en stat ville vært misbruk av selvbestemmelsesretten. Derimot burde etter deres syn

the right to self-determination [...] be applied through annexation of the Territory to Mauritania, the motherland.²⁶²

Med andre ord ser vi forskjellige meninger om hvem som er den rettmessige eier av landområdet. Ikke minst ser vi også store forskjeller i måten de forskjellige gruppene ser på selvbestemmelse.

²⁵⁸ Ould Abdellaziz, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 97.

²⁵⁹ Ould Abdellaziz, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 97.

²⁶⁰ Ould Abdellaziz, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 96.

²⁶¹ Ould Abdellaziz, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 99.

²⁶² Ould Abdellaziz, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 98.

Djema'a

Presidenten for Djema'a, Khadri Ould Saad Ould El Jamaini, holdt også et kort innlegg for 4. komite der han fortalte at hans ed til den marokkanske trone ikke var en hendelse som dukket opp for første gang nå. Han forklarte således at dette ikke var første gang han avla en slik ed. Det samme gjorde han, etter eget sigende, til kong Mohamed V i 1956.²⁶³ Han fremhevet også at hans forfedre har avlagt sine eder til den marokkanske trone før ham.²⁶⁴ Ould El Jomaini omtalte også under sitt innlegg Madridavtalen i rosende ordelag. Han var av den oppfatning at dette var en god løsning på et problem som har vært behandlet i FN-systemet i flere år. Han uttalte også at

by means of that agreement, God had made the reunion possible and had fulfilled the wishes of the Saharan people.²⁶⁵

Med andre var han også av den mening at viljen til lokalbefolkningen har blitt hørt uten at han eksplisitt ekskluderte bruken av prinsippet om selvbestemmelse nedlagt i resolusjon 1514 og 1541.

Fortsatt debatt med høringspartene tilstede

Debatten under møte 2173 skiller seg fra den under møte 2170 ved at når høringspartene under møte 2173 hadde holdt sine innlegg, ble debatten åpnet for hele komiteen. Dette gjorde at både Algerie og Benin²⁶⁶ kom med spørsmål og kritikk rettet mot en eller flere av høringspartene. Således får vi i dette møtet se høringspartene ta del i debatten.

²⁶³ Ould El Jomaini, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 61.

²⁶⁴ Ould El Jomaini, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 61.

²⁶⁵ Ould El Jomaini, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 90.

²⁶⁶ Den gang Dahomey, men for enkelhets skyld brukes Benin i denne avhandlingen selv om det på dette tidspunkt var ni dager igjen før republikken Benin ble proklamert.

Algeries representant på dette møtet tok opp troverdigheten til PUNS. Dette ble gjort ved å vise til et telegram adressert til FNs 4. komite fra den nye ledelsen i partiet. I dette telegrammet kan vi lese at det omorganiserte partiet er ledet av Dueh Sidna Naucha og at partiet avviser at Ould Rachid har noen legitimitet til å kunne presentere seg som generalsekretær av partiet. Telegrammet opplyser at han ble stemplet som en forræder og at PUNS fortsatte sin motstand mot kravene fremsatt av både Marokko og Mauritania.²⁶⁷ Algerie stilte også spørsmål ved hvorfor det tidligere har kommet så hard kritikk fra Marokko rettet mot partiet som nå skal samarbeide med marokkanske myndigheter. Delegaten fra Algerie viste til at Marokko tidligere har kritisert Spania for alenegang og at dette såkalte partiet i sin helhet var en spansk kreasjon.²⁶⁸

Algerie rettet også oppmerksomheten mot tidligere uttalelser fra Marokko om Djema'a tilbake i 1974. Algerie minnet komiteen på at Marokko da mente opprettelsen av Djema'a ikke hadde noen ting som helst med avkoloniseringen av området å gjøre og kritiserte Spania for å bruke dette som

another smoke-screen [...] designed to mislead world opinion [...].²⁶⁹

Dette gjør, mente Algerie, at hverken PUNS eller Djema'a kan ha noen troverdighet eller legitimitet som representant for lokalbefolkningen.²⁷⁰

Også Benin benyttet anledningen til å kritisere Djema'a og landets delegasjon stilte to spørsmål til presidenten av Djema'a. Benin ville gjerne vite hva presidenten har gjort for at Marokko har gått fra å kritisere hans forsamling til å kunne samarbeide med dem som representant for lokalbefolkningen. I tillegg mente Benins representant å vite at presidenten av Djema'a hyllet POLISARIO i et møte i den spanske lovgivende forsamling Cortes kun tre

²⁶⁷ Taleb-Bendiab, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 103.

²⁶⁸ Taleb-Bendiab, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 101.

²⁶⁹ Taleb-Bendiab, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 104-105.

²⁷⁰ Taleb-Bendiab, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 106.

dager før han avla sin ed for kong Hassan II. Han ville da gjerne vite hva som fikk ham til å skifte mening.²⁷¹

Presidenten av Djema'a, Ould El Jomaini, svarte kun unnvikende på disse spørsmålene og understreket det han hadde sagt i sitt innlegg at dette ikke var første gangen han avla ed for den marokkanske trone.²⁷² Når det gjelder Benins andre spørsmål avviste han at han kalte POLISARIO en gruppe fra området, men han avviste ikke at han skal ha hyllet POLISARIO.²⁷³ Med andre ord svarte han ikke direkte på noen av de to spørsmålene fra Benins delegasjon.

Ould Rachid, presentert som generalsekretær for PUNS, fikk også anledning til å svare på den kritikken Algerie rettet mot ham og hans legitimitet i partiet. Han mente det kun var Spania som stod bak omorganiseringen og at dette dermed ikke var en reel prosess i partiet. Han mente derfor at både sentralkomiteen og medlemsmassen fremdeles var lojale overfor ham selv som generalsekretær i partiet og dermed hadde det spanske forsøket på å omorganisere partiet mislykkes.²⁷⁴ Ould Rachid fortalte videre at partiet ble opprettet i samarbeid med spanske myndigheter fordi dette var den eneste måten de kunne unngå forfølgelser for sitt syn. Han mente at han og sentralkomiteen i partiet som dro til Marokko representerte lokalbefolkningens virkelige ønsker.²⁷⁵ Han poengterte samtidig at Djema'a måtte gjøre det samme, skjule sin egentlige holdning og spille på lag med spanske myndigheter for å unngå forfølgelse. Ould Rachid forklarte at Djema'a ble etablert av Spania for å tie lokalbefolkningen og det var dette Marokko protesterte mot. Han forklarte også at PUNS ikke hadde hatt anledning til å kontakte marokkanske myndigheter da de ble etablert og fikk dermed ikke informert disse om deres egentlige syn og mente dette var skyld i kritikken fra Marokko.²⁷⁶ Derfor avsluttet han med å uttale at nå, siden både han selv og presidenten for Djema'a hadde snakket for 4. komite, fantes det ikke lenger

²⁷¹ Taleb-Bendiab, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 108-109.

²⁷² Ould El Jomaini, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 110 og 91.

²⁷³ Ould El Jomaini, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 111.

²⁷⁴ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 114-115.

²⁷⁵ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 113.

²⁷⁶ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 119.

a single Saharan in the Territory of Sahara who had not expressed his true wish: integration with Morocco.²⁷⁷

Dette må nok forstås som at Ould Rachid mente POLISARIO ikke bestod av lokalbefolkningen og kun var en spansk kreasjon med støtte fra Algerie. Dette synes også å komme frem tidligere i innlegget til Ould Rachid. Han forklarte da at PUNS ikke hadde deltatt i demonstrasjonene mens undersøkelseskommisjonen var i området fordi de ikke ville

participate or collaborate in demonstrations orchestrated by Spanish colonialism.²⁷⁸

Dette viser tydeligere hvordan Ould Rachid mente legitimiteten til POLISARIO var ikke-eksisterende og dermed kan vi bedre forstå hvordan han så på sitt eget parti og Djema'a som de eneste legitime representanter for lokalbefolkningen. Dette synet avviker fra hvordan undersøkelseskommisjonen rapporterer om populære demonstrasjoner der de langt fleste identifiserte seg med POLISARIO. Dette inntrykket har vi også sett bli bekreftet for undersøkelseskommisjonen gjennom både intervjuer og spontane samtaler med lokalbefolkningen. Det virker problematisk at spanske myndigheter skal ha klart å orkestrere alt dette.

Etter dette fortsatte debatten uten høringspartene som da trakk seg tilbake.

Debatten etter høringspartene

I denne delen av kapitlet vil analysen først diskutere 1975 for seg selv før 1976 blir trukket inn. Dette gir en annen struktur enn den vi så i kapittel to. Dette gjøres fordi debatten i årene 1972-1974 var annerledes enn debatten i 1975. Debatten var annerledes i den forstand at når

²⁷⁷ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 116.

²⁷⁸ Ould Rachid, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 112.

vi ser på 1975 har debatten dette året helt andre premisser enn tidligere år. Dette fordi man ser dokumentene som kom inn i debatten i form av rapporten fra undersøkelseskommissjonen, kjennelsen fra ICJ og utviklingen i området i form av Madridavtalen. Dette er selvsagt med på å endre debattens tone. I tillegg har debatten i 1975 ett annet formål enn debatten hadde i årene 1972-1974. FNs 4. komite og Generalforsamlingen hadde som oppgave i 1975 å avgjøre den videre kursen som skulle følges for arbeidet med avkoloniseringen av Vest-Sahara. Dette fordi man skal ta stilling til rapporten fra undersøkelseskommissjon og kjennelsen fra ICJ. Det var opp til Generalforsamlingen og 4. komite hvordan både kjennelsen og rapporten skulle påvirke sakens videre gang. Derfor preges også debatten av at man blant annet må ta stilling til om resolusjon 1514 fremdeles skal brukes i arbeidet med saken eller handler denne nå om reintegrering av frarøvede områder. Premissene for debatten i årene 1972-1974 var å forsøke å finne en løsning på problemet. I 1975 skulle man i tillegg diskutere hvilke redskap man skulle bruke for å finne best mulig løsning. Dette gjør at premissene er såpass endret at også strukturen for hvordan dette best mulig skal behandles i dette kapitlet må endres.

Dette gjelder også for 1976. Her skulle riktignok ikke den videre saksgangen diskuteres på samme måte som i 1975, men det som skiller 1976 fra tidligere år er at det dette året ikke stemmes over resolusjonsforslag. Den vanlige saksgangen har vært at debatten i 4. komite ledet opp til resolusjonsforslag som så diskuteres og stemmes over. Dermed er premissene igjen endret for debatten i 1976. Dette skjedde fordi komiteen og Generalforsamlingen ville la saken først bli behandlet av OAU. Dette skjedde også i 1977. Ikke før 1978 ble det igjen stemt over resolusjonsforslag i FNs Generalforsamling. Dette gjør også at 1976 blir et naturlig sted for denne avhandlingen å sette punktum. Hvis ikke måtte arbeidet og dermed også plassen blitt utvidet til å ta med sakens gang i OAU disse to årene for å kunne behandle årene 1977 og 1978 på en produktiv og fullverdig måte.

Når avhandlingen nå har kommet til debatten uten høringspartene i 1975 er det verd å legge merke til at det i dette året er flere som involverer seg i debatten på en annerledes måte enn i årene 1972-1974. Under behandlingen av disse tre årene ble ikke andre enn de sentrale aktørene tatt med fordi innleggene fra disse var svært forskjellige i art og innhold noe som gjorde det vanskelig å ta dette med på en måte som gav mer innsikt og ikke førte til økt forvirring. I 1975 er disse aktørene lettere å ta med i behandlingen da disse dette året var langt

mer saksorienterte enn tidligere. Med dette menes det at andre enn hovedaktørene i dette året har kjennelsen fra ICJ, rapporten fra undersøkelseskommissjonen samt Madridavtalen å forholde seg til. Og det er nettopp dette som preger innleggene til disse «andre aktørene». Der de i årene 1972-1974 var lite ensrettet og svært sprikende foreligger det i 1975 en helt annen tilnærming til debatten fra disse. Debatten i 1975 var ikke lenger preget av å være dominert av hovedaktørene men heller en debatt der også flere aktører sier sin mening om sakens gang og sitt syn på de hendelsene vi har sett under kapittel tre.

Derfor vil behandlingen av debatten dette året være mindre oppdelt etter land og det vil være et bredere fokus enn det vil så i behandlingen av årene 1972-1974.

Vi kan allerede under møte 2171 se andre enn hovedaktørene kommentere både høringsparter og rapporten fra undersøkelseskommissjonen. Under dette møtet la Cuba frem sitt syn på både utviklingen i området, POLISARIO og rapporten. Cubas representant forklarte at rapporten gav uttrykk for at hele lokalbefolkningen var for en uavhengig stat.²⁷⁹ Samtidig påpekte han at rapporten bemerker utviklingen blant lokalbefolkningen som blir mer og mer bofaste. Cuba mente også det kunne få farlige konsekvenser for andre befolkninger i samme situasjon dersom avkoloniseringen av Vest-Sahara ikke løses ved å la lokalbefolkningen selv fritt få bestemme sin egen fremtid.²⁸⁰ Cuba kommenterte også POLISARIO sitt innlegg fra møte 2170 som ble avholdt bare dagen før møte 2171. Cuba viste igjen til rapporten fra undersøkelseskommissjonen og mente denne

had shown without any possible doubt that Frente POLISARIO was the national liberation movement of the Sahara and that it had the support of the vast majority of its inhabitants.²⁸¹

Og av den grunn, mente Cuba, burde denne bevegelsen anses av Generalforsamlingen som den legitime representant for lokalbefolkningen.²⁸²

²⁷⁹ Alarcon, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 74.

²⁸⁰ Alarcon, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 78-80.

²⁸¹ Alarcon, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 81.

Umiddelbart etter Cubas innlegg fikk Marokkos representant ordet. I dette innlegget ble det lagt vekt på å gjennomgå sitt lands synspunkter. Det var Marokkos permanente representant til FN, Driss Slaoui som la frem disse. Han mente «den grønne marsjen» ikke kunne tolkes fiendtlig, men at deltagerne hadde vist at målet var å forsvare

the authentic character of Morocco embodied in those lands.²⁸³

Han mente videre at Sikkerhetsrådet var blitt nødt til å innrømme marsjens fredelige karakter da denne ikke hadde blitt fordømt av Sikkerhetsrådet.²⁸⁴ Det virker vanskelig å lese dette ut ifra resolusjonene 377, 379 og 380 som ble behandlet på slutten av forrige kapittel. Marokko forklarte videre at de hadde rettet seg etter disse resolusjonene da de trakk marsjen tilbake til Marokko den 12. november og mente dermed de hadde gjort et bevisst viktig bidrag for å opprettholde fred og sikkerhet i regionen.²⁸⁵ Slaoui var også av den oppfatning at Madridavtalen ville sikre samarbeidet som resolusjonene etterlyste og at dermed fulgte de tre involverte landene Sikkerhetsrådets anbefalinger.²⁸⁶ Han mente Sikkerhetsrådet, ved å oppfordre til samarbeid og forhandlinger, også viste respekt for kravene til Marokko og Mauritania.²⁸⁷

Marokko forklarte også at de tre landene skulle handle i samsvar med lokalbefolkningens interesse. Dette skulle skje gjennom Djema'a som nå ble kalt

the representative assembly of all the Saharan tribes.²⁸⁸

²⁸² Alarcon, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 82.

²⁸³ Slaoui, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 84.

²⁸⁴ Slaoui, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 85.

²⁸⁵ Slaoui, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 86-87.

²⁸⁶ Slaoui, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 88.

²⁸⁷ Slaoui, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 89.

²⁸⁸ Slaoui, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 95-96.

Marokkos representant mente dette ville gjøre at både Marokko og Mauritania krav ble etterfulgt samtidig som lokalbefolkningens ønsker også ble det.²⁸⁹ Han fulgte dette opp med å fortelle at Generalforsamlingen burde bifalle dette da partene nå hadde løst konflikten gjennom direkte forhandlinger.²⁹⁰ Han la til at også lokalbefolkningen hadde blitt hørt selv før Madridavtalen ble erklært 14. november. Dette mente han hadde skjedd ved at både generalsekretær Ould Rachid fra PUNS, som Slaoui fremhevet som det eneste lovlige partiet i området, og presidenten for Djema'a hadde avlagt ed til den marokkanske trone.²⁹¹ Slaoui forklarte således at

the views of the Saharan population were clear manifest to observers from all parts of the world.²⁹²

Han fremhevet derfor at Madridavtalen ikke kunne kritiseres fordi denne var et logisk utfall av en prosess all den tid ICJ har anerkjent båndene mellom Vest-Sahara og Marokko og Mauritania og dermed tatt høyde for alle juridiske og politiske faktorer.²⁹³

Dermed kan vi se hvordan Marokko argumenterte for sitt syn også etter undersøkelseskomisjonens rapport og kjennelsen fra ICJ forelå. Marokko tolket altså disse til inntekt for sitt syn. Etter hvert i debatten dette året vil vi se dette synet bli både støttet og utfordret og kritisert.

Like etter Marokkos innlegg holdt Spania ett kort innlegg der representanten forklarte Spanias handlinger og fremholdt at det var riktig og viktig å forhandle seg frem til Madridavtalen, da alternativet etter Spanias mening var bruk av militære styrker.²⁹⁴ Spanias delegasjon mente også at Djema'a var en legitim representant for lokalbefolkningen og at prinsippet om

²⁸⁹ Slaoui, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 97.

²⁹⁰ Slaoui, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 100.

²⁹¹ Slaoui, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 104.

²⁹² Slaoui, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 106.

²⁹³ Slaoui, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 101-102 og 107.

²⁹⁴ De Pinies, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 118.

selvbestemmelse slik ble opprettholdt.²⁹⁵ Spania gav dermed støtte til Marokko og Mauritania hva representasjon av lokalbefolkningen innen Madridavtalen gjelder. Den spanske delegasjonen sa også at landet håpet av fastholde datoen for sin uttrekning fra Vest-Sahara som ble gjort kjent gjennom Madridavtalen og slo fast at Vest-Sahara ikke lenger skulle være en koloni.²⁹⁶

Ved et senere møte kan vi se Mauritania legge frem sitt syn som er ganske nært det marokkanske. I dette innlegg kan vi se Mauritanias representant legge frem sitt lands oppfatning av både kjennelsen fra ICJ og rapporten fra undersøkelseskomisjonen. Innlegget ble åpnet ved å vise til kjennelsen fra ICJ og dennes paragraf 149 som omhandler båndene mellom området og Marokko på den side og Mauritania på den annen. Mauritania tok dette til inntekt for sitt syn og mente dette beviser de sterke båndene mellom Mauritania og Vest-Sahara.²⁹⁷ Det er verdt å merke seg at representanten siterte paragraf 149, men ikke hele paragrafen. Det ble kun referert til den delen av paragrafen som omtalte båndene mellom Mauritania og Vest-Sahara før området ble tatt som koloni av Spania. Dette gjør at en viktig del av paragrafen ikke ble sitert. Paragrafen fortsetter nemlig ved å vise til at det også fantes stor uavhengighet mellom de forskjellige emiratene i området og paragrafen avsluttes med følgende konklusjon:

the proposition ,therefore, that the Bilad Shinguitti should be considered as having been a Mauritanian «entity» enjoying some form of sovereignty in Western Sahara is not one that can be sustained.²⁹⁸

Det er dette som danner grunnlag for at kjennelsen fra ICJ erklærer at det finnes bånd, men ikke av en art som la grunnlag for å si at hverken Marokko eller Mauritania hadde suverenitet over Vest-Sahara.²⁹⁹ Vi ser altså Mauritania vise til en av kjennelsens konklusjoner uten å

²⁹⁵ De Pinies, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 117.

²⁹⁶ De Pinies, FNs 4. komite, møte nr. 2171, 19. november 1975, paragraf 120.

²⁹⁷ Ould Cheikh, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 123-124.

²⁹⁸ ICJ advisory opinion, 16. oktober 1975, paragraf 149.

²⁹⁹ ICJ advisory opinion, 16. oktober 1975, paragraf 162.

sitere hele paragrafen og dermed virker det som om kjennelsen faktisk støtter Mauritania syn. Med andre ord ser vi at Mauritania benyttet seg av de deler som passet sitt syn, men ikke tok med det som var motstridende til dette.

Argumentasjonen som kommer frem senere i innlegget er følgelig basert på denne oppfatningen av kjennelsen. Et klart eksempel på dette ser vi når Mauritania representant siterer sin egen president Mokhtar Ould Daddah fra en uttalelse 17. oktober 1975, dagen etter at kjennelsen var blitt kjent. I denne kommer det frem at president Ould Daddah tok kjennelsen som en full seier for Mauritania og uttalte:

the International Court of Justice confirmed, with the full weight of its full moral authority, the reasons for which we had always sought [...] the restoration of the unity of our people [...].³⁰⁰

På bakgrunn av dette synet spurte Mauritania også hvorfor deres rett til å gjenopprette den nasjonale enhet ikke var blitt anerkjent.³⁰¹

Under samme møte møtte synet til Marokko og Mauritania motbør. Selv om Sierra Leones representant ikke direkte kritiserte Mauritania viste denne til paragraf 162 i kjennelsen fra ICJ og siterte konklusjonen fra denne paragrafen,

Thus the court has not found legal ties of such a nature as might affect the application of resolution 1514.³⁰²

Vi ser også at Benin viste til den samme paragraf 162 og forklarte uten å sitere paragrafen at prinsippet om selvbestemmelse og uavhengighet ikke skulle forkastes i det videre arbeid etter kjennelsen fra ICJ.³⁰³

³⁰⁰ Ould Cheikh, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 129.

³⁰¹ Ould Cheikh, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 126.

³⁰² Williams, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 165.

Selv om ingen av disse landene rettet direkte kritikk eksplisitt mot Mauritania eller Marokko ser vi at deres oppfatning ble møtt med oppfatninger som går på tvers av synet til de to landene og at dette ikke i all hovedsak kom fra Algerie. Innleggene fra Sierra Leone, Benin og andre vil bli tatt opp igjen senere i dette kapitlet.

Mauritania fortalte også om sin frykt for situasjonen som kunne oppstå dersom Vest-Sahara ble en uavhengige, suverene stat. Denne frykten var knyttet til nomadiske stammer som krysset grenseområdene og Mauritania mente de

could not but consider the danger that such a political stand represented for Mauritania and Morocco.³⁰⁴

Mauritanias representant uttrykte også frykt for at det var blitt hevdet å være 750 000 slike.³⁰⁵ Dette til tross for at rapporten fra undersøkelseskommissjonen understreker at kun 18 % av befolkningen enda holdt ved sin nomadiske livsstil og at de resterende 82 % følgelig var bosatte. Dette ble i debatten påpekt av Madagaskar under ett senere møte.³⁰⁶ Heller ikke representanten fra Madagaskar rettet kritikk direkte mot Mauritania selv om det ble vist til rapporten som presenterte noe annet enn Mauritanias oppfatning. Selv om man refererte til deler av rapporten som motsa andre delegasjoner ble det ikke påpekt direkte at den ene eller andre delegasjon hadde tatt feil.

Vi kan se også andre eksempler der Mauritania ytterligere kvalifiserte utsagn fra rapporten. Dette kan sees ved et eksempel der Mauritania omtalte kompleksiteten ved situasjonen i Vest-Sahara. Dette ble tatt opp av undersøkelseskommissjonen der de under paragraf 155 i sin rapport skriver at

³⁰³ Paqui, FNs 4. komite, møte nr. 2174, 24. november 1975, paragraf 68.

³⁰⁴ Ould Cheikh, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 151.

³⁰⁵ Ould Cheikh, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 152.

³⁰⁶ Rabetafika, FNs 4. komite, møte nr. 2174, 24. november 1975, paragraf 99.

the question of determining who is and who is not an indigenous inhabitant of the Territory is a somewhat complex matter.³⁰⁷

Da Mauritania omtalte denne paragrafen mente de rapporten

[...] showed that currently differentiation between the Saharans and the neighbouring populations would be very difficult, if not impossible.³⁰⁸

I rapporten tok ikke kommisjonen stilling til vanskelighetsgraden av en slik prosess. Vi ser ikke nødvendigvis at Mauritania prøver å legge til mening til rapporten, men vi ser en måte å behandle dokumentene på som tjener deres sak. Mauritanias representant oppsummerte sitt lands syn på kjennelsen og rapporten som landet mente bekreftet deres synspunkter som jo gikk ut på at dette var mauritansk land som skulle gjenforenes med resten av Mauritania. Det ble også forklart at Mauritania ville gjøre sitt ytterste for å få til en gjenforening som

the peoples on both sides of that mockery of a frontier so profoundly aspired.³⁰⁹

Etter Mauritanias innlegg under dette er det en stund til en av hovedaktørene igjen holdt et innlegg i debatten.

Flere andre aktører involverer seg

Under de påfølgende møtene er det de landene som ikke klassifiseres som hovedaktørene som er de mest aktive. Dette kapitlet har allerede tatt opp noen få punkter fra dette allerede for å

³⁰⁷ Rapport A/10023/rev.1, volum III, 1975, paragraf 155.

³⁰⁸ Ould Cheikh, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 150.

³⁰⁹ Ould Cheikh, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 161.

vis hvordan Mauritania's innlegg ble møtt utover i debatten. Kapitlet vil nå ta for seg hvordan «de andre» aktørene tok del i debatten i 1975.

Umiddelbart etter Mauritania's innlegg gikk ordet til Sierra Leone. Som vi var inne på tidligere har vi sett at representanten til Sierra Leone var en av aktørene som kom med sitater fra paragrafer fra enten kjennelsen til ICJ eller rapporten fra undersøkelseskommisjonen som gikk imot synspunktene til Mauritania og Marokko samt Spanias synspunkter på Madridavtalen.

I tillegg til å vise til at ICJ ikke så noe grunnlag for å gå bort fra å benytte resolusjon 1514 viste Sierra Leone til resolusjon 3292 fra 1974. Dette er resolusjonen som ba ICJ vurdere saken. Sierra Leone viste til at denne resolusjonen ba ICJ vurdere saken og at dette skulle gjøres uten å sette til side bruken av resolusjon 1514.^{310 311} Sierra Leone fortsatte ved å kommentere Madridavtalen og landets representant fremholdt at det viktigste for avkoloniseringen var å lytte til lokalbefolkningens ønsker.³¹² Dette er også grunnen til at samme lands representant uttalte at han var

greatly disturbed that such an agreement regarding the future of the Sahara could have been arrived at without any consultation with the people of the Territory with a view to ascertaining their wishes.³¹³

Representanten fra Sierra Leone viste også til Spesialkomiteens anbefaling at også flyktningene fra Vest-Sahara må bli hørt og at deres interesser må beskyttes.³¹⁴ Dette går imot MOREHOBs påstand om at det ikke finnes flyktninger fra Vest-Sahara som vi så fra deres innlegg som høringspart.

³¹⁰ Williams, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 164.

³¹¹ Paragraf 1 av resolusjon 3292 ser slik ut: «[The General Assembly] 1. Decides to request the International Court of Justice, without prejudice to the application of the principles embodied in the General Assembly resolution 1514 (XV), to give an advisory opinion at an early date on the following questions:». Deretter følger de to spørsmål som ICJ tok stilling til.

³¹² Williams, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 171.

³¹³ Williams, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 169.

³¹⁴ Williams, FNs 4. komite, møte nr. 2173, 21. november 1975, paragraf 167.

Synspunktene til Mauritania og Marokko fortsatte å bli utfordret inn i neste møte da Tanzania fikk ordet. Representanten åpnet sitt innlegg ved å advare mot kolonialisme enten det kom i tradisjonell form eller i nye former «gjemt bak språk og stil» som forsøker å legitimere handlinger foretatt utenfor FN.³¹⁵ Dette er klart rettet mot kravene til Marokko og Mauritania og således står dette som en spissing av kritikken. At dette var rettet mot Marokko og Mauritania blir også bekreftet senere i innlegget fra Tanzania. Representanten forklarte

however complex the Territory's decolonization process might be, and whatever might be the [...] claims to the Territory of some of the parties concerned [...] the United Nations [...] consistently brought forth [...] the right of the people of Spanish Sahara to self-determination in accordance with resolution 1514 (XV).³¹⁶

Dermed ser vi klart hvem kritikken ble rettet mot selv om det fremdeles ikke ble brukt navn direkte, men i stedet brukte man uttrykk som «some of the parties». Det er viktig å huske på at det til tross for enkelte utbrudd er diplomater som diskuterer i 4. komite.

Men dette hindret ikke representanten fra Tanzania i å kritisere Spania for å ha skapt vanskeligheter for avkoloniseringsprosessen og dermed gått imot resolusjoner fra Generalforsamlingen.³¹⁷ Det ble også rettet kritikk mot de tre landene da Tanzania kommenterte Madridavtalen. Representanten mente denne avtalen underordnet lokalbefolkningens rettigheter til fordel for nabolandenes territoriale krav.³¹⁸ Dette fikk representanten til å stille spørsmål ved hvor det skal ende dersom man i denne saken ikke skal ta hensyn til prinsippet om selvbestemmelse. Tanzania mente dette kunne få alvorlige følger ikke bare regionalt, men også internasjonalt.³¹⁹ Avslutningsvis fortalte Tanzanias representant at en avgjørelse om det videre arbeidet måtte baseres på de anbefalinger som kom fra

³¹⁵ Selim, FNs 4. komite, møte nr. 2174, 24. november 1975, paragraf 38 og 51.

³¹⁶ Selim, FNs 4. komite, møte nr. 2174, 24. november 1975, paragraf 40.

³¹⁷ Selim, FNs 4. komite, møte nr. 2174, 24. november 1975, paragraf 42.

³¹⁸ Selim, FNs 4. komite, møte nr. 2174, 24. november 1975, paragraf 57.

³¹⁹ Selim, FNs 4. komite, møte nr. 2174, 24. november 1975, paragraf 58.

undersøkelseskomisjonens rapport samt spesialkomiteens videre arbeid med disse.³²⁰ Dette synet kan vi se bli støttet fra Zambia, hvis representant mente 4. komite ikke kunne late som om rapporten og kjennelsen fra ICJ ikke eksisterer og at disse burde danne grunnlaget for den videre behandlingen av avkoloniseringen av Vest-Sahara.³²¹

Debatten tilspisses

I samme møte som Tanzania utfordret synet til Marokko og Mauritania fortsatte dette gjennom Benins innlegg. Vi har så vidt vært inne på dette innlegget tidligere. I tillegg til å kommentere kjennelsen fra ICJ rettet deres representant spørsmål om det var

normal, just or moral for other countries to decide the future of [...] the Saharan people without consulting the latter.³²²

Det ble også rettet ytterligere kritikk mot Spania i denne sammenheng da Benin mente Spania kun var ute etter en del av «byttet» og derfor hadde gått med på forhandlinger til tross for at FNs Sikkerhetsråd hadde oppfordret til at slike forhandlinger skulle være under veiledning av generalsekretæren.³²³

Benin kommenterte også den politiske situasjonen i området og representanten mente det var første gang i menneskets historie et folk ble tilbudt uavhengighet, men at de såkalte autentiske representantene for dette folket fortalte FNs 4.komite at de foretrakk

³²⁰ Selim, FNs 4. komite, møte nr. 2174, 24. november 1975, paragraf 60.

³²¹ Kamana, FNs 4. komite, møte nr. 2174, 24. november 1975, paragraf 91.

³²² Paqui, FNs 4. komite, møte nr. 2174, 24. november 1975, paragraf 63.

³²³ Paqui, FNs 4. komite, møte nr. 2174, 24. november 1975, paragraf 67 og 71.

a life of slavery under the pretext of an ill-defined allegiance to a crown.³²⁴

Videre mente representanten fra Benin det kun var POLISARIO som hadde støtte blant folket og dermed ikke overraskende var denne bevegelsen for uavhengighet der de andre gruppene var for integrasjon med det ene eller det andre nabolandet.³²⁵

En ytterligere tilspissing av tonen i debatten kan vi ser da Zambia fikk ordet under det samme møte som både Tanzania og Benin holdt sine innlegg. Under sitt innlegg fortalte Zambias representant at Spania hadde «forrådt lokalbefolkningen» gjennom å trekke seg ut av kolonien ved å «gi etter for kravene til Marokko og Mauritania».³²⁶ Dette var myntet mot Madridavtalen som ble påpekt av representanten i samme paragraf.

Mot slutten av møte 2174 kom det også frem en del korte innlegg til støtte for kravene til Marokko og Mauritania. Denne støtten kommer først fra to arabiske land, Jordan og Oman. Representanten fra Jordan mente Madridavtalen er med på å sikre avkoloniseringen og forklarte at båndene mellom nabolandene og Vest-Sahara måtte tas hensyn til.³²⁷ Under møte 2175 uttalte representanten fra Oman seg enda klarere da han forklarte at

the agreement [...] to restore sovereignty over Western Sahara to its true and original holders, namely, Mauritania and Morocco, [...] represented an effective and worthy step towards decolonization.³²⁸

Også et ikke-arabisk land gav like etter Omans innlegg støtte til Marokko og Mauritania. Senegal pekte under sitt innlegg på at spørsmålene stilt til ICJ ble stilt på feil premisser.

³²⁴ Paqui, FNs 4. komite, møte nr. 2174, 24. november 1975, paragraf 64.

³²⁵ Paqui, FNs 4. komite, møte nr. 2174, 24. november 1975, paragraf 66.

³²⁶ Kamana, FNs 4. komite, møte nr. 2174, 24. november 1975, paragraf 92.

³²⁷ Batayneh, FNs 4. komite, møte nr. 2174, 24. november 1975, paragraf 129-130.

³²⁸ Al-Said, FNs 4. komite, møte nr. 2175, 27. november 1975, paragraf 10.

Istedenfor å benytte seg av moderne lov som ICJ gjorde burde man for å få ett riktig resultat benytte seg av stammelover og muslimsk lov som var gjeldende i området på det aktuelle tidspunkt.³²⁹ Dette synet ble på et senere møte støttet av delegasjonen fra Irak.³³⁰ Gabon kommenterte også kravene til Marokko og Mauritania og mente disse var basert på «autentisk beviste historiske fakta».³³¹

Ikke lenge etter at Senegal hadde ordet fikk Sri Lanka ordet og igjen ble det rettet kritikk mot Madridavtalen. Sri Lanka uttalte på bakgrunn av Madridavtalen

Instead of one fox being put in charge of the chicken coop there appeared to be three foxes.³³²

Det er klart at det ligger i denne uttalelsen en stor bekymring for at folkeviljen ikke vil bli respektert. Sri Lanka var av den mening at Marokko og Mauritania var fiendtlig innstilt til prinsippet om selvbestemmelse for lokalbefolkningen.³³³ Sri Lanka fortsatte kritikken mot Marokko og Mauritania og mente at så lenge de to landene er innblandet i administrasjonen av området vil man ikke kunne stole på at lokalbefolkningens frie vilje ville bli hørt.³³⁴ Også Ghana uttrykte seg kritisk til Madridavtalen som deres representant mente ikke kunne «fullbyrdes uten å ofre lokalbefolkningen» og at det i det hele tatt ikke var gjort et anstendig forsøk på å innhente viljen til lokalbefolkningen i avtalen.³³⁵ Ghana mente således at kun en folkeavstemning under oppsyn fra FN var godt nok for å kunne sikre seg et klart bilde av viljen til lokalbefolkningen.³³⁶

Klarest i sin kritikk under debatten i 1975 var nok Nigeria som ikke ville kommentere intensjonene til de som er involvert i Madridavtalen annet enn å påpeke at

³²⁹ Kamara, FNs 4. komite, møte nr. 2174, 24. november 1975, paragraf 12.

³³⁰ Araim, FNs 4. komite, møte nr. 2176, 28. november 1975, paragraf 17-18.

³³¹ Essonghe, FNs 4. komite, møte nr. 2175, 27. november 1975, paragraf 119.

³³² Amerasinghe, FNs 4. komite, møte nr. 2175, 27. november 1975, paragraf 52.

³³³ Amerasinghe, FNs 4. komite, møte nr. 2175, 27. november 1975, paragraf 55.

³³⁴ Amerasinghe, FNs 4. komite, møte nr. 2175, 27. november 1975, paragraf 86.

³³⁵ Sam, FNs 4. komite, møte nr. 2175, 27. november 1975, paragraf 134-135

³³⁶ Sam, FNs 4. komite, møte nr. 2175, 27. november 1975, paragraf 142.

the road to hell [is] sometimes paved with good intentions.³³⁷

Dette sier mye om utviklingen mot en stadig mer krass kritikk etter hvert som møtene i 4. komite skred frem.

Hovedaktørene har igjen ordet

Mot slutten av debatten fikk enkelte av hovedaktørene ordet på nytt. Algerie, Marokko og Spania fikk sjansen til å uttale seg da deres tidligere innlegg hadde blitt holdt før de tre siste høringspartene hadde lagt frem sine syn. Mauritania fikk ikke ordet igjen da deres delegasjon hadde hatt ordet etter at alle seks høringspartene hadde holdt sine innlegg.

Marokko brukte sitt innlegg til å gjenta en del momenter fra sitt tidligere innlegg og det kom også frem en del presiseringer av disse. Det ble forklart at da Marokko mente lokalbefolkningens syn allerede hadde kommet til syne var dette nå bekreftet gjennom innleggene til FLU og MOREHOB. Marokko mente nå at det var åpenbart at hele lokalbefolkningen støttet både dem selv og Mauritania i sine krav.³³⁸ Marokkos representant forklarte også at hans land ikke ville ha stemt for resolusjon 1514 i 1960 dersom denne dikterte en prosess for avkolonisering som skulle følges blindt.³³⁹

Algerie holdt sitt innlegg ikke lenge etter Marokko. Algerie benyttet innlegget til å rette hard kritikk mot Madridavtalen. Representanten fra Algerie mente de landene som hadde inngått avtalen og som i ettertid mente disse har vært i samsvar med resolusjonene fra Sikkerhetsrådet har stått for

³³⁷ Ayodele, FNs 4. komite, møte nr. 2176, 28. november 1975, paragraf 52.

³³⁸ Slaoui, FNs 4. komite, møte nr. 2177, 28. november 1975, paragraf 34-36.

³³⁹ Slaoui, FNs 4. komite, møte nr. 2177, 28. november 1975, paragraf 64.

a deliberately distorted interpretation of the resolutions of the Security Council.³⁴⁰

Denne kritikken går da først og fremst mot Marokko som vi har sett var det landet som tydeligst har ment at avtalen var i henhold til disse resolusjonene. Det ble også rettet kritikk mot de tre landene involvert i Madridavtalen som Algerie mente ville lure det internasjonale samfunnet til å tro at prinsippet om selvbestemmelse var blitt tatt hensyn til i avtalen.³⁴¹ Dette ble gjort ved å gjenta at både Marokko og Mauritania var så kritiske til Djema'a og PUNS tidligere, men nå da disse støttet Marokko var de blitt anerkjent av Marokko som legitime representanter for lokalbefolkningen.³⁴²

Algerie forklarte også at det ikke var blitt gitt mandat fra Generalforsamlingen til medlemsstater å gjøre FNs jobb i avkoloniseringen og mente en folkeavstemning under FN-oppsyn måtte til for at lokalbefolkningen fritt skulle kunne avgjøre sin egen fremtid.³⁴³

Representanten mente og det var Generalforsamlingens plikt å følge de anbefalinger som har kommet fra ICJ og undersøkelseskommissjonen, anbefalinger som Generalforsamlingen selv hadde bedt om.³⁴⁴

Spania mente i sitt innlegg at de ikke hadde gjort noe galt og gjentar for det meste det som ble sagt under landets innlegg under møte 2171 som vi har sett på tidligere i kapitlet. Den spanske representanten forklarte for komiteen at de var av den oppfatning at selvbestemmelse kunne skje fyllest også nå som Marokko og Mauritania var med på administrasjonen av området.³⁴⁵

Vi ser altså gjennom kildene at debatten som nevnt ble stadig mer tilspisset hva angår kritikken som ble rettet mot en eller flere involverte parter. Denne utviklingen skjedde gjennom en stadig tilspissing og det er ofte de landene som ikke kan klassifiseres som hovedaktørene som kom med den skarpeste tonen. Vi kan se at kritikken mellom

³⁴⁰ Rahal, FNs 4. komite, møte nr. 2177, 28. november 1975, paragraf 83-87.

³⁴¹ Rahal, FNs 4. komite, møte nr. 2177, 28. november 1975, paragraf 101.

³⁴² Rahal, FNs 4. komite, møte nr. 2177, 28. november 1975, paragraf 102-104.

³⁴³ Rahal, FNs 4. komite, møte nr. 2177, 28. november 1975, paragraf 88.

³⁴⁴ Rahal, FNs 4. komite, møte nr. 2177, 28. november 1975, paragraf 96.

³⁴⁵ De Pinies, FNs 4. komite, møte nr. 2177, 28. november 1975, paragraf 114.

hovedaktørene var spisset, men den er ikke på langt nær så krass som det vi kan se fra land som Nigeria og Sri Lanka.

New Zealands representant oppsummerte debatten i 1975 med en god observasjon. Han kommenterte at debatten hadde endret seg fra å tidligere være en debatt om når Vest-Sahara skulle avkoloniseres til å bli en debatt om hvordan Vest-Sahara skulle avkoloniseres.³⁴⁶ Dette oppsummerer svært godt hvordan debatten faktisk utviklet seg. Dette kommer også til syne gjennom resolusjonen som ble fattet dette året.

Resolusjon 3458 A og B

Debattens endring fra når avkoloniseringen skal skje til hvordan den skal skje, ser vi helt klart eksemplifisert i resolusjon 3458 som ble vedtatt etter debatten i 1975. Man kan tydelig se at debatten har endret seg når vi kan se at resolusjon 3458 er delt opp i to resolusjoner, A og B. Det er ikke veldig uvanlig i FN at resolusjoner blir vedtatt som A og B, men det er såpass uvanlig at det er verd å merke seg at det skjedde dette året som vi har sett var svært polarisert i debatten, der en rekke land utfordret synet til Marokko og Mauritania. På den andre siden stod noen, som regel arabiske, alle muslimske, land som forsvarte kravene til de to landene.

Denne polariserte debatten gjør at de to resolusjonene omhandler to forskjellige ting, men det finnes også likheter, begge resolusjonene slår fast at resolusjon 1514 skal følges og bekrefter lokalbefolkningens rett til selvbestemmelse. Det er derimot forskjeller på hvordan dette skal løses. Resolusjon A ber Spania som administrerende makt å sikre at lokalbefolkningen får utøve sin rett til selvbestemmelse i henhold til observasjonene og anbefalingene til kjennelsen fra ICJ og rapporten fra undersøkelseskommissjonen.³⁴⁷ Resolusjonen ber også alle parter involvert avstå fra handlinger som ligger utenfor avgjørelsene tatt av Generalforsamlingen.³⁴⁸

Denne resolusjonen nevner ikke Madridavtalen, det gjør derimot 3458 B som «takes note of» denne avtalen. Deretter slår resolusjonen fast den umistelige retten lokalbefolkningen har til selvbestemmelse. Resolusjonen ber så landene involvert i Madridavtalen om å sikre en fritt

³⁴⁶ Walter, FNs 4. komite, møte nr. 2176, 28. november 1975, paragraf 3.

³⁴⁷ a/res/3458[A], paragraf 7.

³⁴⁸ a/res/3458[A], paragraf 9.

uttrykt vilje blant lokalbefolkningen før resolusjonen ber om at denne selvbestemmelsen skal uttrykkes

through free consultations organized with the assistance of a representative of the United Nation appointed by the Secretary-General.³⁴⁹

Resolusjon A ble vedtatt ved 88 stemmer mot 0. Resolusjon B møtte langt mer motstand og ble vedtatt med knapp margin, 56 stemmer mot 42. Resolusjon B er en mye kortere resolusjon som i sin hovedparagraf ber landene sørge for selvbestemmelse gjennom konsultasjoner gjennomført med assistanse fra en FN-representant. 3458 A ber derimot om at administrasjonsmakten, Spania, skal legge forholdene til rette for konsultasjon med lokalbefolkningen som skal foregå innenfor FNs rammeverk og under oppsyn av FN. Med andre ord ber den ene resolusjonen landene som har blitt enige om Madridavtalen gjøre noe, mens den andre ber administrasjonsmakten, Spania, gjøre noe. Det er også forskjell når den ene ber om at konsultasjonen skal skje med assistanse fra FN mens den andre ber om at konsultasjonen skal skje innenfor FNs rammeverk og i tillegg under oppsyn av FN. Resolusjonene forholder seg altså til to forskjellige mottakere der den ene anerkjenner landene under Madridavtalen som administrator, mens den andre ser på Spania som administrator og ikke engang nevner Madridavtalen. Dette gjør at partene i konflikten får to ganske forskjellige instruksjoner.

Uansett hvordan man ser den doble resolusjon 3458 nevner begge selvbestemmelse og resolusjon 1514. Dermed kan man se en Generalforsamling som helt tydelig er enig i konklusjonene fra undersøkelseskommisjonens rapport og kjennelsen fra ICJ når det gjelder akkurat selvbestemmelse. Når også spesialkomiteen anbefaler at man skal følge resolusjon 1514 og at Sikkerhetsrådet i to av sine tre resolusjoner i 1975 refererer til resolusjon 1514 ser vi tydelig at den gjennomgående konklusjonen fra FNs organer er at Vest-Sahara skal avkoloniseres i henhold til resolusjon 1514. Det var nettopp dette som var

³⁴⁹ a/res/3458[B], paragraf 4.

Generalforsamlingens oppgave i 1975, å avgjøre hvilken vei FN skulle gå for å løse spørsmålet om Vest-Sahara.

Ordsiftet fortsetter utenfor komiteene

Debatten i 1975 gikk videre også etter at møtevirksomheten i 4. komite var over. Spesielt Mauritania og Algerie debatterte heftig med hverandre. Dette skjedde gjennom brev som ble sendt fra de to landene til generalsekretæren eller andre personer i FN-systemet som distribuerte disse som offisielle FN-dokumenter. Disse brevene ble sendt i desember 1975 og i 1976 før debatten om Vest-Sahara igjen dukket opp i Generalforsamlingen og komiteene fra september 1976. I disse brevene kan vi se ny informasjon om situasjonen i området dukke opp samtidig som man også ser beskyldninger bli utvekslet mellom enkelte av partene i konflikten som etter hvert fra slutten av 1975 og inn i 1976 ble stadig mer spent og det er også i denne perioden det virkelig begynner å tilspisse seg militært. Det første av disse brevene ble sendt den 9. desember, dagen før resolusjon 3458 A og B ble vedtatt. Dette brevet ble sendt fra Algerie gjennom deres permanente representant. Vedlagt til brevet kan vi finne et dokument som er signert av blant annet 67 medlemmer av Djema'a og representanter for de resterende medlemmene av forsamlingen. Dette dokumentet forteller at de undertegnede oppløser Djema'a og understreker at

the sole and legitimate authority of the Saharan people is the Frente POLISARIO
[...].³⁵⁰

Videre i dette vedlagte dokumentet kan vi se at det er blitt vedtatt å opprette et «Saharan Provisional National Council» samt at de undertegnede gir all sin støtte til POLISARIO. Vedlegget er datert 28. november 1975.

Dette ble sirkulert som FN-dokument dagen før resolusjon 3458 A og B ble vedtatt. Dette setter resolusjon 3458 B i et vanskelig lys. Denne resolusjonen har vi sett tar for seg

³⁵⁰ Se s/11902 for hele brevet med vedlegg.

Madridavtalen og henvender seg de tre landene innenfor denne avtalen for å gjennomføre lokalbefolkningens rett til selvbestemmelse. Det ble nevnt i Madridavtalen at lokalbefolkningen skulle bli hørt gjennom Djema'a. Denne forsamlingen ble som kan vi se, ifølge dokumentet som ble sirkulert dagen før resolusjonen ble vedtatt, oppløst 28. november. Dette gjør at dersom dette dokumentet stemmer finnes det innenfor Madridavtalen ingen å høre på vegne av lokalbefolkningen. Selv om Djema'a i dokumentet gav all sin støtte til POLISARIO vil det være utenkelig at Marokko og Mauritania, som ikke anerkjente denne gruppen som hverken å være fra Vest-Sahara eller som frigjøringsbevegelse, ville kunne akseptere dette.

Om dette nyopprettede provisoriske nasjonalrådet sendte Algerie et nytt brev til generalsekretæren. Dette er datert 10. desember og vedlagt finner vi et brev fra Saharan National Council. Dette rådet forteller i brevet at Djema'a tidligere har blitt kritisert av Marokko og Mauritania, men at de etter hvert mener forsamlingen representerer lokalbefolkningen i sin helhet. Generalsekretæren for dette rådet stiller etter oppløsningen av forsamlingen spørsmålet:

who could be lead to believe that an assembly deserted by nearly all its members can be the authentic expression of a people?³⁵¹

Dette gjør tydelig at bildet for Madridavtalen blir mer komplisert. Den 8. mars 1976 ble ikke dette bildet mindre komplekst da Algerie informerte generalsekretæren om at de har anerkjent den nylig opprettede Sahrawi Arab Democratic Republic (SADR). Algerie opplyste at de vil støtte den nye republikken politisk, moralsk og med materiell.³⁵²

I midten av juni 1976 begynte Mauritania å beskyldte Algerie for skittent spill. I et brev datert 14. juni kom Mauritania med svært alvorlig opplysninger til generalsekretæren. I dette brevet ble Algerie beskyldt for å ha angrepet Mauritania militært. Det blir fortalt i brevet at en «såkalt frigjøringsbevegelse» ble observert i nærheten av Nouakchott, Mauritanias hovedstad.

³⁵¹ Se s/11903 for hele brevet med vedlegg.

³⁵² Se s/12002 for hele brevet med vedlegg.

Det kom frem at disse skal ha hatt ordre fra den algeriske regjering å styrte den mauritanske regjering. Gruppen av soldater skal av Algerie ha blitt utstyrt med

sophisticated weapons [...], 110-millimetre cannon, vehicles equipped with individual automatic weapons etc.³⁵³

Denne gruppen «leiesoldater» skal ha åpnet granatild mot strategiske mål i hovedstaden. Algerie svarte på disse beskyldningene i et brev datert 23. juni der Algerie bekreftet sin støtte til det de mener er lokalbefolkningens legitime krav, men avviste

as being utterly baseless and contrary to the truth, any other accusation against the Government of Algeria.³⁵⁴

Algerie gjentok også i brevet at de støttet lokalbefolkningens rett til selvbestemmelse. Dagen etter brevet fra Algerie kan vi se Mauritania sende et nytt brev til generalsekretæren. I dette brevet hevder de Algerie farer med løgn og at angrepet var planlagt av ledere i Algerie og utført av algeriske offiserer. I brevet ble også navn og tilhørighet gjort kjent på det som skal være en algerisk løytnant. Det ble også i brevet rette skarp kritikk mot Algerie på et annet nivå. Dette henger sammen med Algeries anerkjennelse av den nye republikken. Mauritania beskylder Algerie for å stå bak dennes opprettelse. Derfor forklarte Mauritania i brevet at dette plasserte Algerie i en situasjon der de ba om selvbestemmelse for lokalbefolkningen, men allerede hadde tatt resultatet på forskudd gjennom anerkjennelsen av denne republikken.³⁵⁵

³⁵³ Se s/12095 for hele brevet.

³⁵⁴ Se s/12108 for hele brevet.

³⁵⁵ Se s/12116 for hele brevet.

Vi kan dermed se at beskyldningene begynte å komme fra Mauritania mot Algerie på et helt annet nivå enn hva som har vært tilfelle tidligere. Det ble i det hele tatt mer komplisert etter hvert som de militære trefningene begynte å eskalere.

Debatten i FNs fora i 1976

Denne avhandlingens punktum blir satt ved debattens slutt i 1976. Det ble i dette året ikke vedtatt noen resolusjon, men Vest-Sahara ble ikke desto mindre diskutert av den grunn. Også én høringspart ble hørt dette året. Av de seks høringspartene som var inne for 4. komite i 1975, var det kun POLISARIO som ble hørt i 1976. Dette har en del naturlige forklaringer da PUNS ikke lenger eksisterte i 1976, Djema'a eksisterte fremdeles, men som vi skal se, var det knyttet forvirring til dennes funksjon etter deres nedleggelse i november 1975.

I 1976 kan vi se at det ikke lenger var like mange aktører som var tilspisset i sin tone når det var snakk om Vest-Sahara. Dette året var det hovedsaklig hovedaktørene selv som kritiserte hverandre. Vi skal også se at flere av beskyldningene brakt inn i FN i brev form sommeren 1976 ble gjentatt når debatten om Vest-Sahara ble tatt opp igjen mot slutten av september 1976.

Generalforsamlingen

Selv om det hovedsaklig var hovedaktørene som var aktive var det igjen noen utenom disse som deltok aktivt. Også i 1976, som året før, involverte Benin seg. Deres syn hadde ikke endret seg til 1976 og igjen rettes det fra dette holdet kritikk mot Marokko og Mauritania. Dette året ble de fleste beskyldningene rettet mot hverandre under møtene i Generalforsamlingen og ikke under møtene i 4. komite som tidligere var åsted for det meste av diskusjonen rundt avkoloniseringen av Vest-Sahara. Det er følgelig under Benins tale til Generalforsamlingen deres kritikk ble rettet mot Marokko og Mauritania. Representanten fra Benin mente man i Vest-Sahara var vitne til en ny form for kolonialisme som var mer subtil, men like fullt ble lokalbefolkningen frarøvet sin rett til selvbestemmelse av et annet land i den

tredje verden.³⁵⁶ Benin mente man så at området hadde sluppet fri fra spansk kolonialisme gjennom en «smertefull frigjøringskrig», men at området nå istedenfor var

invaded militarily and cynically divided up by two fraternal and neighbouring States in contempt of all resolutions of international organizations counter to the advisory opinion of the International Court of Justice.³⁵⁷

Uken etter fikk Mauritania anledning til å tale for Generalforsamlingen og brukte denne til å forsvare sine egne handlinger og Madridavtalen samtidig som beskyldningene mot Algerie som vi så i brev form fra sommeren 1976, ble gjentatt og presisert. Mauritanias utenriksminister Hamdi Ould Moknass representerte sitt land og mente Madridavtalen hadde blitt bifalt av Generalforsamlingen gjennom resolusjon 3458 B og han forklarte at selvbestemmelse hadde blitt utøvd uten å spesifisere hvordan annet enn å forklare at lokalbefolkningen hadde valgt å være enten marokkansk eller mauritansk.³⁵⁸ Ould Moknass gjentok beskyldningene om at Algerie stod bak proklamasjonen av den «såkalte Sahariske Republikk» og at det dermed var ulogisk å kjempe for selvbestemmelse siden Algerie har bestemt seg for utfallet allerede.³⁵⁹ Han forklarte også at prinsippet om selvbestemmelse ikke lenger kunne benyttes

unless one wishes to apply the principle to imaginary Saharans or to play contradictory games, something which no one in good faith could accept.³⁶⁰

Mot slutten av møtet da Mauritania la frem sitt innlegg kommenterte Algerie dette. Algeries representant mente da at det var «uforskammet» av Mauritania å tolke det slik at

³⁵⁶ Alladaye, tale til FNs Generalforsamling, møte 10, 29. september 1976, paragraf 342.

³⁵⁷ Alladaye, tale til FNs Generalforsamling, møte 10, 29. september 1976, paragraf 343.

³⁵⁸ Ould Moknass, tale til FNs Generalforsamling, møte 20, 6. oktober 1976, paragraf 91-93.

³⁵⁹ Ould Moknass, tale til FNs Generalforsamling, møte 20, 6. oktober 1976, paragraf 94.

³⁶⁰ Ould Moknass, tale til FNs Generalforsamling, møte 20, 6. oktober 1976, paragraf 96.

Generalforsamlingen og kjennelsen fra ICJ skulle legitimere okkupasjon og anneksering av Vest-Sahara.³⁶¹ Algerie fortalte også i samme paragraf at

after the occupation of the Western Sahara- the people of the Sahara must be considered as having exercised their right to self-determination, I think that is an interpretation which is based on sheer fantasy.

Dette er til nå den skarpeste kritikken mot Marokko og Mauritania som har kommet frem under debatten i FNs fora de årene denne avhandlingen har undersøkt. Dette er heller ikke uventet ettersom det tidligere nevnt i løpet av 1976 var stadig flere tilfeller av militære trefninger i Vest-Sahara mellom POLISARIO og Marokko og Mauritania.

Like etter kritikken fra Algerie fikk Mauritania muligheten til å svare på denne. Mauritania rettet kritikk tilbake mot Algerie som de mente stod bak proklamasjonen av SADR og at dette lå langt utenfor FNs resolusjon og at denne republikken «bestående av leiesoldater» truet freden i området.³⁶²

Vi ser altså to medlemsstater i FN hvor den ene beskylder den andre for å stå bak spenningen som truet freden, mens den andre svarer at det ikke var dem, men den som rettet kritikken som faktisk var den aggressive part. Etter dette munnhuggeriet roet tonen i debatten seg ned under de påfølgende møtene.

Under det neste møtet fikk Marokko ordet og landets utenriksminister, Ahmed Laraki, proklamerte for Generalforsamlingen at problemet med å avkolonisere Vest-Sahara nå var løst ved at to land hadde fått gjenopprettet sitt territorium mens også lokalbefolkningen hadde fått uttrykt sin vilje om å bli gjenforent med sitt moderland gjennom Djema'a.³⁶³ Marokko mente problemet som nå måtte løses var returen av flyktningene. Marokko var av den oppfatning at disse nå ble holdt mot sin vilje i Algerie og utenriksministeren mente disse marokkanerne og

³⁶¹ Rahal, tale til FNs Generalforsamling, møte 20, 6. oktober 1976, paragraf 290.

³⁶² El Hassen, tale til FNs Generalforsamling, møte 20, 6. oktober 1976, paragraf 298-304.

³⁶³ Laraki, tale til FNs Generalforsamling, møte 21, 7. oktober 1976, paragraf 123-124.

mauritanierne ville komme tilbake dersom de selv fikk velge.³⁶⁴ Marokko viste også til et kommunike fra Marokko og Mauritania adressert til FNs høykommissjonær for flyktninger. Dette brevet ber alle flyktninger som befinner seg i Tindouf-området om å returnere til sine «respektive hjemland», Marokko og Mauritania, som i brevet lover å ta dem imot

in a climate of freedom and dignity.³⁶⁵

Da Marokko i et senere møte omtalte disse flyktningene kom det frem at Marokko mente dette ikke var flyktninger, snarere nomader som på grunn av tørke i sine områder i Marokko og Mauritania har søkt lenger nord til sør-øst i Algerie. Der mente Marokko nå at Algerie holdt disse nomadene.³⁶⁶ Dermed ser vi en situasjon der i løpet av få måneder at den samme befolkningsgruppen er av Marokko blitt klassifisert først som flyktninger og så som nomader som ble holdt igjen mot sin vilje av Algerie.

Algerie kommenterte blant annet dette i deres tale til Generalforsamlingen. Der forklarte Algerie at ingen flyktninger ble holdt mot sin vilje i landet og at disse ville ha returnert hadde det ikke vært for at området deres var blitt invadert av en fremmed makt. Algerie argumenterte også mot Marokkos oppfatning av at avkoloniseringsproblemet i Vest-Sahara nå var løst. Dersom dette hadde vært tilfelle, mente Algerie, hadde også spenningen i området forsvunnet.³⁶⁷ Det ble også uttalt at lokalbefolkningen enda ikke hadde fått utøvd sin selvbestemmelse.

³⁶⁴ Laraki, tale til FNs Generalforsamling, møte 21, 7. oktober 1976, paragraf 138-139.

³⁶⁵ Se s/12155 for hele brevet.

³⁶⁶ Bengelloun, tale til FNs Generalforsamling, møte 32, 14. oktober 1976, paragraf 261.

³⁶⁷ Rahal, tale til FNs Generalforsamling, møte 32, 14. oktober 1976, paragraf 185-187.

4. komite

Da debatten ble tatt opp igjen under møtene i 4. komite var det igjen POLISARIO som skulle høres. Dette ble møtt med motstand fra Mauritania og Marokko som riktignok ikke motsatte seg at gruppen skulle høres, derimot kom begge landene med reservasjoner til høringen av POLISARIO. Mauritania mente POLISARIO var en

band of mercenaries who followed the policies laid down by countries in the region and which was an insult to genuine liberation movements.³⁶⁸

Marokko fulgte opp med å stille spørsmål ved hva gruppen ville frigjøre all den tid Vest-Sahara allerede var frigjort og hvilken ny informasjon denne høringen kunne gi da denne gruppen hadde blitt hørt året før.³⁶⁹

POLISARIO ble dette året representert ved sin nye generalsekretær, Mohamed Abdelaziz som forøvrig fremdeles er generalsekretær for POLISARIO. Abdelaziz fortalte 4. komite at Vest-Sahara var blitt invadert fra deres broderland Marokko og like etter «blitt dolket i ryggen av Mauritania».³⁷⁰ Han forklarte at massakre og bombing utført av de to nabolandene var grunnen til at det var flyktninger i Algerie.³⁷¹ Generalsekretæren kunne også fortelle at flere av de tidligere medlemmene av Djema'a som hadde vært med på oppløsningen hadde nå sluttet seg til POLISARIO.³⁷² Også proklameringsen av SADR ble kommentert og Abdelaziz påpekte at dette hadde skjedd i Bir Lahlou³⁷³. Han mente det var ytterst viktig for lokalbefolkningen å proklamere sin egen stat da folket kjempet mot utslettelse.³⁷⁴

³⁶⁸ Rahal, FNs 4. komite, møte nr. 10, 26. oktober 1976, paragraf 23.

³⁶⁹ Bengelloum, FNs 4. komite, møte nr. 10, 26. oktober 1976, paragraf 24-25.

³⁷⁰ Abdelaziz, FNs 4. komite, møte nr. 22, 11. november 1976, paragraf 4.

³⁷¹ Abdelaziz, FNs 4. komite, møte nr. 22, 11. november 1976, paragraf 18.

³⁷² Abdelaziz, FNs 4. komite, møte nr. 22, 11. november 1976, paragraf 26.

³⁷³ Nord-Øst i det som i dag fremdeles er en del av de frigjorte delene av Vest-Sahara.

³⁷⁴ Abdelaziz, FNs 4. komite, møte nr. 22, 11. november 1976, paragraf 30-31.

Det ble i 1976 ikke stemt over en resolusjon, like fullt ble resolusjon 31/45 vedtatt ved konsensus. Denne resolusjonen vedtar å utsette vurderingen av spørsmålet om Vest-Sahara til neste år i påvente av OAU's behandling av samme spørsmål.

Helt mot slutten av debatten i 4. komite etter konsensusvedtaket om resolusjon 31/45 forklarte Algerie at landene tilstede i komiteen

should clearly understand that the adoption of that resolution by consensus did not mean that the problem of the decolonization of Western Sahara had been solved.³⁷⁵

Delkonklusjon

Vi har i dette kapitlet sett hva de ulike gruppene fra Vest-Sahara hadde å si som høringsparter for FNs 4. komite i 1975. Vi har sett at flere av gruppene så på seg selv som en bevegelse med bred støtte i lokalbefolkningen. POLISARIO mente i sitt innlegg at de var den eneste autentiske representanten for lokalbefolkningen. Vi så også at MOREHOB mente det samme da deres president Edouard Moha mente hans gruppe var talerøret for lokalbefolkningen. Dette til tross for at man i kildematerialet fra denne perioden kun møter gruppens president og aldri noen medlemmer. Også PUNS så på seg selv som en viktig bevegelse med bred støtte. Selv om vi så i forrige kapittel at partiet hadde omorganisert seg, presenterte Ould Rachid seg for FNs 4. komite som generalsekretær. Dette til tross for at vi kunne lese i rapporten fra undersøkelseskomisjonen at partiet hadde stemplet Ould Rachid som en forræder. Til tross for dette mente Ould Rachid at det ikke fantes en eneste av lokalbefolkningen som ikke hadde gjort kjent sitt ønske om integrasjon med Marokko. Dette ble sagt på bakgrunn av at han selv og presidenten for Djema'a hadde avlagt ed for den marokkanske tronen. Vi har også sett Ould Rachid mene at PUNS var den eneste politiske gruppen i Vest-Sahara som ikke var dominert av ekstern innflytelse. Dermed ser vi at Ould Rachid også i sitt innlegg som høringspart for 4. komite uttalte seg på en måte som lå svært nærme det vi har sett fra Marokko. At Ould Rachid også ligger nærme den marokkanske holdning til Vest-Sahara i dag, kan vi se da han i dag er leder for «Royal Advisory Council for Saharan Affairs». Dette

³⁷⁵ Rahal, FNs 4. komite, møte nr. 23, 12. november 1976, paragraf 18.

er et råd som samarbeider med marokkanske myndigheter og ble opprettet av Marokko i 2006 og både rådet og Marokko jobber mot å løse konflikten i Vest-Sahara ved å gi området autonomi. POLISARIO er motstandere av dette rådet og mener en løsning vil være å gjennomføre en folkeavstemning. Også FLU kan vi se lå svært nærme den marokkanske holdningen når gruppen ble hørt som høringspart. Dette viste seg spesielt da vi kunne se at FLU omtalte Vest-Sahara som en del av Marokko.

Hva gjelder holdningen til Marokko har vi gjennom tre kapitler sett denne endre seg. Vi har sett den endre seg særskilt hva gjelder selvbestemmelse. I kapittel to kunne vi at Marokko i 1974 kritiserte Spania for å ikke gjøre nok for å sikre lokalbefolkningens selvbestemmelse. Dette skjedde samtidig som Marokko mente de kunne bevise for ICJ at Vest-Sahara var marokkansk. I kapittel tre kunne vi se at Marokko gjennom rapporten fra undersøkelseskommissjonen mente en konsultasjon med lokalbefolkningen var blitt vanskelig å gjennomføre på grunn av Spanias handlinger og militære nærvær. I dette kapitlet så vi at Marokko mente denne konsultasjonen ikke var nødvendig gitt at kjennelsen fra ICJ hadde bekreftet at det fantes bånd mellom Vest-Sahara og Marokko. Dette til tross for at ICJ mente disse båndene ikke var av en slik art at man kunne snakke om suverenitet. Samtidig under debatten i FNs fora i 1975 og 1976 mente Marokko at denne konsultasjonen allerede hadde skjedd og at lokalbefolkningen hadde gjennomført sin selvbestemmelse gjennom Ould Rachid og Djema'a som hadde avlagt ed for den marokkanske trone.

Det er med andre ord svært forskjellige holdninger til retten til selvbestemmelse som ble uttalt nærmest samtidig. Spesielt i 1975 i FNs fora kan vi se dette da Marokko mente selvbestemmelse ikke var nødvendig samtidig som de mente det allerede hadde skjedd.

Djema'a har ikke kunnet bli vurdert som en gruppe på lik linje med de andre som ble hørt som høringsparter. Dette fordi dette var en forsamling som det spesielt etter meldingen om oppløsningen 28. november 1975 var svært vanskelig å vite hva egentlig stod for.

Vi har også sett at POLISARIO var den eneste av gruppene som ble hørt i 1975 som også ble hørt igjen i 1976. Dette har vi vært inne på at hadde klar sammenheng med utviklingen i området gjennom invasjonen til Marokko og Mauritania.

Vi har i dette kapitlet sett at det var langt flere enn bare hovedaktørene i FN som diskuterte utviklingen i Vest-Sahara i 1975. Selv om flere andre land var aktive i debatten før 1975 var deres deltagelse i 1975 på en helt annen måte gitt de nye elementene som delegasjonene måtte forholde seg. Disse elementene ble tatt for seg i forrige kapittel. Vi har sett at det var stort sett tidligere kolonier som tok til orde for at lokalbefolkningen i Vest-Sahara måtte få anledning til å bestemme selv sin egen fremtidige status. Vi har sett tidligere kolonier som Benin, Tanzania, Sierra Leone, Sri Lanka og Nigeria rette kritikk mot Marokko og Mauritania. Vi har sett disse uttale seg om lokalbefolkningen i Vest-Saharas rett til selvbestemmelse. Dette kan ha sitt grunnlag i nettopp disse landenes erfaring som kolonier. Spesielt da flere av disse landene hadde disse minnene frisk i minne som nylige selvstendige stater.

Kypros var det landet som uttalte seg klarest om frykt for at situasjonen i deres land også skulle skje i Vest-Sahara.³⁷⁶ Dette har ikke tidligere blitt nevnt fordi deres innlegg i 4. komite var svært kort og ikke sa mye om de forskjellige nye elementene fra 1975. Derimot passer dette inn i et bilde der tidligere kolonier fryktet at det skulle skje en ny-kolonisering i Vest-Sahara. Eller som i tilfellet Kypros en forverring av situasjonen gjennom innføring av innbyggere og deling av området. Dette er spesielt interessant gitt at Kypros i 1974 opplevde en vanskelig periode gjennom at Hellas styrtet presidenten i Kypros og Tyrkia svarte med å invadere. Dermed ble grunnlaget lagt for den delingen vi kan se av øya i dag.

Selv om lokalbefolkningen i Vest-Sahara ser på seg selv som arabere og er muslimer kan vi se at de statene som uttalte seg til fordel for kravene til Marokko og Mauritania for det meste var arabiske land og muslimske land. Under debatten i FNs fora i 1975 var det i tillegg til Marokko og Mauritania, sju land som forsvarte kravene deres.³⁷⁷ Av disse kan man se at fem er muslimske land og at tre også er medlem av den arabiske liga. Dette gjelder i dag så vel som i 1975. Hvis man sammenligner med de som talte for at resolusjon 1514 måtte følges og da altså for selvbestemmelse ser man at det er langt færre muslimske land som forsvarte retten til selvbestemmelse. Totalt 22 land talte for selvbestemmelse i 1975.³⁷⁸ Kun seks av disse kan

³⁷⁶ Rossides, FNs 4. komite, møte nr. 2177, 28. november 1975, paragraf 31.

³⁷⁷ Irak, Jordan, Gabon, Gambia, Oman, Senegal og den sentralafrikanske republikk talte alle til fordel for Marokko og Mauritanias krav.

³⁷⁸ Algerie, Benin, Cuba, Ghana, Guyana, India, Jugoslavia, Kongo, Kypros, Madagaskar, Mali, Mexico, Niger, Nigeria, Sierra Leone, Somalia, Sri Lanka, Sverige, Tanzania, Zaire, Zambia og Østerrike uttalte seg alle til fordel for lokalbefolkningens rett til selvbestemmelse.

indentifiseres som muslimske land og kun to av disse 22 var og er medlem av den arabiske liga.

Basert på hvem som uttalte seg i debatten er det, til tross for at lokalbefolkningen i Vest-Sahara er arabiske muslimer, slik at støtten til Marokko og Mauritania kom fra muslimske og arabiske land. Trenden er dessuten at kritikken mot Marokko og Mauritania stort sett kom fra ikke-arabiske, ikke-muslimske land.

Vi har sett at denne motsetningen i debatten resulterte i at det i 1975 ble vedtatt to resolusjoner, 3458 A og B. Vi har sett at disse hadde to forskjellige instruksjoner og to forskjellige mottagere. Dette gjør at kompleksiteten i situasjonen ble ytterligere forsterket. Også under avstemningen av resolusjon 3458 B kan vi se en klar tendens til at de arabiske landene støttet Marokko og Mauritania. Dersom vi utelukker de tre involverte nabolandene, som alle er medlem av den arabiske liga, var det kun Somalia fra den arabiske liga som stemte mot resolusjon 3458 B. Totalt stemte 14 av 20 medlemmer av den arabiske liga for resolusjonen.³⁷⁹ Også blant de 22 landene som talte for bruken av resolusjon 1514 under debatten i 1975 ser vi at kun Zaire stemte for resolusjon 3458 B. Av de andre landene stemte hele 14 imot mens sju avsto fra å stemme.

Vi har sett at resolusjon 3458 tok opp Madridavtalen og resolusjonen henvendte seg til landene som hadde inngått avtalen, ikke kun Spania slik vi så med resolusjon 3458 A. Dette førte til at resolusjon 3458 B kunne bli tatt til inntekt som en anerkjennelse av Madridavtalen da resolusjonen henvender seg til Spania, Marokko og Mauritania som administrasjonsmakt over Vest-Sahara.

Vi har sett i dette kapitlet at landene som har vist til selvbestemmelse og motsagt Marokko og Mauritania ikke har vært direkte i sin kritikk mot de landene. Dette har vi sett selv om flere land har vist til paragrafer av rapporten til undersøkelseskommisjonen eller kjennelsen fra ICJ som motsa hvordan Marokko eller Mauritania argumenterte. Dette gjelder dog kun når landene refererte til disse. Vi har sett at kritikken ble spisset mot Marokko og Mauritania utover i debatten når man ikke lenger viste til disse nye dokumentene.

Vi kan huske fra kapittel to at kritikken som Algerie og Mauritania rettet mot Spania var ganske lik. Begge roste Spania samtidig som kritikken var langt mindre spisset sammenlignet

³⁷⁹ Egypt avsto fra å stemme. Libya, Syria og Yemen var ikke tilstede under stemningen. Algerie stemte mot mens Marokko og Mauritania stemte for.

med den vi så komme fra Marokko. I dette og i forrige kapittel kan vi derimot se at disse to landene hadde svært forskjellige oppfatninger av hva som måtte gjøre med tanke på avkoloniseringen av Vest-Sahara. Dette så vi også i debatten i FNs fora fra 1974. Blant annet har vi sett at Algerie mente Marokko bevisst forsøkte å mislede verdenssamfunnets oppfatning. Vi har også sett at lignende kritikk ble rettet mot Madridavtalen og landene bak denne. Algerie mente som vi har sett at denne avtalen var basert på en bevisst forvridning av resolusjonen 377, 379 og 380 fra Sikkerhetsrådet. Dette ligger langt fra den mer lavmælte kritikken vi så fra Algerie i årene før 1975. Vi har også i 1975 sett kritikk rettet mot Algerie fra flere av gruppene i området der MOREHOB gikk lengst da de kalte Algerie en giftig to-hodet skorpion.

Vi har også sett at i løpet av sommeren 1976 ble alvorlige beskyldninger rettet fra Mauritania mot Algerie. Vi har sett at Mauritania beskyldte Algerie for å stå bak et angrep mot Mauritanias hovedstad Nouakchott. Dette ble avvist som løgn av Algerie, men dette står likevel som en alvorlig utvikling i samhandlingen mellom Vest-Saharas naboland.

Vi har sett at debatten i 1976 skiller seg fra debatten i 1975 på flere måter. Vi har kunnet se at Algerie og Mauritania kom med uttalelser som står i sterk kontrast til det som var tilfelle for årene før 1975. Vi har kunnet se at Algerie mente Marokko og Mauritanias oppfatning av lokalbefolkning i 1976 hadde utøvd sin rett til selvbestemmelse måtte være basert på ren fantasi. Vi har også kunnet se at Mauritania i 1976 mente det ikke fantes noen lokalbefolkning i området, disse var enten marokkanske eller mauritanske. Dermed har vi sett at to aktører som var ganske forsiktige i sine uttalelser før 1975 mot Spania, var langt mer kritiske og kategoriske i sin tilnærming etter at Spania var ute av bildet. Dette har en naturlig forklaring ved at situasjonen i området nå var preget av flere væpnede trefninger med POLISARIO på den ene side og Marokko og Mauritania på den andre.

Kapittel 5: Konklusjon

Denne avhandlingen setter punktum etter debatten i FNs fora i 1976 som endte med konsensus om resolusjon 31/45. Grunnen til at dette er et naturlig sted å sette punktum for denne avhandlingen ligger i at behandlingen av spørsmålet om Vest-Sahara ble tatt opp i FN i 1976 og 1977, men begge årene avventet man å vedta resolusjoner ved avstemning til etter at saken hadde gått sin gang i OAU. Derfor ble det ikke vedtatt resolusjoner om Vest-Sahara i Generalforsamlingen ved avstemning før i 1978. Dersom avhandlingen også skulle ha tatt for seg debatten i 1977 og 1978 ville det også vært nødvendig å se på sakens gang i OAU de to årene FN ikke stemte på resolusjoner. Dette hadde gjort avhandlingen langt mer kompleks og dette ville krevd lengre tid og mer plass. Dessuten står 1976 som et naturlig sluttunkt da har sett på konflikten i FN to år før Marokko og Mauritania la ned sine krav om Vest-Sahara og vi har sett på to år etter at disse kravene ble fremmet. Det blir et naturlig sluttunkt også fordi kildene forteller svært mye på disse fem årene fra 1972 til 1976 og kan svare på problemstillingene satt opp i innledningen.

Avhandlingen har gjennom fire kapitler sett på utviklingen i området og utviklingen i FNs behandlingen av avkoloniseringsspørsmålet om Vest-Sahara. Gjennom å først se på den historiske bakgrunnen har vi sett hvordan flere forskjellige historikere ser på Vest-Sahara. Vi har blant annet sett disse omtale motivasjon og konsekvenser. Spesielt har vi sett de konsekvenser invasjonen av Vest-Sahara fikk for Mauritania gjennom enorme økonomiske vanskeligheter og flere regimeskifter gjennom kupp. Hva gjelder motivasjon har vi sett flere historikere danne et bilde av et politisk ustabilt Marokko hvor kongehuset til stadighet måtte manøvrere politisk for å beholde makten. Dermed kan vi ane en motivasjon fra Marokko om å rette oppmerksomheten utover for å dempe spenningene innenriks. Det har også blitt hevdet at Mauritania fryktet en lang felles grense med Marokko. Dette kommer frem av Tony Hodges artikkel «The Western Sahara File». Vi har sett gjennom hele avhandlingen at Marokko og Mauritania samarbeidet tett om Vest-Sahara. Både diplomatisk i FN og i ICJ, men også militært ved at Marokko sendte tropper til Mauritania i et forsøk på å styrke sistnevntes militære evne til å slå tilbake POLISARIO. Dette gjør at det virker usannsynlig at en frykt for felles grense med Marokko kan ha motivert Mauritania i denne sammenheng. Dessuten ville

en grense mellom Marokko og Mauritania blitt svært lang gjennom den delingen som ble foretatt av området. Dette gjør at denne hypotesen ikke ser ut til å stemme gitt samarbeidet med Marokko og hvordan delelinjen mellom Marokko og Mauritania ville lagt grunnlaget for en lang grense mellom de to landene.

Avhandlingen har gjennom analysen av kildene sett at Marokko gjennom hele perioden 1972-1976 har hatt tilsynelatende forskjellige oppfatninger til forskjellige tider. Vi har sett at Marokko i 1972 mente uavhengighet burde bli gitt Vest-Sahara så snart som mulig. Vi har også sett at Marokko i 1974 kritiserte Spania for ikke å gjøre nok for å sikre at folkeviljen i Vest-Sahara skulle bli hørt. Vi så at i samme år la Marokko frem sitt krav om landområdet og ville prøve saken for ICJ. Vi har også sett Marokko igjen kritisere Spania i 1975 for å gjøre det umulig å avholde en folkeavstemning på grunn av Spanias militære nærvær. Senere samme år har vi sett at Marokko mente selvbestemmelse ikke var nødvendig på grunn av at ICJ hadde slått fast at det fantes bånd mellom Marokko og Vest-Sahara. Samtidig mente Marokko at denne selvbestemmelsen allerede var utført da flere representanter for lokalbefolkningen hadde avlagt ed for den marokkanske tronen. Vi har også sett at Marokkos holdning til PUNS og Djema'a endret seg over tid. Før 1975 mente Marokko at både PUNS og Djema'a var opprettet av Spania for å forlenge kolonisituasjonen. Derimot mente Marokko i 1975 og 1976 at lederne for dette partiet og forsamlingen representerte hele lokalbefolkningen i Vest-Sahara da disse avla ed til den marokkanske tronen i 1975.

Dette kan sees på som en prosess, slik vi så i kapittel to, ved at man må kjenne til hva Marokko mente fra 1974 og utover for å forstå deres uttalelser i FNs fora fra 1972 og 1973. Men vi kan ikke helt utelukke at Marokko endret oppfatning. Uansett hva som var tilfelle om uttalelsene i 1972 og 1973 er det naturlig at retorikken og/eller holdningene ble endret i 1974. Dette fordi det var dette året Spania for alvor gjorde kjent for FN hvordan de ville gjøre slutt på kolonisituasjonen i Vest-Sahara. Selv om Spania allerede fra siste halvdel av 60-tallet hadde sagt seg villig til å trekke seg ut av Vest-Sahara, var det først i 1974 at virkelige konkrete handlinger ble lagt frem fra Spania. Dette gjaldt spesielt da Spania fortalte i FN at de ville gjennomføre en folkeavstemning i tråd med resolusjon 1514 og 1541 blant lokalbefolkningen om områdets fremtidige status. Det er ikke unaturlig at flere aktører for alvor begynte å flagge sine interesser samtidig som kolonimakten meddelte at de ville trekke seg ut. På den måten kunne Vest-Sahara bli en del av et diplomatisk spill om områdets fremtidige status. Dermed blir det ikke så viktig om det er tre faser i Marokkos uttalelser i

FNs fora eller om det er en helhetlig prosess som startet med underforståtte meninger eller om det er en prosess i tre faser. Det er ikke uventet at det skjedde en endring i alle fall i retorikken, og muligens holdningen også, når Vest-Sahara skulle avvikles som koloni. Dette gjør derimot ikke utviklingen i Marokkos argumentasjon mindre interessant. Spesielt gjelder dette når vi har sett Marokkos argumentasjon operere på to plan; et hvor man kritiserte andre for ikke å gjennomføre selvbestemmelse, et annet hvor man mente at selvbestemmelse ikke var nødvendig. Dette er interessant da dette fortsatte å skje også etter at Marokko og Mauritania la frem sine krav for FN og ICJ i 1974. Dette blir ekstra interessant da vi har sett at Spania på dette tidspunktet var preget av sykdom hos Franco.

Vi har gjennom rapporten fra undersøkelseskommissjonen og gjennom deres innlegg som høringsparter sett hvordan flere lokale politiske grupper fra området jobbet for å fremme sine mål. Vi har sett at disse gruppene var forskjellige i art så vel som hva gjelder deres synspunkter. Vi har sett at undersøkelseskommissjonen mente flertallet av lokalbefolkningen kunne sies å støtte POLISARIO. Kommisjonen argumenterte for at dette var tilfelle gjennom de samtaler og diskusjoner de hadde med lokalbefolkningen og gjennom å observere de demonstrasjonene de var vitne til. Vi har også sett at FLU og PUNS gjennom Khali Hana Ould Rachid lå svært nærme den linjen Marokko lå på med tanke på Vest-Sahara. Vi har sett at MOREHOB kun ble representert gjennom sin president Edouard Moha. Vi har i denne avhandlingen ikke blitt presentert for andre medlemmer enn Edouard Moha. Dette fordi hverken rapporten fra undersøkelseskommissjon eller kildene fra da gruppen ble hørt som høringspart nevner andre. Undersøkelseskommissjon selv har vi sett poengtere dette i sin rapport. Også Djema'a har denne avhandlingen sett på. Denne gruppen er spesielt interessant da denne gjennom perioden 1972-1975 gikk fra å bli kritisert av Marokko til å av samme land bli regnet som en legitim representant for lokalbefolkningen. Det samme skjedde med PUNS gjennom Ould Rachid.

Gjennom analysen har vi sett at kun POLISARIO av de politiske gruppene i området så ut til å ha bred støtte i lokalbefolkningen. Vi har også sett at flere av de andre politiske gruppene lå tett opptil Marokko og Mauritanias holdning til Vest-Sahara.

Vi har i avhandlingen sett at den støtten som kom til Marokko og Mauritania i forbindelse med deres krav om Vest-Sahara i hovedsak kom fra muslimske og arabiske land. Dette har vi sett gjennom å analysere debatten i FNs fora i 1975 og stemmegivningen til resolusjon 3458 B. Gjennom den samme analysen har vi sett at motstanden til de to landene krav kom fra flere tidligere kolonier. Vi har også sett enkelte land advare mot at deres historie ikke må bli gjentatt.

Selv om denne avhandlingen setter punktum i 1976 gjorde naturlig nok ikke FNs behandling av spørsmålet det. Etter 1976 fortsatte eskaleringen i trefninger og krig varte periodevis til man fikk i stand en våpenhvile i 1991. Siden den gang har denne blitt overvåket av FN gjennom deres oppdrag i Vest-Sahara, MINURSO³⁸⁰. Til tross for at dette oppdraget har som oppgave å overvåke våpenhvilen samt å sørge for gjennomførselen av en folkeavstemning blant lokalbefolkningen i tråd med resolusjon 1514, har sistnevnte ennå ikke blitt gjennomført. Derfor har man i dag fremdeles en uløst og tilsynelatende fastlåst konflikt i Vest-Sahara.

³⁸⁰ Mission des Nations Unies pour l'Organisation d'un Referendum au Sahara Occidental.

Litteratur- og kildeliste

Litteratur:

- Damis, John. *Conflict in Northwest Africa: the Western Sahara Dispute*. Stanford, CA: Hoover Institution, 1983. Print.
- Owen, Roger. *State, Power and Politics in the Making of the Modern Middle East*. London: Routledge, 2004. Print.
- Pennell, C. R. *Morocco since 1830: a History*. London: Hurst &, 2000. Print.
- Hodges, Tony. "The Western Sahara File." *Third World Quarterly* 6.1 (1984): 74-116. *JSTOR*. Web. <<http://www.jstor.com/stable/3991228>>.
- Marks, Thomas A. "Spanish Sahara - Background to Conflict." *African Affairs* 75.298 (1976): 3-13. *JSTOR*. Web. <<http://www.jstor.org/stable/721863>>.
- Waldheim, Kurt. *In the Eye of the Storm: the Memoirs of Kurt Waldheim*. London: Weidenfeld and Nicolson, 1985. Print.

Kilder:

Alle resolusjoner fra Generalforsamling og Sikkerhetsrådet er tilgjengelig i fulltekst på www.unbisnet.un.org. Også rapporten fra undersøkelseskommissjonen, rapportene fra generalsekretær Waldheim og brevene sendt til og fra FN kan finnes i fulltekst på denne nettsiden. Dette er FNs digitale bibliografiske verktøy

Declaration of Principles on Western Sahara by Spain, Morocco and Mauritania, Annex III to UN Document S/11880, 19 November 1975, in Security Council Official Records, Thirtieth Year, Supplement for October, November, and December 1975, p 41.

International Court of Justice, Western Sahara: advisory opinion of 16 October 1975. The Hague: ICJ, 1975. <http://www.icj-cij.org/docket/files/61/6195.pdf>, 14.november 2012.

United Nations, 'Report of the United Nations Visiting Mission to Spanish Sahara, 1975', i General Assembly Official Records, Thirtieth Session, Supplement 23, Vol III, UN Document A/10023/Rev. 1.

Brev til og fra FN:

S/11851, 18. oktober 1975. S/11864, 1. november 1975. S/11868, 6. november 1975. S/11902, 9. desember 1975. S/11903, 10. desember 1975.

S/12002, 8. mars 1976. S/12095, 14. juni 1976. S/12108, 23. juni 1976. S/12116, 24. juni 1976. S/12155, 28. juli 1976.

Rapportene fra generalsekretær Waldheim:

S/11863, 31. oktober 1975. S/11874, 8. november 1975. S/11876, 12. november 1975. S/11880, 19. november 1975.

Resolusjoner:

Generalforsamlingen: A/RES/1514 (XV), A/RES/1541 (XV), A/RES/2072 (XX), A/RES/2229 (XXI), A/RES/2354 (XXII). A/RES/2428 (XXIII), A/RES/2591 (XXIV), A/RES/2711 (XXV), A/RES/2983 (XXVII), A/RES/3162 (XXVIII), A/RES/3292 (XXIX), A/RES/3458 (XXX) [A], A/RES/3458 (XXX) [B], A/RES/31/45

Sikkerhetsrådet: S/RES/377, S/RES/379, S/RES/380.

Resolusjonsforslag: S/11853 og S/11853/Rev.1

Møter i Generalforsamlingen og 4. komite:

Official Records of the General Assembly Twenty-Seventh Session, General Assembly, Summary Records of Meetings 1972, New York 1973.

- Møte 2063

Official Records of the General Assembly Twenty-Seventh Session, Fourth Committee, Summary Records of Meetings 1972, New York 1973.

- Møte 2004, 2005, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2015

Official Records of the General Assembly Twenty-Eighth Session, General Assembly, Summary Records of Meetings 1973, New York 1974.

- Møte 2126, 2138, 2139, 2144

Official Records of the General Assembly Twenty-Eighth Session, Fourth Committee, Summary Records of Meetings 1973, New York 1974.

- Møte 2065, 2066, 2073, 2077

Official Records of the General Assembly Twenty-Ninth Session, General Assembly, Summary Records of Meetings 1974, New York 1975.

- Møte 2249, 2251, 2253, 2254, 2256, 2257, 2259, 2260, 2261, 2261, 2263, 2265

Official Records of the General Assembly Twenty-Ninth Session, Fourth Committee, Summary Records of Meetings 1974, New York 1975.

- Møte 2115, 2117, 2124, 2125, 2126, 2130, 2131

Official Records of the General Assembly Thirtieth Session, General Assembly, Summary Records of Meetings 1975, New York 1976.

- Møte 2359, 2361, 2362, 2367, 2369, 2370, 2372, 2374, 2375, 2377, 2378, 2380, 2382

Official Records of the General Assembly Thirtieth Session, Fourth Committee, Summary Records of Meetings 1975, New York 1976.

- Møte 2135, 2168, 2170, 2171, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182

Official Records of the General Assembly Thirty-First Session, General Assembly, Summary Records of Meetings 1976, New York 1977.

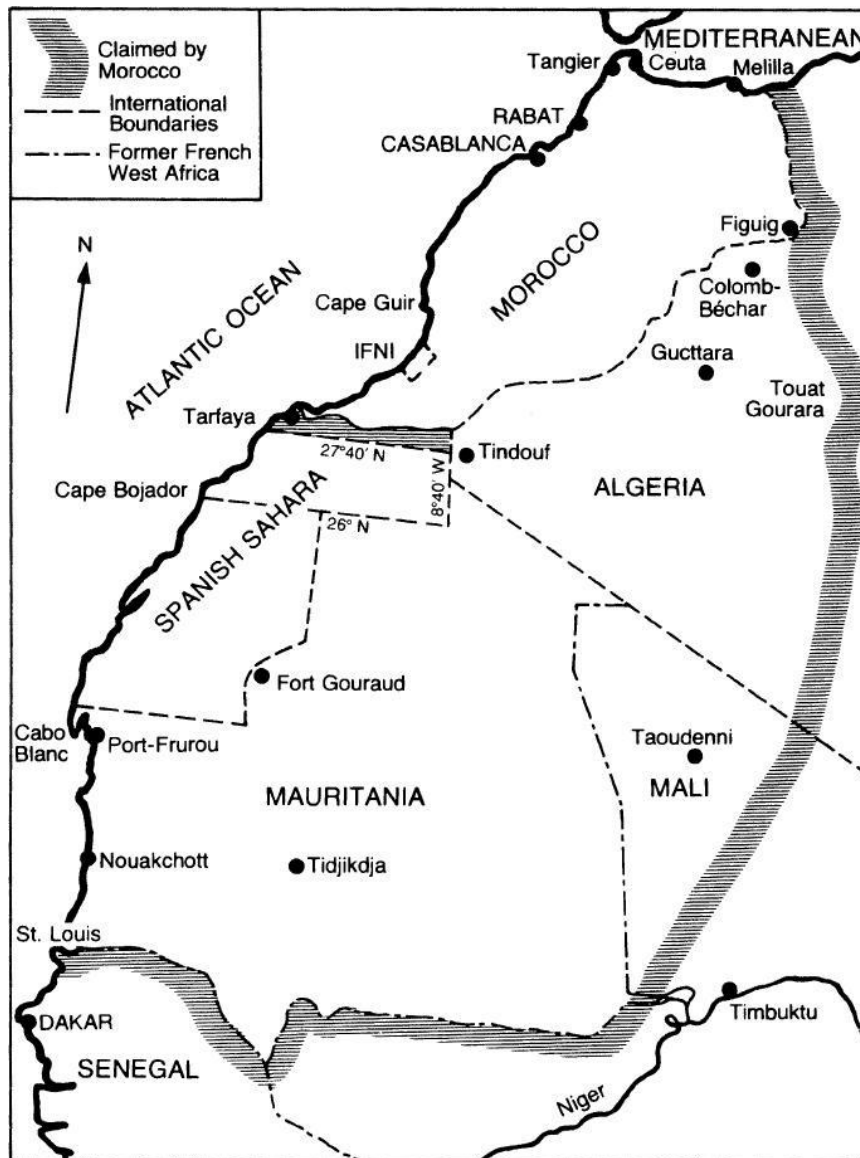
- Møte 5, 10, 12, 14, 19, 20, 21, 24, 25, 27, 28, 30, 32

Official Records of the General Assembly Thirty-First Session, Fourth Committee, Summary Records of Meetings 1976, New York 1977.

- Møte 2, 10, 22, 23

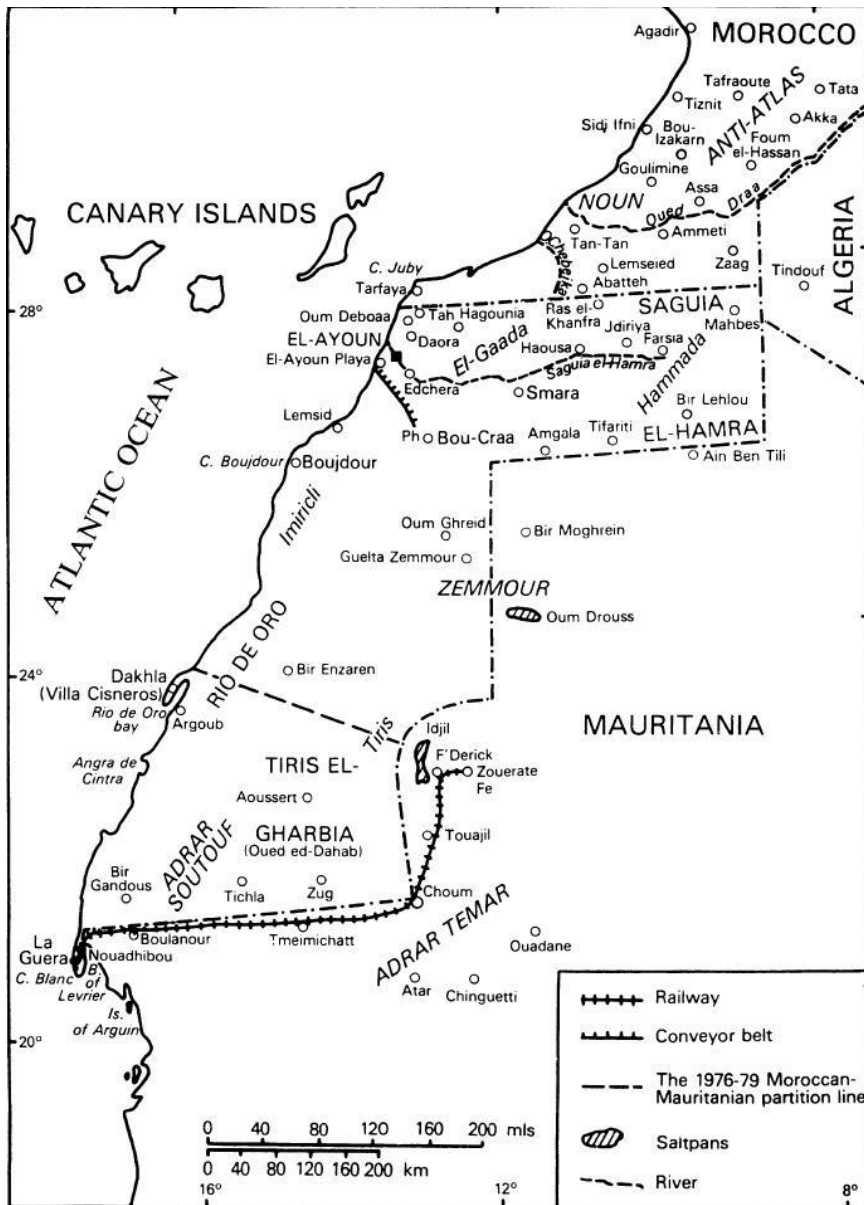
Vedlegg

Kart 1, kravet om «Greater Morocco» fra 1956.

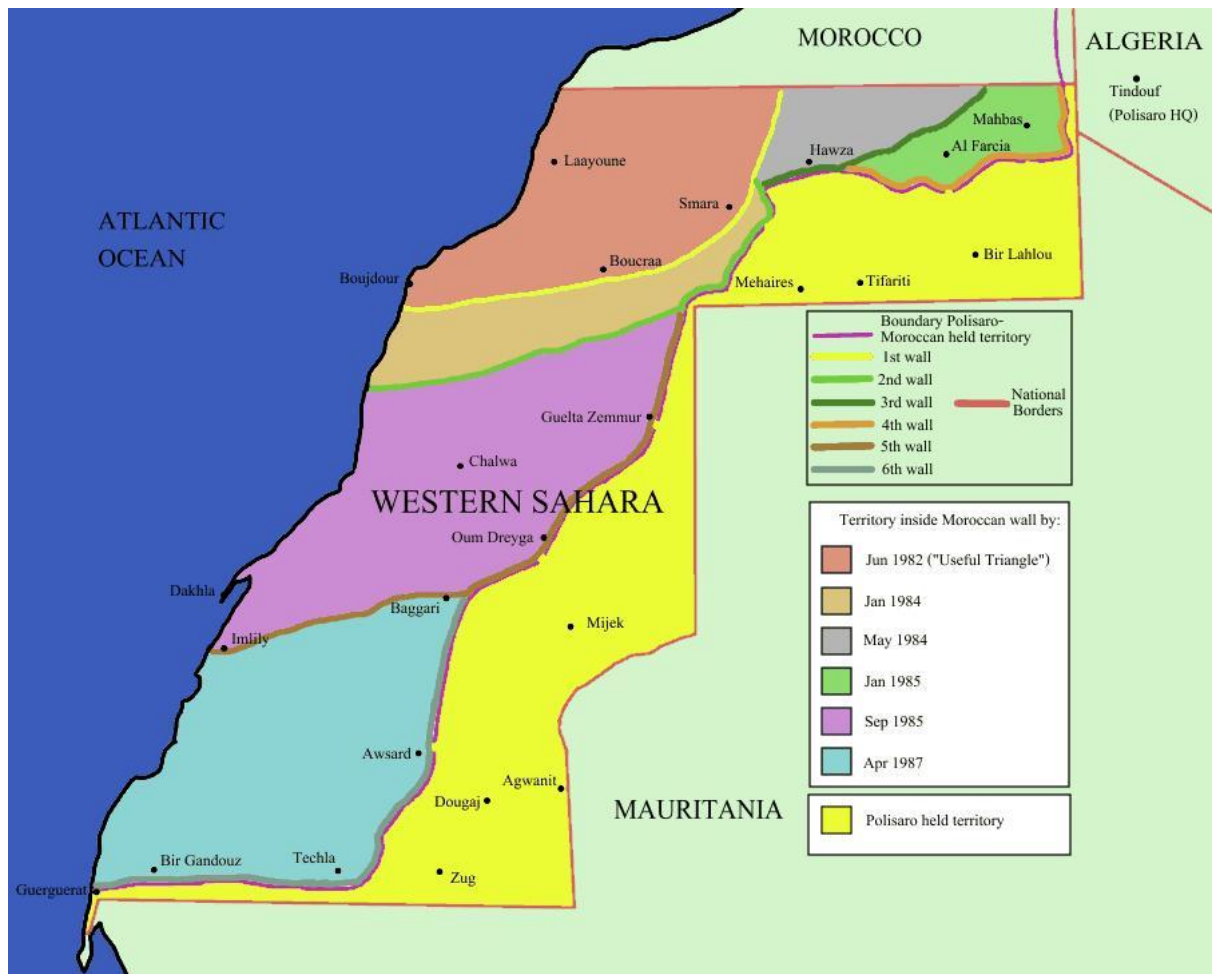
© The Geographer, US Department of State. Funnet i Hodges, 1984.

Kart 2, detaljert kart over Vest- Sahara med delelinjen fra 1976

© Moira Jones. Funnet i Hodges, 1984.

Kart 3, faser i byggingen av muren i Vest-Sahara.

© Welsh Centre for International Affairs.

<http://mapsof.net/map/western-sahara-walls-moroccan>, 30. oktober 2012.

Kart 4, Vest-Sahara med muren, 2004.

Map No. 3175 Rev. 2 UNITED NATIONS
January 2004

Department of Peacekeeping Operations
Cartographic Section